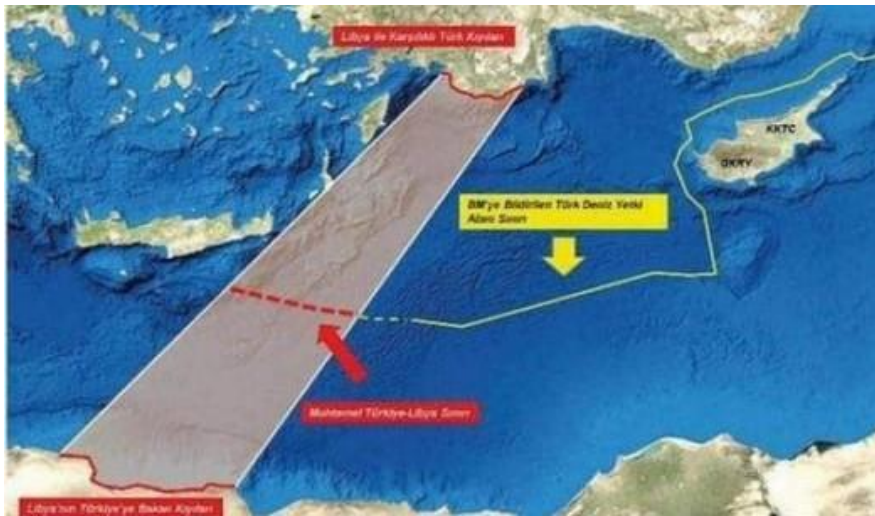

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΕΘΑ-ΠΑΝΤΕΙΟΥ 2020-21

Ειδίκευση: Στρατηγικές Σπουδές Ασφαλείας

Διπλωματική Εργασία

«ΤΟΥΡΚΟ-ΛΙΒΥΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ- ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ»

ΤΟΥ

Σωτηρίου Πουλή (ΑΜ 1220Μ220)

Επιβλέπων Καθηγητής: Κωνσταντίνος Υφαντής

Αθήνα, Ιανουάριος 2022

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία.

Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου. Οποιοσδήποτε παραλείψεις ήθελε προκύψουν, οφείλονται σε ανθρώπινο λάθος σε καμία περίπτωση δεν αποτελούν εσκεμμένη πρόθεση».

Σωτήριος Πουλής

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

Θέλω να αφιερώσω την παρούσα Διπλωματική Εργασία στους γονείς μου, στη σύζυγο και τις κόρες μου, για την αμέριστη συμπαράσταση και την ακατάπαυστή τους υποστήριξη και ανοχή καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου, οι οποίες συνέβαλλαν τα μέγιστα ώστε να εκπληρώσω τον στόχο μου.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω εκ βάθους καρδιάς τον καθηγητή, κ. Κωνσταντίνο Υφαντή, ο οποίος μου επέτρεψε να εργαστώ με απεριόριστη ελευθερία στο αντικείμενο της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας και ταυτόχρονα με καθοδηγούσε καταλλήλως σε όλη τη διάρκεια της συγγραφής ανά πάσα στιγμή με χρήσιμες υποδείξεις και συμβουλές όποτε καθίστατο απαραίτητο.

Οι συμβουλές του, η καθοδήγηση και οι υποδείξεις του, ήταν επιβεβλημένες για την επιτυχή ολοκλήρωση αυτής της προσπάθειας.

Σωτήριος Πουλής

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	4
ΣΚΟΠΟΣ	5
ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ – ΠΡΥΟΠΟΘΕΣΕΙΣ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΕΜΠΛΟΚΗ.....	8
• Ιστορικά και πολιτικά στοιχεία	8
• Γεωπολιτική κατάσταση της περιοχής	11
• Το Τουρκολιβυκό σύμφωνο	14
• Ζητήματα ακυρότητας από νομικής πλευράς.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	23
• Το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας – ΑΟΖ	23
• Θέσεις των Θεσμών – Κρατών	35
• Διπλωματικές ενέργειες της Ελλάδος.....	37
• Προοπτική Ελληνο-λιβυκών Σχέσεων	44
ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	50
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	53
ΠΕΙΓΕΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ	56
ΤΟΥΡΚΟΛΙΒΥΚΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ	59

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΟΥΡΚΟ-ΛΙΒΥΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ,

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Στη μεταψυχροπολεμική εποχή (1991), η ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και Μέσης Ανατολής, έχουν μετατραπεί ξανά σε πεδία καυτών γεωπολιτικών-στρατιωτικών-οικονομικών ανταγωνισμών και αναμέτρησης των Μεγάλων Δυνάμεων, όχι από ιδεολογική σκοπιά, αλλά καθαρά στο πλαίσιο εξισορρόπησης ισχύος, όπως συνέβη στις αρχές του προηγούμενου αιώνα.

Η Τουρκία προσπαθώντας να εκμεταλλευτεί το νέο διαμορφωθέν περιβάλλον ανταγωνισμών έχει επιδείξει από νωρίς τις προθέσεις της και έχει θέσει σε πλήρη εξέλιξη, το όραμα ανασύστασης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, όπως περιγράφεται στο βιβλίο «Στρατηγικό Βάθος» του Αχμέτ Νταβούτογλου. Σε μια άκρως προκλητική δήλωσή του από το προεδρικό μέγαρο, ο Ερντογάν αναφέρει: «η ασφάλεια της Τουρκίας ξεκινά πέραν των συνόρων της»¹.

Η Τουρκία υπό την προεδρία του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν στοχεύει να γίνει περιφερειακή υπερδύναμη με ενεργό ρόλο σε όλα τα φλέγοντα ζητήματα της περιοχής με κύρια πλεονεκτήματα τις ενδυναμωμένες τουρκικές ένοπλες δυνάμεις, τις απροκάλυπτες παρεμβάσεις αλλά και την ισλαμική ιδεολογία, ενώ ταυτόχρονα ακροβατεί ανάμεσα σε Δύση και Ανατολή. Ο διακαής αυτός πόθος συσχετίζεται με την εξασφάλιση σχετικής ενεργειακής επάρκειας ελέγχοντας τις πηγές και τις οδούς διακίνησης ενέργειας και των καθοριστικών για τους σχεδιασμούς της, κρατών και περιοχών. Η υλοποίηση της εν λόγω στρατηγικής – που δυνητικά περιέχει και αναθεωρητικά δεδομένα – παράγει καταστάσεις περίπλοκες αλλά και συσπείρωσης των εμπλεκομένων χωρών. Την αναμενόμενη αυτή αντίδραση επιδιώκει να υπερπηδήσει η Άγκυρα με τη σύσταση ενός σουνιτικού άξονα με κύριο σύμμαχο το Κατάρ, κινητοποιούμενες στην περιοχή δυνάμεις που πρόσκεινται στους «Αδελφούς Μουσουλμάνους» και κατά παράδοξο τρόπο ακουμπά έως και το шиιτικό καθεστώς του Ιράν. Οι υπερβολικά φιλόδοξες περιφερειακές επιδιώξεις και κινήσεις της Τουρκίας δημιουργούν δυσβάστακτο κόστος στην οικονομία της, ενώ τίθεται και η απορία κατά πόσο η τουρκική οικονομία δύναται να ανταπεξέλθει, ειδικά σε ό,τι αφορά στοχευμένες οικονομικής φύσεως κυρώσεις. Στο πλαίσιο όλων αυτών των στοχεύσεων, η τουρκική συμμετοχή στη λιβυκή κρίση, όπως διεξοδικά καταγράφεται στο κεφάλαιο 1, αποτελεί κυρίαρχο – ίσως και επιβεβλημένο – δεδομένο της πολιτικής της Άγκυρας για την ευόδωση των ποικίλων αλληλεξαρτώμενων επιμέρους οραμάτων της.

¹ <https://www.amna.gr/home/article/420943/Erntogan-l-asfaleia-tis-choras-xekina-polu-pera-apo-ta-sunora-tis>

2. Μπορεί η Ελλάδα για τις ΗΠΑ να αποτελεί εξίσου σημαντικό σύμμαχο με την Τουρκία, σε επίπεδο στρατηγικής και γεωγραφίας. Η Τουρκία ήταν και παραμένει εξαιρετικά χρήσιμη για τα συμφέροντά τους, συνεπεία των Στενών και της κομβικής θέσης της ανάμεσα σε Ρωσία και Μέση Ανατολή. Για να την κρατήσουν προσδεμένη στο άρμα τους δεν θα αποτολμούσαν να απαιτήσουν ορισμένες υποχωρήσεις των συμμάχων τους, γιατί όχι και της Ελλάδας, κατόπιν της διμερούς Αμυντικής Συμφωνίας ΗΠΑ-Ελλάδας², καθώς δεδομένα έχουν εξασφαλίσει σημαντικές Βάσεις των Ενόπλων Δυνάμεων και στρατηγικές τοποθεσίες στην επικράτειά της. Παρά ταύτα, η Τουρκία τη παρούσα χρονική περίοδο προβληματίζει σοβαρά, με τις αναθεωρητικές τάσεις της, τα εκτενή πεδία που έχει εμπλακεί (Συρία, Λιβύη, Κατάρ, Σουδάν, Υπερκαυκασία κ.ά.) και τη σαφή συνεργασία της με τη Ρωσία (S400, Συρία, Λιβύη). Όσο ο Τούρκος πρόεδρος δεν συγκατατίθεται και δεν συμπορεύεται με τους ευρύτερους σχεδιασμούς των ΗΠΑ, αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Γαλλία, Ιταλία, κ.ά.) στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Ανατολικής Μεσογείου, εικάζεται ότι οι ΗΠΑ ευνοούν την Ελλάδα για καθοριστικές μεθοδεύσεις (πχ αγωγός φυσικού αερίου East Med) με συνέπεια τον εκνευρισμό του Ερντογάν.

3. Η θέση της Ελλάδας και της Κύπρου για την Δύση μετά τη λήξη του «Ψυχρού Πολέμου» έχει αναβαθμιστεί σημαντικά. Καθόσον πρόκειται για δυο από τους σπουδαιότερους γεωστρατηγικούς πυλώνες της ζώνης που αγκαλιάζει την Ευρασία, ένας συνδετικός κρίκος μεταξύ της Ανατολής και της Δύσης. Σε αυτό συμβάλει αφενός η διαφαινόμενη απομάκρυνση της Τουρκίας από τη Δυτική επιρροή και αφετέρου οι ενεργειακές εξελίξεις στην ευρύτερη Ανατολική Μεσόγειο. Η εν λόγω περιοχή που περιλαμβάνει Ευρασία-Αφρική, με σημαντικά κοιτάσματα ορυκτού πλούτου θα εξακολουθεί να αποτελεί πεδίο γεωπολιτικού ανταγωνισμού για αρκετά χρόνια ακόμη, είτε με έντονο είτε με χαλαρό τρόπο.

4. Η Τουρκία δεν πρόκειται να μη διεκδικήσει ένα σημαντικό μερίδιο των υποθαλάσσιων κοιτασμάτων της ευρύτερης περιοχής της Νότιο Ανατολικής Μεσογείου.

Την περίοδο 1974-75 η Τουρκία αντιλήφθηκε ότι οι διεκδικήσεις της έναντι της Ελλάδος δεν είχαν ισχυρή βάση στο διεθνές δίκαιο. Από τότε με συστηματικό τρόπο κινήθηκε σε δυο άξονες. Πρωτίστως δεν επέτρεψε στην Ελλάδα να επικαρπωθεί των νόμιμων δικαιωμάτων που προβλέπονται από το διεθνές δίκαιο. Μάλιστα την απειλεί ότι η αύξηση των ελληνικών χωρικών υδάτων συνιστά *casus belli*. Αδρανοποιώντας το υφιστάμενο νομικό καθεστώς, πιστεύει ακράδαντα ότι μελλοντικά θα είναι σε θέση να διεκδικήσει αυτά που θέλει υπό όρους που δεν θα καθορίζονται από το διεθνές δίκαιο αλλά από την ισχύ της. Ακολουθώντας επιχείρησε να δείξει σε όλους ότι δρα νομιμοποιημένα. Η εμμονή στη διαφορά μεταξύ 6 μιλίων χωρικών υδάτων και 10 μιλίων εθνικού εναερίου χώρου, οι συνεχείς αναφορές σε συνθήκες που προβλέπουν αποστρατικοποίηση σε

² <https://www.in.gr/2020/01/30/politics/vouli/amyntiki-symfonia-elladas-ipa-stin-olomeleia-protokollo-syllaliritio-ekso-apo-ti-vouli/>

κάποια νησιά του Αιγαίου, οι περίφημες «γκρίζες ζώνες» κυριαρχίας μετά τα Ίμια και τελευταία το ευφυολόγημα της «Γαλάζιας Πατρίδας», εντάσσονται στη λογική πως η Τουρκία δεν δρα εκτός πλαισίου του διεθνούς δικαίου. Σε αυτό το σκεπτικό εντάσσεται και η οριοθέτηση της θαλάσσιας περιοχής νοτίως της Κρήτης με τη Λιβύη.

Όταν οι Τούρκοι αξιωματούχοι κάνουν μνεία στο δόγμα της «Γαλάζιας Πατρίδας», δεν συζητούν πλέον για μια νόμιμη επίλυση της διαφοράς της υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο και τη Μεσόγειο. Έχουν την εντύπωση ότι η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας της Ανατολικής Μεσογείου δέον όπως συμβεί μόνον ανάμεσα σε χώρες που έχουν ηπειρωτικές ακτές. Τα ελληνικά νησιά (όπου συμπεριλαμβάνουν ακόμη και την Κύπρο, Κρήτη, Γαύδο, Κάρπαθο, Ρόδο, σύμπλεγμα Μεγίστης) θα πρέπει τονίζουν emphaticά να αρκεσθούν μόνον στα χωρικά τους ύδατα³. Οι απόψεις αυτές, που δεν βασίζονται φυσικά στις προβλέψεις του Διεθνούς Δικαίου, ξεκίνησαν να διατυπώνονται αρχικά το 2011 με πρωτοβουλία του αξιωματικού του Τουρκικού Πολεμικού Ναυτικού Τζιχάτ Γιαϊτζί. Αν και εξ αρχής ερμηνεύτηκαν ως οι αναθεωρητικές απόψεις ενός εθνικιστή αξιωματικού, τη παρούσα περίοδο ανησυχούν την Ελλάδα.

5. Η Ελλάδα παραμένει με συνέπεια αφοσιωμένη στην αρχή της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών σύμφωνα με τις προβλέψεις του διεθνούς δικαίου, όπως γίνεται προσπάθεια να αποδειχθεί στο κεφάλαιο 2. Η Ελλάδα έχει ταχθεί με δήλωσή της υπέρ της γενικής υποχρεωτικής δικαιοδοσίας του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης με τις εξαιρέσεις που ρητά καθορίζονται στο κείμενο αυτής, ενώ έχει κυρώσει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS 1982). Με δήλωσή της το 2015 εξαίρεσε από τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου της Σύμβασης τις οριοθετήσεις θαλασσίων ζωνών, σύμφωνα με το άρθρο 298 αυτής. Η Ελλάδα σκοπεύει, στη βάση των ανωτέρω προβλέψεων, να επιτύχει λύση στη μόνη διαφορά που υπάρχει ανάμεσα σε Ελλάδα και Τουρκία, δηλαδή την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας.

Η ομαλοποίηση και ανάπτυξη των ελληνοτουρκικών σχέσεων, πέραν της εξαιρετικής σπουδαιότητας της στο διμερές επίπεδο, θεμελιώνει αποτελεσματικά τον βασικό πυλώνα για τη διατήρηση του status quo της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Ανατολικής Μεσογείου. Η Ελλάδα δίδει μεγάλη έμφαση στην ενδυνάμωση της αρχής της καλής γειτονίας και συνεργασίας που αποτελεί, εξ άλλου, σημαίνοντα παράγοντα της προσπάθειας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, και μοχθεί με κάθε κόστος για την εμπέδωση και θεμελίωσή της. Είναι αδιάκοπη στόχευση της Ελληνικής πλευράς η μετατροπή των ελληνοτουρκικών σχέσεων από εχθρικές σε φιλικές. Γι' αυτό και καλεί την Τουρκία, να συνεργασθεί, με πνεύμα συναινετικό και εποικοδομητικό, όπως αρμόζει σε γείτονες, για την πλήρη εξομάλυνση των ελληνοτουρκικών σχέσεων.

³ <https://todiktio.eu/analysisi-ellinotourkika-na-doyme-mesa-apo-tin-omixli/>

Το ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσο είναι εφικτό το τουρκολιβυκό σύμφωνο να αδρανοποιηθεί στην πράξη με ειρηνικό τρόπο, δηλαδή μέσω της διπλωματικής οδού και τα εργαλεία που αυτή προσφέρει, ώστε να διαφυλαχθούν τα κυριαρχικά δικαιώματα της πατρίδος μας έναντι των μαξιμαλιστικών τάσεων της γείτονος και παραθέτοντας την επιχειρηματολογία μέσα από την έρευνα, θα επιχειρηθεί να απαντηθεί με την παρούσα εργασία.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Τα θέματα που τίθενται μέσα από ερωτήματα, και τα οποία θα χρησιμοποιηθούν ως μεθοδολογικό εργαλείο προκειμένου να μας οδηγήσουν στην εξαγωγή κατά το δυνατόν ασφαλών συμπερασμάτων και προτάσεων, είναι τα ακόλουθα:

- Το πρώτο ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί και αφορά την σημασία των ελληνοτουρκικών σχέσεων «Ποια η σημασία των ελληνοτουρκικών σχέσεων διαχρονικά καθώς και ποια η μετεξέλιξη τους στη σημερινή εποχή».
- Το δεύτερο ερώτημα αφορά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των τελευταίων ετών «Ποια είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των τελευταίων ετών, τα οποία επέδρασαν στην μετεξέλιξη των ελληνοτουρκικών σχέσεων».
- Το τρίτο ερώτημα έχει σχέση με την στρατηγική της Τουρκίας για την εμπλοκή της στη Λιβύη «Ποια είναι η στρατηγική που ακολουθεί η Τουρκία για να έχει παρουσία στη Λιβύη».
- Το τέταρτο ερώτημα έχει σχέση με το τουρκολιβυκό σύμφωνο και την νομιμότητά του, «Τι περιέχει το τουρκολιβυκό σύμφωνο και εάν είναι παράνομο».
- Το πέμπτο ερώτημα έχει σχέση με την συμβατότητά του με το Διεθνές Δίκαιο και το Δίκαιο της Θάλασσας «Είναι σύμφωνο με τις αρχές του Διεθνούς Δικαίου και του Δικαίου της Θάλασσας και τι αποτελέσματα παράγει».
- Το έκτο ερώτημα αφορά αμιγώς την ελληνική διπλωματία «Ποια θα μπορούσε / έπρεπε να είναι η ελληνική διπλωματία, ώστε να καταφέρει να το αδρανοποιήσει εξασφαλίζοντας τα κυριαρχικά της δικαιώματα».

Η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία φιλοδοξεί **να αναδείξει τον αναθεωρητικό ρόλο της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο**, μελετώντας την εμπλοκή της στο πεδίο της Λιβυκής διένεξης. όπου με βάση το δόγμα της «Γαλάζιας Πατρίδας», σύναψε με την κυβέρνηση της GNA το τουρκολιβυκό σύμφωνο, επιδιώκοντας να επιβάλει τετελεσμένα και να αποκομίσει πολλαπλά οφέλη. Αξίζει να σημειωθεί ότι το συγκεκριμένο πεδίο είναι ιδιαίτερος κρίσιμος για την ακαδημαϊκή κοινότητα και ιδιαίτερα για την χώρα μας, καθώς διακυβεύονται κυριαρχικά δικαιώματα της πατρίδος μας και πρόκληση ασφάλειας για την ευρύτερη περιοχή. Ταυτόχρονα αποτελεί μία ιδιαίτερη πρόκληση για την εξέταση του εν λόγω θέματος υπό το πρίσμα του Διεθνούς Δικαίου και του Δικαίου της Θάλασσας, διαπιστώνοντας τι αποτελέσματα παράγει για την χώρα μας και πως εκλαμβάνεται από την διεθνή κοινότητα. Η ανάλυση του εν λόγω αντικείμενου θα γίνει σε δύο κεφάλαια, όπου στο πρώτο θα αναφερθούμε στη Τουρκική εμπλοκή στην λιβυκή κρίση και τη σύναψη του

τουρκολιβυκού συμφώνου ενώ στο δεύτερο θα εξετάσουμε τις ελληνικές διπλωματικές ενέργειες στο πλαίσιο του Διεθνούς Δικαίου, με σκοπό την αδρανοποίησή του καθόλα παράνομου συμφώνου. Η παρούσα εργασία απαρτίζεται από οκτώ ενότητες. Ειδικότερα:

Στην πρώτη ενότητα του πρώτου κεφαλαίου της διατριβής, λαμβάνει χώρα μια ιστορική αναδρομή της Τουρκικής παρουσίας στη Λιβύη εστιαζόμενοι στην σύγχρονη εποχή από τον 16^ο αιώνα μέχρι τις μέρες μας, καθόσον συντελέστηκαν οι μεγαλύτερες εξελίξεις τόσο στην διαμόρφωση του κράτους της Λιβύης όσο και στην μορφή της Τουρκικής επιρροής. Στην επόμενη ενότητα παρατίθενται τα χαρακτηριστικά που συνέβαλαν ουσιαστικά στην διαμόρφωση της γεωπολιτικής κατάστασης της περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου ενώ παράλληλα **επιχειρείται η προσπάθεια να καταγραφούν οι ανταγωνισμοί των εμπλεκόμενων δυνάμεων**, με την απουσία ή την χρήση περιορισμένης βίας. Στην τρίτη ενότητα μπαίνουμε πλέον στην σύναψη του τουρκολιβυκού συμφώνου αναλύοντας την στρατηγική που ακολουθείται από την Τουρκία για να εκπληρώσει τις μαξιμαλιστικές της φιλοδοξίες. Στην τέταρτη ενότητα θα εξετασθούν ορισμένα ζητήματα ακυρότητας από νομικής πλευράς, ως προς τον τρόπο επιλογής που ακολουθήθηκε από τα δυο συμβαλλόμενα μέρη κατά τη σύναψη του επίμαχου συμφώνου. Στην πρώτη ενότητα του δεύτερου κεφαλαίου θα αναφερθούμε στις προβλέψεις του Διεθνούς Δικαίου και του Δικαίου της Θάλασσας καθώς και τα πλεονεκτήματα / μειονεκτήματα που εγείρονται από την αξιοποίηση αυτών.. Στην επόμενη ενότητα καταγράφονται οι αντιδράσεις της διεθνούς κοινότητας αλλά και των σημαντικότερων δρώντων του διεθνούς συστήματος, για τις παράνομες και προκλητικές ενέργειες της Τουρκίας, οι οποίες υπονομεύουν τη σταθερότητα της περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου. Στην τρίτη ενότητα αυτού του κεφαλαίου επισημαίνονται οι ορθότερες και άμεσες ενέργειες της ελληνικής διπλωματίας για την οριοθέτηση θαλασσίων ζωνών με γειτονικές χώρες επί τη βάση του Δικαίου της Θάλασσας. Τέλος, θα εξετάσουμε τις δυνατότητες της ελληνικής διπλωματίας, προκειμένου να καταλήξουμε σε συμπεράσματα και προτάσεις για την σημασία της καθώς και την αποτελεσματικότητα της ώστε να πετύχει την αδρανοποίηση του τουρκολιβυκού συμφώνου με απώτερο στόχο την εξυπηρέτηση των εθνικών μας συμφερόντων και τη διαφύλαξη των κυριαρχικών μας δικαιωμάτων..

ΣΚΟΠΟΣ

6. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιαστούν και εξεταστούν οι στόχοι και η στρατηγική της Τουρκίας στα δρώμενα της υπόθεσης της Λιβύης, σε συνάρτηση με τις επιδιώξεις και επεμβάσεις των υπόλοιπων χωρών, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνεται η χώρα μας και να αποκωδικοποιήσουμε την επίδραση αυτών, δίνοντας έμφαση περισσότερο στο παράνομο τουρκολιβυκό μνημόνιο, στη διαμόρφωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Επιπρόσθετα, θα καταβληθεί προσπάθεια να εξεταστεί η δυνατότητα αντιμετώπισης της προκλητικής και παράνομης συμπεριφοράς της Τουρκίας, αδρανοποιώντας στην πράξη το τουρκολιβυκό σύμφωνο μέσω της διπλωματικής οδού και των εργαλείων που αυτή προσφέρει. Το βασικότερο εργαλείο σε αυτή τη προσπάθεια αποτελεί το Διεθνές Δίκαιο της Θαλάσσης και οι προβλέψεις του, στη βάση και στο

σεβασμό του οποίου θα πρέπει τα κράτη, συμβαλλόμενα και μη, να επιλύουν τις διαφορές τους σε θέματα οριοθέτησης θαλασσίων ζωνών.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ – ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

Οι παράγοντες και οι προϋποθέσεις που διαμορφώνουν το πλαίσιο αυτής της μελέτης είναι οι παρακάτω:

α. Η μορφή του διεθνούς συστήματος και οι ακόλουθες βασικές αρχές του,⁴ θα παραμείνουν αναλλοίωτες:

(1) Η απουσία ρυθμιστικής εξουσίας στο διεθνές σύστημα, παίζει καθοριστικό ρόλο στη συμπεριφορά των κρατών και στη σταθερότητα ή στην αστάθεια του διεθνούς συστήματος (**άναρχο διεθνές σύστημα**).

(2) Καθώς απουσιάζει η υπέρ-κρατική εξουσία, η οποία θα μπορούσε να ρυθμίζει τον ανταγωνισμό, οι σχέσεις των κρατών είναι κατά βάση ανταγωνιστικές και πολλές φορές συγκρουσιακές (**ανταγωνιστικό διεθνές σύστημα**).

(3) Τα κράτη σε ένα τέτοιο ανταγωνιστικό σύστημα πρέπει από μόνα τους να μεριμνήσουν για την ασφάλεια τους (**αρχή της αυτοβοήθειας**).

(4) Τα κράτη στο άναρχο διεθνές σύστημα αναγκάζονται να λάβουν μέτρα, για να αυξήσουν την ασφάλεια τους. Τα μέτρα αυτά όμως μειώνουν την ασφάλεια των άλλων. Αυτό ανατροφοδοτεί την ανασφάλεια και τον ανταγωνισμό (**δίλημμα ασφαλείας**).

(5) Τα κράτη είναι οι βασικοί δρώντες στο διεθνές σύστημα, άρα και η βασική μονάδα ανάλυσης των διεθνών σχέσεων (**κρατικό - κεντρικό διεθνές σύστημα**).

(6) Τα κράτη επειδή είναι «ευαίσθητα στο κόστος» έχουν κάθε λόγο να συμπεριφέρονται ορθολογικά. Τα λάθη τιμωρούνται (**αρχή του ορθολογισμού**).

(7) Κυρίαρχος στόχος του κράτους είναι η κατοχύρωση της ασφάλειας του, δηλαδή η επιβίωση, η διατήρηση της εδαφικής κυριαρχίας και της εθνικής ανεξαρτησίας / αυτονομίας (**βασικό εθνικό συμφέρον**).

(8) Τα κράτη επιδιώκουν να αποκτήσουν «ισχύ», η οποία είναι το κύριο «νόμισμα» στη διεθνή πολιτική (**επιδίωξη ισχύος**).

(9) Σε ένα ανταγωνιστικό διεθνές σύστημα τα κράτη έχουν κίνητρο να εξισορροπήσουν τους αντιπάλους τους, για να αυξήσουν την ασφάλεια τους (**στρατηγική εξισορρόπησης**).

(10) Οι μεμονωμένες προσπάθειες που καταβάλλουν τα κράτη να εξισορροπήσουν τους αντιπάλους τους, συμβάλλουν στην δημιουργία ενός

⁴ Kenneth Waltz, Θεωρία διεθνούς πολιτικής (Αθήνα: Ποιότητα, 2010). Πρόλογος του Αθ. Πλατιά. Οι εν λόγω αρχές αποτελούν το βασικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα κινηθεί η μελέτη μας, για την ανάπτυξη λογικών επιχειρημάτων αλλά και παράθεσης σχετικών συμπερασμάτων.

αυτορρυθμιζόμενου συστήματος ισορροπίας δυνάμεων, που με τη σειρά του δύναται να συμβάλει στη διατήρηση της ειρήνης **(αρχή της ισορροπίας ισχύος)**.

β. Το διεθνές σύστημα είναι στην παρούσα φάση μονοπολικό (με μοναδική υπερδύναμη τις ΗΠΑ), αλλά βρισκόμαστε σε μία σταδιακή μεταβολή σε πολυπολικό σύστημα πιθανόν τα επόμενα εκτιμάται 15-20 χρόνια (με την ανάδυση της Κίνας-Ινδίας-Ρωσίας ως μεγάλων δυνάμεων και ίσως άλλων αναδυόμενων δυνάμεων όπως πχ Ιράν-Τουρκίας).

γ. Η δράση της ελληνικής διπλωματίας, θα συνεχίσει να εκπορεύεται αλλά και να αποσκοπεί στην στήριξη των διπλωματικών πρωτοβουλιών σε πολιτικό επίπεδο, με στόχο την υλοποίηση των αποφάσεων της εξωτερικής της πολιτικής.

δ. Η φύση και ο ρόλος των Ενόπλων Δυνάμεων των εμπλεκόμενων κρατικών οντοτήτων, δεν θα μεταβληθεί ως απόρροια τεχνολογικών ανακαλύψεων ή και στρατηγικών επιλογών, που σχετίζονται με την χρησιμότητά τους.

ε. Οι σχέσεις μεταξύ Ελλάδας – Τουρκίας δεν θα ενταθούν στο επίπεδο του στρατηγικού ανταγωνισμού.

στ. Οι επιδιώξεις και οι δράσεις των ΗΠΑ, της ΕΕ και της Ρωσίας στην περιοχή θα είναι σύμφωνες με τις πρόνοιες του Διεθνούς Δικαίου και θα προωθούν την σταθερότητα και την ασφάλεια στην Ανατολική Μεσόγειο.

ζ. Οι επιδιώξεις των κρατών μελών του NATO δεν θα αποτελέσουν τροχοπέδη στην δράση της Συμμαχίας στην περιοχή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΕΜΠΛΟΚΗ ΣΤΗ ΛΙΒΥΗ

1.1. Ιστορικά και πολιτικά στοιχεία

8. Η τουρκική συμμετοχή στα δρώμενα της Λιβυκής κρίσης και ιδιαίτερως στην περιοχή της πρωτεύουσας δεν προέκυψε αποκλειστικά από έντονες κινήσεις σε διπλωματικό επίπεδο και σχεδιασμούς που πηγάζουν από το παρελθόν, αλλά προέρχεται κυρίως από τους ισχυρούς ιστορικούς δεσμούς που έχουν αναπτυχθεί ανάμεσα στις δυο χώρες. Κατά τη διάρκεια της οθωμανικής επικυριαρχίας στη περιοχή προέκυψε μια κοινότητα τουρκικής καταγωγής, που κεφαλαιοποιεί τη τελευταία δεκαετία η Τουρκία για να επιβάλλει τις γεωστρατηγικές βλέψεις της στην περιοχή. Οι κάτοικοι αυτής της κοινότητας, κατέχει τη τρίτη θέση πληθυσμιακά ανάμεσα στις άλλες τοπικές κοινότητες και ζει στον βορειοδυτικό τομέα της Λιβύης με μεγάλα ποσοστά στις πόλεις Μισράτα και Τρίπολη. Κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησης Καντάφι η χώρα προέβη σε ενέργειες αφομοίωσης των μειονοτήτων. Παρόλα αυτά, η διπλωματία της Τουρκίας εκμεταλλεύεται με επιδέξιο τρόπο την εν λόγω κοινότητα για να παρέμβει στην περιοχή με επιχειρήματα, αντίστοιχα με εκείνα που επικαλέστηκε για την εισβολή στην Κύπρο.

9. Ο γεωγραφικός χώρος της Λιβύης για να λάβει τη μορφή ως το σημερινό κράτος πέρασε από διάφορα επίπεδα σε ξεχωριστές περιόδους. Η πρώτη ήταν η Οθωμανική περίοδος μεταξύ 1552-1911, ενώ ακολούθησε η κατάληψη της χώρας από τους Ιταλούς την περίοδο από το 1911 μέχρι το 1951. Το 1952 και μέχρι το 1969 η χώρα αυτή ανεξαρτητοποιήθηκε και κηρύχθηκε Βασίλειο υπό την ηγεσία του Βασιλιά Αλ Σανούσι.⁵ Ο τελευταίος ανατράπηκε από τον Καντάφι που κατήργησε το βασίλειο και ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας χωρίς σύνταγμα και βουλή μέχρι το 2011.

Την εποχή των εξεγέρσεων, η Τουρκία αποφάσισε να αποστασιοποιηθεί από τους καθεστωτικούς και τάχθηκε με τους αντικαθεστωτικούς. Η κατά πάσα πιθανότητα λάθος παρέμβαση της Δύσης το 2011, προξένησε την απομάκρυνση του καθεστώτος αλλά δεν κατάφερε να εγκατασταθεί μια βιώσιμη διακυβέρνηση με αποτέλεσμα η Λιβύη να παραδοθεί με σταθερά βήματα σε ακυβερνησία (1^{ος} εμφύλιος πόλεμος), με αποτέλεσμα η περιοχή να αποσταθεροποιηθεί. Την διαμορφωθείσα ανωτέρω κατάσταση δεν θα την αφήσουν να χαθεί οι Τούρκοι για να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντά τους, ασκώντας επιρροή στην αναγνωρισμένη από τον ΟΗΕ κυβέρνηση εθνικής ενότητας (GNA) με έδρα την Τρίπολη. Το ίδιο διάστημα η ελληνική πολιτεία προβαίνει σε μικρή ανθρωπιστική βοήθεια και δεν εμπλέκεται ενεργά, παρά την συμμετοχή της στο διεθνή συνασπισμό, που κινητοποιήθηκε για την ανατροπή του Κανταφικού καθεστώτος.

⁵ Γιάννη Λάμπσα, ΛΕΞΙΚΟ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΚΟΣΜΟΥ, τόμος Γ.

Κατά την περίοδο (2011-2013) ο Λίβυος δικτάτορας ανατράπηκε με τη σύμπραξη του ΝΑΤΟ και για πρώτη φορά έλαβαν χώρα εθνικές εκλογές στις οποίες η νίκη των κοσμικών ήταν συντριπτική. Ωστόσο η ήττα των ισλαμικών παρατάξεων και η απόρριψή τους όπως κατέδειξαν τα αποτελέσματα των εκλογών άνοιξαν τον ασκό του Αιόλου. Επιπλέον, οι παρεμβάσεις της Σαουδικής Αραβίας, των Αραβικών Εμιράτων και της Αιγύπτου στις εσωτερικές υποθέσεις της Λιβύης χειροτέρεψαν την πολιτική κατάσταση.

Μετά από τρία χρόνια, ξεσπά ο δεύτερος εμφύλιος που διαρκεί μέχρι τις μέρες μας, ανάμεσα στη δυτική και την ανατολική χώρα. Ο Σάρατζ και ο Στρατάρχης Χάφταρ θα εμπλακούν σε μια αντιπαράθεση κυριαρχίας και σε μια προσέγκυση συμμάχων, κινούμενοι είτε σε πολιτικό, είτε σε στρατιωτικό επίπεδο, με βάση την επικρατούσα γεωστρατηγική κατάσταση και τις διεθνείς εξελίξεις. Η Τουρκία δεν έχασε την ευκαιρία εξοπλίζοντας με όπλα και πυρομαχικά την Λιβύη (ο Σάρατζ και η κυβέρνησή του έχει σχέσεις με τους «Αδελφούς Μουσουλμάνους»), αλλά και με ισλαμικές αντάρτικες ομάδες καθ' όλη την πορεία της εξέλιξης του δεύτερου εμφυλίου, με την δραστηριοποίησή της να γίνεται δυναμικότερη περί το τέλος του 2019.

10. Σημαντικά γεγονότα πραγματοποιήθηκαν το 2014 όπως η απόρριψη από το Ανώτατο Δικαστήριο των συνταγματικών τροποποιήσεων, που θεσπίστηκαν από τη νομοθετική εξουσία, εξέλιξη που έχει ως επακόλουθο τη διάλυση της βουλής της Βεγγάζης. Ακολούθως, η έκρυθμη πολιτική κατάσταση δρομολόγησε την υπογραφή του γνωστού Συμφώνου Σχिरάτ (Skhirat) στο Μαρόκο το 2015, υπό την αιγίδα του ΟΗΕ και της ΕΕ. Από το ανωτέρω σύμφωνο προέκυψε η σημερινή αναγνωρισμένη, διεθνώς, Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας της Λιβύης⁶.

Ο Καντάφι φρόντιζε να διατηρεί ισορροπημένες σχέσεις με την Άγκυρα και χαρακτήριζε τους Τούρκους, σωτήρες στην Κύπρο το 1974. Ωστόσο, κήρυξε βέτο στην ένταξη του ψευδοκράτους στον Οργανισμό της Ισλαμικής Συνδιάσκεψης (Ο.Ι.Σ.) το 1983. Είναι δεδομένο ότι η Τουρκία ήταν από τις πρώτες χώρες του κόσμου που αναγνώρισε το Εθνικό Λιβυκό Μεταβατικό Συμβούλιο το 2011 μετά την πτώση του Λίβυου δικτάτορα, στη συνέχεια δε χωρίς δισταγμό έσπευσε να αναγνωρίσει Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας της Τρίπολης το 2016 του Αλ Σάρατζ.

Σήμερα, η Λιβύη έχει μετατραπεί σε πεδίο σύγκρουσης μεταξύ Τουρκίας και χωρών που στήριζαν το πραξικόπημα του 2016 κατά του πολιτικού πολιτεύματος του προέδρου Ερντογάν. Επιπλέον, το ενδιαφέρον της Τουρκίας για τη Λιβύη δεν σταματά και κορυφώθηκε με την υπογραφή του μνημονίου μεταξύ Τρίπολης-Άγκυρας τον Νοέμβριο του 2019.

⁶ <http://www.abc10.gr/vima/epilegmenaarhtra/1015-elisme202006/H-TOYPKIKH-EMΠΛΟΚΗ-ΣΤΗ-ΛΙΒΥΗ-17-ΙΟΥΝ-2020.pdf>

Για την Ελλάδα, από το 2014, ξεκινά ένα χρονικό διάστημα αποστασιοποίησης από τα συμβαίνοντα στη Λιβύη. Οι διπλωματικές αποστολές απουσίαζαν και απείχαν καθώς οι Έλληνες κυβερνώντες ήσαν απασχολημένοι με την διαχείριση των οικονομικών προβλημάτων. Την ίδια στιγμή σε διεθνές επίπεδο, οι όποιες προσπάθειες, είχαν στόχο να βρεθεί μια πολιτική και ειρηνική επίλυση των διαφορών, δεν στέφθηκαν από επιτυχία, λόγω των αντιτιθεμένων στρατηγικών στοχεύσεων και συμφερόντων των διαφόρων πλευρών που ενεπλάκησαν.

11. Το 2011 η Ελλάδα δεν διαφοροποιήθηκε ως προς την πολιτική της ΕΕ και του ΝΑΤΟ και τα μαχητικά αεροσκάφη απογειώνονταν από τη Κρήτη κατά του καθεστώτος Καντάφι. Επίσης διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στη θεραπεία Λίβυων τραυματιών του πολέμου. Η διαμορφωθείσα κατάσταση στην αφρικανική αυτή χώρα ώθησε την ελληνική κυβέρνηση στην τοποθέτηση του Κυριάκου Αμοιρίδη ως πρέσβη της Ελλάδας στην Τρίπολη κατά την περίοδο (2012-2013). Ο εν λόγω πρέσβης, ο οποίος βρήκε τραγικό θάνατο στη Βραζιλία, ήταν άριστος χειριστής του θέματος και κατέβαλε επίπονες προσπάθειες για σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ των δυο χωρών. Όμως οι ταραχές που προέκυψαν οδήγησαν στην ανάκληση του από την Αθήνα. Αν και η Ελλάδα αναγνώρισε επίσημα το 2016 την κυβέρνηση εθνικής ενότητας του Αλ Σάρατζ, ωστόσο, θα μπορούσε κανείς να χαρακτηρίσει την πενταετία (2014-2018) ως έλλειψη ενδιαφέροντος για τις εξελίξεις στη Λιβύη εκ μέρους των Ελλήνων. Δεν συνέβη το ίδιο από την πλευρά της Τουρκίας, η οποία βρήκε πρόσφορο έδαφος να εισχωρεί στις υποθέσεις της Λιβύης καταλήγοντας στην υπογραφή του παράνομου μνημονίου. Αποκύημα του οποίου αποτέλεσε η απέλαση του Λίβυου πρέσβη από την Ελλάδα στο τέλος του 2019. Ο Λίβυος υπουργός των εξωτερικών Μοχάμεντ Σιγιάλα (ήταν υφυπουργός των εξωτερικών του καθεστώτος Καντάφι) χαρακτήρισε απαράδεκτη την απέλαση του πρέσβη και έτσι ξεκίνησε μια νέα εποχή στις σχέσεις Ελλάδος-Λιβύης. Η Αθήνα που βλέπει το μνημόνιο ως απειλή για τα εθνικά της συμφέροντα στη Μεσόγειο αποφάσισε την εντατικοποίηση των σχέσεων της με τη Βεγγάζη και πόνταρε στην πτώση της κυβέρνησης της Τρίπολης από τις δυνάμεις του Χάφταρ ως λύση.

Ο Χάφταρ ο οποίος ανήκε στην στενή ομάδα συμβούλων του Καντάφι, συνελήφθη από τις δυνάμεις του Τσαντ, λίγο αργότερα, αφού συνάντησε το πρόεδρο του Τσαντ, επιδίωξε να δημιουργήσει στρατιωτικό μέτωπο με άλλες δυνάμεις της αντιπολίτευσης με απώτερο σκοπό την εισβολή στη Λιβύη αλλά απέτυχε και κατέληξε στις ΗΠΑ. Σήμερα, πολεμάνε στο πλευρό του αρκετές ξένες μισθοφορικές ομάδες προερχόμενες από το Τσαντ, το κίνημα Δικαιοσύνης και Ισότητας (Σουδάν) οι μαχητές του οποίου μετριοούνται μεταξύ 5000 και 6000 Σουδανών, οι Επαναστατικές Δυνάμεις για την Έρημο – FARS (Νίγηρας), κάποιοι Σύριοι μισθοφόροι υπέρ Χάφταρ, οι ρωσικές παραστρατιωτικές ομάδες (Βάγκνερ) και τέλος η παραστρατιωτική ομάδα της Σαλαφιστικής Ενοποίησης (ακραίων μουσουλμάνων).

Η ρήξη μεταξύ του ανατολικού και δυτικού τομέα εντάθηκε, μετά την τεραστίας κλίμακας εξόρμηση του στρατάρχη Χάφταρ για να καταλάβει το σύνολο της λιβυκής

επικράτειας, στις 4 Απριλίου 2019⁷. Στις συγκρούσεις και οι δυο πλευρές αξιοποίησαν και ένα συνονθύλευμα Α/Φ επιφέροντας πλήγματα κυρίως ψυχολογικού αποτελέσματος και απώλειες αμάχων⁸. Η πολύ δύσκολη θέση της Τρίπολης ανάγκασε τον αρχικά επιφυλακτικό Σάρατζ να στραφεί απεγνωσμένα στην υποστήριξη της Άγκυρας, η οποία ανταποκρίθηκε με προθυμία.

Οι επανειλημμένες συνδρομές αρκετών κρατών βασικά σε εξοπλισμούς και μισθοφορικά στρατεύματα ανάγκασε το Συμβούλιο Ασφαλείας να υιοθετήσει την απόφαση 2486 (2019)/12 Σεπ 2019 που επέβαλε εμπάργκο στη Λιβύη. Γεγονός που δεν αποθάρρυνε την Τουρκία. Ο Ερντογάν παρείχε υποστήριξη και η Λιβύη ανταλλάγματα. Η κατάσταση εξελίχθηκε ευνοϊκά για τον Σάρατζ εξαιτίας της αποτελεσματικής συνδρομής των Τούρκων, με συνέπεια η κυβέρνηση της Τρίπολης να υπάγεται στη σφαίρα επιρροής της Τουρκίας. Χωρίς κόπο λοιπόν, η Τουρκία πέτυχε την σύναψη και επικύρωση του τουρκολιβυκού συμφώνου, με το οποίο διαμορφώνει σημαντικά τα γεωστρατηγικά της σχέδια στην ευρύτερη περιοχή.

1.2. Γεωπολιτική Κατάσταση της Περιοχής

12. Η θάλασσα της Μεσογείου αποτελεί μια θαλάσσια ζώνη που τοποθετείται σε μια εύθραυστη περιοχή και παράλληλα ένα περιβάλλον με γεωπολιτικές ανακατατάξεις. Η επί πολλά έτη διαμάχη Ισραήλ - Παλαιστίνης, οι τρομοκρατικές ομάδες, η μετανάστευση, τα γεγονότα της αραβικής άνοιξης, ο ενεργειακός σχεδιασμός και οι ανίσχυρες εξουσίες σε κράτη της Βορείου Αφρικής και της Ανατολικής Μεσογείου, τροφοδοτούν νέες σπίθες έντασης και μια νέα συνθήκη στη διαμόρφωση συμμαχιών στην περιοχή.

Η τεράστια γεωπολιτική σημασία της περιοχής, δίνει ώθηση στους μεγάλους δρώντες να εξασφαλίσουν την διατήρηση των συμφερόντων τους. Έτσι, οι ΗΠΑ προσανατολίζονται στην υλοποίηση ενός καινούργιου ενεργειακού αγωγού που να εφοδιάζει την Ευρώπη, ώστε να ανεξαρτητοποιηθεί από τις ρωσικές εξαγωγές. Η τελευταία δρομολόγηση στην αμερικανική γερούσια, και από τις δύο πολιτικές παρατάξεις, νομοσχεδίου που οι βασικοί του άξονες κατευθύνονται στην ασφαλή συνεργασία στον τομέα της ενέργειας στην Ανατολική Μεσόγειο, αποδεικνύει τη γεωστρατηγική στόχευση των ΗΠΑ για την περιοχή. Η Μεγάλη Βρετανία διατηρώντας βάσεις σε Κυπριακό έδαφος, εξασφαλίζει την ασφαλή λειτουργία των πετρελαϊκών εταιρειών βρετανικών συμφερόντων που εμπλέκονται στην περιοχή. Η Γαλλία εξαιτίας της συνεχούς της ενασχόλησης με τον Λίβανο και τη Συρία, αλλά και για τη συνδρομή των γαλλικών συμφερόντων πετρελαϊκής εταιρείας, που εκτελεί και συμμετέχει στις έρευνες για την εξόρυξη υδρογονανθράκων στην περιοχή, σύναψε με την Κυπριακή δημοκρατία αμυντική συμφωνία για ανάπτυξη ναυτικών εγκαταστάσεων στο Μαρί και για μεταστάθμευση των αεροσκαφών της στην Πάφο. Η Ρωσία αξιοποιώντας τις δυο ναυτικές βάσεις στην Ταρτούς και στη Λαττάκεια της Συρίας,

⁷ <https://www.dw.com/el/γιατι-η-τουρκια-εχει-εμπλακει-στη-λιβυη/a-49500284>

⁸ Ομοίως με 8

προτίθεται να λάβει μέρος στους υπό εξέλιξη ενεργειακούς σχεδιασμούς της περιοχής, με σκοπό να αποκτήσει λόγο και την ικανότητα να δύναται να διαμορφώνει τις τιμές, λαμβάνοντας υπόψη ότι αποτελεί τον δεύτερο μεγαλύτερο εξαγωγέα υδρογονανθράκων παγκοσμίως. Η Κίνα έχει στρέψει τις βλέψεις της για την περιοχή, ώστε να μπορεί απρόσκοπτα να ενισχύσει τις εξαγωγικές της διαδρομές μέσω της διώρυγας του Σουέζ.

Η Ελλάδα και η Κύπρος αδιαμφισβήτητα αποτελούν αξιόπιστες συμμαχικές χώρες στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Η Ελλάδα, ως αναπόσπαστο κομμάτι του ΝΑΤΟ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και με θεμελιωμένους δημοκρατικούς θεσμούς, έχει ενισχύσει και αναπτύξει τις σχέσεις της ιδιαίτερα το τελευταίο διάστημα με χώρες της περιοχής, αναπτύσσοντας μια δυναμική ενός δρώντα που ενισχύει την ευημερία της περιοχής. Εντός αυτής της προοπτικής έχει ενδυναμώσει τις σχέσεις της με το Ισραήλ και έχει προβεί σε τριμερή σχήματα με την Αίγυπτο και την Ιορδανία⁹. Επιπρόσθετα, έχει λάβει μέρος σε τριμερείς διαβουλεύσεις μεταξύ Ελλάδας, Κύπρου και Ιορδανίας στο Αμμάν και μεταξύ Ελλάδας, Κύπρου και Ισραήλ, κατά τη διάρκεια δε αυτής που έλαβε χώρα τον Μάρτιο του 2019, συμμετείχε και ο Αμερικανός ΥΠΕΞ, αποδίδοντας έναν υψηλό συμβολισμό και επιδεικνύοντας το ζωνρό ενδιαφέρον των ΗΠΑ για την ευρύτερη περιοχή.

Η Τουρκία παρά το μουσουλμανικό στοιχείο δεν διατηρούσε ανέκαθεν καλές σχέσεις με χώρες του αραβικού κόσμου, ενώ με το Ισραήλ οι σχέσεις που είχε βελτιώσει κάπως έγιναν δυσχερές πριν από λίγα έτη. Επίσης, ύστερα από τα γεγονότα του θέρους το 2016, έχει επιδοθεί σε μια απολυταρχική, μαξιμαλιστική και αναθεωρητική συμπεριφορά. Έχει λοξοδρομήσει από την προσπάθεια ευρωπαϊκής ένταξης και έχει έρθει σε ρήξη με τις ΗΠΑ λόγω της αγοράς ρωσικών οπλικών συστημάτων. Επιπρόσθετα, συνειδητοποιεί ότι οδηγείται στο περιθώριο διαμέσου των αποτυχημένων διεκδικήσεων της και της αποτροπής να καταστεί ενεργειακός κόμβος. Επιπλέον, η Τουρκία κατανοεί ότι οι ενέργειές της να διαδραματίσει έναν περιφερειακό ενισχυμένο ρόλο στην Ανατολική Μεσόγειο δεν επιφέρει το επιθυμητό αποτέλεσμα, αφού οι κύριες χώρες της περιοχής, όπως η Ελλάδα, η Κύπρος, η Αίγυπτος, η Ιορδανία, το Ισραήλ και τα ΗΑΕ προσπαθούν να εξασφαλίσουν τα συμφέροντά τους στην περιοχή εντός πολυμερών πρωτοβουλιών και συνεργειών, με την απαραίτητη συγκατάθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των ΗΠΑ.

Από την άλλη ο Ερντογάν, υλοποιεί βήμα – βήμα μια στρατηγική με άξονα την ισχύ, που είναι υπερκομματική και ανεξάρτητη από το ποιος διακυβερνά τη χώρα. Έτσι, κατόπιν των αδιέξοδων διαπραγματεύσεων με την Κυπριακή δημοκρατία στο Γκραν Μοντάνα το 2017, επιδιώκουν να επιβάλουν μια λύση στο κυπριακό ζήτημα εκτός του πλαισίου του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, αξιοποιώντας όλες τις μεθόδους που μπορεί για να αμφισβητήσει την Κυπριακή ΑΟΖ. Έτσι, κατά τη διάρκεια διερρευνητικών συνομιλιών των απεσταλμένων του ΟΗΕ για εξεύρεση λύσης τον Σεπτέμβριο του 2018, έκαναν λόγο για τη σύσταση δυο ανεξάρτητων κρατών στην Κύπρο, σε αντιδιαστολή με τη πρόθεση του προκατόχου προέδρου των κατεχόμενων, που προσδοκούσε επίλυση

⁹ <http://foreignaffairs.gr/articles/72770/ioannis-kotoylas/pos-tha-kopoyn-oi-orekseis-tis-toyrkias?page=show>

δικοινοτικής – διζωνικής ομοσπονδίας. Ο νεοεκλεγμένος βέβαια «πρόεδρος» των κατεχομένων ταυτίζεται απόλυτα με τη θέση της Τουρκίας για τη δημιουργία δυο ανεξάρτητων κρατών. Πέραν αυτού το καλοκαίρι του 2019 δρομολόγησαν δυο νέα γεωτρύπανα και δυο ερευνητικά πλοία εντός της Κυπριακής ΑΟΖ για την εκτέλεση ερευνών, αμφισβητώντας επί της ουσίας τα κυριαρχικά δικαιώματα της Κύπρου και προβάλλοντας παράλληλα την τουρκική αποφασιστικότητα. Από την άλλη, είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα αποφύγει την παρενόχληση ερευνητικών πλοίων αμερικανικών και γαλλικών συμφερόντων, που εκτελούν έρευνες προς όφελος της κυπριακής δημοκρατίας, αλλά είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι με την εκτέλεση ερευνητικών εργασιών σε διαφορετικές περιοχές της κυπριακής ΑΟΖ, θα φροντίσει να διαμορφώσει νέα δεδομένα στην περιοχή¹⁰.

13. Παρόλα αυτά, η ενίσχυση των ελληνοαμερικανικών σχέσεων την δεδομένη περίοδο, η σχεδιαζόμενη υλοποίηση του αγωγού EAST MED, που θα διακινεί τα αποθέματα υδρογονανθράκων της νοτιοανατολικής Μεσογείου στην Ευρώπη, με οδεύσεις που επί της ουσίας παρακάμπτουν την Τουρκία και η επιδείνωση των αμερικανοτουρκικών σχέσεων, παρέχει τη δυνατότητα στην ελληνική διπλωματία να αξιοποιήσει τη παρούσα συγκυρία προς όφελος της εξυπηρέτησης των συμφερόντων μας στην Ανατολική Μεσόγειο.

Η θάλασσα της Μεσογείου συμβάλει αποφασιστικά στη διαμόρφωση του γεωπολιτικού περιβάλλοντος της Ευρώπης, της Μέσης Ανατολής και της Βορείου Αφρικής, το οποίο καθορίζεται από τους σχεδιασμούς και τις στοχεύσεις των μεγάλων δρώντων που εμπλέκονται στην περιοχή. Οι επεκτεινόμενες ανάγκες εξεύρεσης ενεργειακών πόρων και έτερων πρώτων υλών και αναδυόμενες αγορές τοποθετούνται στο προσκήνιο της διεθνούς πολιτικής.

Σε διευρυμένη έκταση της περιοχής γίνονται πράξη σοβαρές ανακατατάξεις, καθώς οι χώρες που δρουν στην Ανατολική Μεσόγειο αναζητούν νέες συμμαχίες στο υπό διαμόρφωση περιβάλλον. Η πιθανότητα αποσύνδεσης της Τουρκίας από τη Δύση, προκαλεί καταστάσεις αποσταθεροποίησης και άμεσο αντίκτυπο στην εν λόγω περιοχή. Η ΕΕ δεν εξυπηρετεί τα συμφέροντά της σε ενδεχόμενο υλοποίησης του σεναρίου και καταβάλλει προσπάθειες σε εξακολούθηση του ενδοκυπριακού διαλόγου, αξιοποιώντας ως εργαλείο πίεσης την ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας, με δεδομένο ότι οι Δυτικοί δε θα ρίσκαραν μια ανεξέλεγκτη κατάσταση την οποία προσπαθεί να αποφύγει με κάθε μέσο η δυτική γεωπολιτική τάξη¹¹.

Η θέση της Ελλάδος είναι βαρύνουσας σημασίας για την εξασφάλιση της ισορροπίας στην περιοχή, όμως οφείλει να είναι παρούσα, κοινοποιώντας τις προσδοκίες της στο νέο περιβάλλον. Πέραν αυτού πρέπει να μην εφησυχάζει και να μην είναι ευλαβικά

¹⁰ <http://todiktio.eu/index/php/activity/papers-publications/item/960-analysis-filodoksies-kai-isorropies-stin-an-mesogeio>

¹¹ Ρ. Κάπλαν, Η εκδίκευση της γεωγραφίας (σελ. 203)

προσηλωμένη στο διεθνές δίκαιο, καθόσον η στρατηγική αξία της Τουρκίας βρίσκεται σε υψηλό σημείο και είναι βέβαιο πως εκτελούνται παρασκηνακές διεργασίες για να παραμείνει σταθερό το μέτωπο της νοτιοανατολικής πτέρυγας του ΝΑΤΟ και να αναπτύξει πρωτοβουλίες υλοποιήσιμες, χωρίς δογματισμούς, έτσι ώστε να διαφυλάξει τα ζωτικά συμφέροντά της και της Κύπρου στην ευρύτερη περιοχή¹².

1.3. Το τουρκολιβυκό σύμφωνο

14. Στις 27/11/2019 υπογράφηκε το παράνομο μνημόνιο μεταξύ του προέδρου Ερντογάν και του Αλ Σάρατζ, το οποίο αποτελείται από δυο σκέλη. Το πρώτο αναφέρεται στην οριοθέτηση των θαλάσσιων συνόρων μεταξύ Τουρκίας και Λιβύης και το δεύτερο περιλαμβάνει σαφή στρατιωτική συνεργασία, όπως διεξοδικά καταγράφεται στο Παράρτημα «Β».

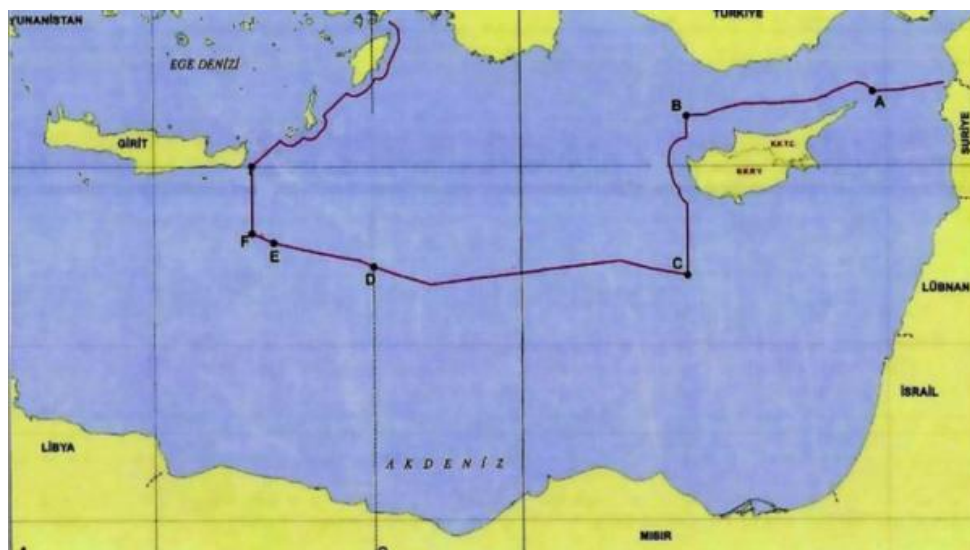
Στην περίπτωση της Λιβύης, δεν λαμβάνονται υπόψη πλήρως τα δικαιώματα σε ΑΟΖ – υφαλοκρηπίδα των νήσων Ρόδος, Κάσος, Κάρπαθος και Κρήτη (επιπλέον του συμπλέγματος νήσων της Μεγίστης)¹³. Αυτό προέκυψε με την υπογραφή στις 27 Νοεμβρίου 2019, από την Τουρκία και την Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας της Λιβύης του Μνημονίου Κατανόησης για την οριοθέτηση των ζωνών θαλάσσιας δικαιοδοσίας ανάμεσα στα δυο κράτη στην Αν. Μεσόγειο, το οποίο η Τουρκία απέστειλε στον ΟΗΕ για πρωτοκόλληση και ανάρτηση στην σχετική ιστοσελίδα του Οργανισμού.

Με το ανωτέρω Μνημόνιο Κατανόησης καθορίζεται γραμμή μήκους 19 μιλίων που ορίζει τις ζώνες κυριαρχικών δικαιωμάτων (ΑΟΖ-Υφαλοκρηπίδας) ανάμεσα σε Τουρκία – Λιβύη. Η καθορισθείσα γραμμή έχει τοποθετηθεί σε απόσταση 182 μιλίων από τις τουρκικές ακτές και 43 μιλίων από τις ελληνικές (Κρητικές) ακτές.

Ακολούθως, στις 18 Μαρτίου 2020, η Τουρκία, με επιστολή της στο ΓΓ του ΟΗΕ, κατέθεσε τις συντεταγμένες της παράνομης συνολικής υφαλοκρηπίδας που διεκδικεί στην Ανατολική Μεσόγειο, όπως φαίνεται στην παρακάτω εικόνα 1.

¹²<https://www.kathimerini.gr/999727/opinion/epikairota/politikh/gewpolitikoi-anatagwnismoi-sthn-an-mesogeio>

¹³<https://www.in.gr/2019/12/03/politics/ti-kryvei-telika-symfonia-tourkias-livyis-megalo-paixnidi-sti-notioanatoliki-mesogeio/>

Εικόνα 1: Χάρτης παράνομης «τουρκικής» υφαλοκρηπίδας

Την επόμενη ημέρα διατυπώθηκε η επίσημη απάντηση της Ελλάδος, μέσω της Μονίμου Αντιπροσώπου που δήλωνε: «Το μνημόνιο Τουρκίας Λιβύης δεν παράγει έννομα αποτελέσματα και απορρίπτεται στο σύνολό του, οι γεωγραφικές συντεταγμένες είναι πλασματικές παράνομες και αυθαίρετες, καθώς παραβλέπουν το δικαίωμα των ελληνικών νησιών να δημιουργήσουν θαλάσσιες ζώνες. Απροκάλυπτα παραβιάζει τους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας και παραβλέπει τα κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδας και των άλλων κρατών της περιοχής»¹⁴.

Στην εικόνα 1, τα σημεία E-F αποτυπώνουν το όριο των θαλασσίων ζωνών της εν λόγω συμφωνίας Τουρκίας – Λιβύης, τα σημεία A-B το όριο των θαλασσίων ζωνών Τουρκίας – Ψευδοκράτους και τα σημεία C-D-E τη μέση γραμμή ανάμεσα στις ακτογραμμές Αιγύπτου – Τουρκίας. Είναι ολοφάνερο ότι οι συντεταγμένες του μνημονίου Τουρκίας – Λιβύης που οριοθετούν την υφαλοκρηπίδα μεταξύ των δυο κρατών, βασίζονται στην καθόλα αυθαίρετη θέση της Τουρκίας ότι τα νησιά δεν δικαιούνται θαλασσίων ζωνών.

15. Επιπλέον, δεν γίνεται σαφής διάκριση μεταξύ του γεωλογικού φαινομένου της υφαλοκρηπίδας και τη νομική διάσταση του όρου. Τεχνηέντως αφήνεται να εννοηθεί ότι η γεωλογική υφαλοκρηπίδα και η νομική υφαλοκρηπίδα είναι το ίδιο πράγμα. Στην πραγματικότητα αυτό δεν συμβαίνει. Ο γεωλογικός ορισμός περιλαμβάνει υποθαλάσσιες περιοχές που δεν περιλαμβάνονται στο νομικό ορισμό όπως ο βυθός της χωρικής θάλασσας. Αντίστοιχα, η νομική έννοια της υφαλοκρηπίδας περιλαμβάνει περιοχές που δεν αποτελούν μέρος της γεωλογικής υφαλοκρηπίδας όπως π.χ. το υφαλοπρανές και το ηπειρωτικό ανύψωμα. Στη νομολογία αποτυπώνεται η διαφοροποίηση αυτή από το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης (ΔΔΧ) στην υπόθεση της υφαλοκρηπίδας Τυνησίας/Λιβύης,

¹⁴<https://www.in.gr/2020/03/24/politics/polemos-pistolon-elladas-kai-tourkias-ston-oie-gia-aosz-kai-yfalokripida-prokalei-agkyra/>

όπου το δικαστήριο διαπιστώνει ότι η υφαλοκρηπίδα ως θεσμός του διεθνούς δικαίου δεν πρέπει να ταυτίζεται με το γεωλογικό φαινόμενο ως θεσμός του διεθνούς δικαίου δεν πρέπει να ταυτίζεται με το γεωλογικό φαινόμενο, που περιγράφεται με τον ίδιο όρο, σε άλλες επιστήμες. Η αξία της παραπάνω διαπίστωσης είναι ότι η σύγχυση του φαινομένου δημιουργεί την πεποίθηση στην Τουρκία ότι η εκκίνηση οποιασδήποτε οριοθέτησης της, στηρίζεται κυριαρχικά σε γεωλογικά ή και γεωμορφολογικά γνωρίσματα, ουσιαστικά ως «προέκταση» των ηπειρωτικών εδαφών στον υποθαλάσσιο χώρο. Χαρακτηριστικές αποφάσεις του ΔΔΧ όπου το γεωλογικό κριτήριο δεν λαμβάνεται υπόψη, κυριαρχούμενου του κριτηρίου της απόστασης, αποτελούν η απόφαση της 3^{ης} Ιουνίου 1985 στην υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας Λιβύης/Μάλτας, η απόφαση της 14^{ης} Ιουνίου 1993 στην υπόθεση Θαλάσσιας Οριοθέτησης στην περιοχή μεταξύ Γροιλανδίας και Γιαν Μαγιέν (Δανία – Νορβηγία) και η απόφαση στην υπόθεση Εδαφική και Θαλάσσια Διαφορά Νικαράγουας – Ονδούρας.

Η πραγματικότητα είναι ότι η διεθνής νομολογία παρέχει μια ποικιλία από λύσεις που εξαρτώνται από διάφορα κριτήρια που απαρτίζουν τη μοναδικότητα της κάθε περίπτωσης. Στην υπόθεση Τυνησία κατά Λιβύης το ΔΔΧ αφομοίωσε τις νήσους Κερκενά με το ηπειρωτικό έδαφος επειδή βρίσκονταν πολύ κοντά στον ηπειρωτικό κορμό της Τυνησίας. Παράλληλα αναγνώρισε και διακήρυξε τη σπουδαιότητα της τυνησιακής νήσου Τζέρμπα. Στην υπόθεση Λιβύη κατά Μάλτας το ΔΔΧ λαμβάνοντας υπόψη τις ακτές των δύο κρατών έδωσε μεγαλύτερο τμήμα υφαλοκρηπίδας στη Λιβύη. Αλλά πχ στο Αιγαίο τα πράγματα είναι ουσιαστικά διαφορετικά αφού τα ελληνικά νησιά και οι βράχοι συγκροτούν ένα συμπαγές και αδιάσπαστο με τον ηπειρωτικό κορμό σύνολο. Τούτο σημαίνει ότι δεν μπορεί να εφαρμοστεί το σκεπτικό των συγκεκριμένων υποθέσεων και κατά συνέπεια οποιαδήποτε γενίκευση είναι, επιστημονικά τουλάχιστον ατυχής.

16. Είναι πασιφανές ότι η Άγκυρα επιδιώκει να αποκομίσει πολιτικά οφέλη με οικονομικές προεκτάσεις (οικειοποίηση πιθανών κοιτασμάτων υδρογονανθράκων ευρισκομένων εντός της ελληνικής υφαλοκρηπίδας), αφαιρώντας από το τόξο των ελληνικών νήσων Καστελόριζο - Ρόδος - Κάρπαθος- Κάσος- Κρήτη, την προς ανατολάς υφαλοκρηπίδα - ΑΟΖ τους σε συνδυασμό με τον περιορισμό του συμπλέγματος νήσων της Μεγίστης σε χωρική θάλασσα 6 ΝΜ.

Το τουρκολιβυκό μνημόνιο οριοθετεί ΑΟΖ μεταξύ γεωγραφικά και νομικά μη ομόρων κρατών κατά παράβαση του άρθρου 74 παρ. 1 της Σύμβασης για το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας και αντιβαίνει σε βάρος τρίτων χωρών, όχι μόνο της χώρας μας αλλά και της Κύπρου και της Αιγύπτου¹⁵, καθόσον η παράνομη οριοθέτηση πλήττει τα κυριαρχικά δικαιώματα των προαναφερομένων χωρών κατά παράβαση των άρθρων 34 και 35 της Σύμβασης της Βιέννης για το δίκαιο των Συνθηκών του 1969. Οι συγκεκριμένες διατάξεις πέραν της συμβατικής τους ισχύος αποτυπώνουν και διατάξεις του Διεθνούς

¹⁵ <https://www.dw.com/el/η-συμφωνία-τουρκίας-λιβύης-φαίνεται-παράλογη/a-51566058>

εθιμικού Δικαίου, έτσι ώστε να μην αμφισβητείται η δέσμευση της Τουρκίας από αυτές, έστω με αυτήν τη νομική ποιότητα.

Το τουρκολιβυκό σύμφωνο είναι προφανές αντίθετο με τις διατάξεις της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας αναφορικά με το δικαίωμα ΑΟΖ των νησιών (άρθρο 121). Η Τουρκία απορρίπτει και το άρθρο 6 παράγραφος 1 της Σύμβασης που καθορίζει ότι η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας βασίζεται κατά τη θεωρία και πρακτική του Διεθνούς Δικαίου επί της αρχής της ίσης απόστασης/μέσης γραμμής. Στο ίδιο μήκος κύματος και η θέση του Διεθνούς Δικαστηρίου, (παράγραφος 57 της αποφάσεώς του στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας) έκανε δεκτό ότι η οριοθέτηση βάσει της μέσης γραμμής μεταξύ απέναντι ευρισκομένων κρατών, θα αποτελεί ένα δίκαιο διαχωρισμό της διμερούς συμφωνίας.

Στο άρθρο 121 παράγραφος 2 της Σύμβασης των ΗΕ για το Δίκαιο Θαλάσσης είναι ξεκάθαρο ότι οι νήσοι ανεξάρτητα του μεγέθους τους διαθέτουν υφαλοκρηπίδα. Επομένως, οι θαλάσσιες περιοχές των νήσων θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την οριοθέτηση των ΑΟΖ. Εκτός αυτού η Τουρκία δεν δύναται να προβάλλει ως νομικά δεσμευτικό τον ισχυρισμό, ότι οι προβλέψεις της Σύμβασης για το Δίκαιο Θαλάσσης, σύμφωνα με το οποίο ακόμη και οι νήσοι διαθέτουν ΑΟΖ, δεν τη δεσμεύουν, αφού η χώρα δεν έχει επικυρώσει τη σύμβαση, αφού (ακόμη και τρίτα κράτη που δεν έχουν προσχωρήσει και επικυρώσει τη σύμβαση) δεσμεύονται μέσω του εθιμικού δικαίου.

17. Το τουρκολιβυκό σύμφωνο παραβιάζει το αναγνωρισμένο εθιμικό δίκαιο των ελληνικών νησιών με το να «αρνείται» την ελληνική ΑΟΖ νοτιοανατολικά της Κρήτης και δημιουργεί μία δική της ενιαία ΑΟΖ μέχρι τις ακτές της Κρήτης και της Ρόδου. Η θαλάσσια χάραξη των ΑΟΖ των νήσων είναι σε μερικές καταστάσεις ιδιαίτερα δύσκολη. Διαφαίνεται όμως η χάραξη της ΑΟΖ στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, έτσι όπως αποτυπώνεται στο διμερές σύμφωνο, δεν εναρμονίζεται με τις αρχές της ακριβοδίκαιης οριοθέτησης (*equitable delimitation*), υπό την έννοια του άρθρου 74 της Σύμβασης του Δικαίου Θαλάσσης.

Η «τεχνική» που εφαρμόζει είναι αυτή των διαγωνίων γραμμών. Με τη νομική αυτή κατασκευή αρνείται την επήρεια των ελληνικών νήσων στην Ανατολική Μεσόγειο ανεξαρτήτου μεγέθους, παρουσιάζοντάς τα στη «λάθος πλευρά», προσπαθώντας να αξιοποιήσει μία ροπή της νομολογίας η οποία όμως, απομακρυσμένη από τη μοναδικότητα, δεν υπολογίζει το *unicum* της κάθε περίπτωσης. Έτσι, η Τουρκία παρουσιάζεται να έχει αντικείμενες ακτές με τη Λιβύη, το Ισραήλ και το Λίβανο. Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, δεν είναι δυνατόν να διατυπωθούν γενικά συμπεράσματα και να διαγνωσθεί ενιαία δικαιοδοτική μεταχείριση των νησιών, καθώς η νομολογία είναι κατά μεγάλο ποσοστό συγκυριακή και όλες οι αποφάσεις υπήρξαν, πολύ ή λίγο, αμφιλεγόμενες και ως εκ τούτου «διπλά» αναγνώσιμες. Το τουρκικό επιχείρημα ότι «τα νησιά δεν δύναται να έχουν την ίδια επήρεια όπως η κυρίως ξηρά» και μετά από την

επιλεγμένη παράθεση νομολογίας ότι «Στο πλαίσιο αυτών των αποφάσεων, είναι προφανές ότι τα ελληνικά νησιά που βρίσκονται στην αντίθετη πλευρά στο Αιγαίο, καθώς και η Νήσος Μεγίστη που βρίσκεται σε κοντινή απόσταση από τις ακτές της Τουρκίας, στην Αν. Μεσόγειο, δεν θα μπορέσουν να έχουν υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ πέραν των χωρικών υδάτων τους» είναι αυθαίρετο και *contra legem*. Η θεώρηση αυτή αποτελεί ατυχή υπέρβαση εκ κατασκευής, αφού ανακηρύσσει ότι τυχόν υπολογισμός της ύπαρξης νήσων στην οριοθέτηση θα έχει διαστρεπτική επήρεια *argiōi*. Με τον τελευταίο αυτό τουρκικό ισχυρισμό, τα ελληνικά νησιά «χάνουν» κάθε δικαίωμα πέραν της χωρικής τους θάλασσας. Την ώρα όμως που διατυπώνονται αυτές οι απόψεις, στο ΜΟΥ Τουρκίας-Λιβύης αναγνωρίζεται πλήρη επήρεια σε μερικά τουρκικά νησιά. Στην Κύπρο αναγνωρίζεται από την Τουρκία μερική επήρεια η οποία έχει, φυσικά, μεγαλύτερη έκταση στα κατεχόμενα όπου η τελευταία οριοθέτησε ουσιαστικά με τον εαυτό της. Αυτό, πράγματι αποτελεί «κατάρριψη κάθε είδους κανόνα, νόμου και αρχή του θαλάσσιου δικαίου». Συμπερασματικά εκτιμάται ότι για όλους τους παραπάνω λόγους η Τουρκία πολύ δύσκολα θα αναγνωρίσει τη διαφορά οριοθέτησης θαλασσίων/υποθαλασσίων δικαιοδοτικών ζωνών με την Ελλάδα ως νομική και θα την υπάγει στην κρίση οποιουδήποτε δικαιοδοτικού οργάνου.

18. Οι πρωτοβουλίες αρκετών μηνών υπό την αιγίδα του ΟΗΕ και οι ταυτόχρονες διαβουλεύσεις στο παρασκήνιο, τόσο των εξωτερικών όσο και των εσωτερικών δρώντων, είχαν αποτέλεσμα στο πρόβλημα της Λιβύης. Την Παρασκευή 5 Φεβρουαρίου 2021 στη Γενεύη, οι αντιπρόσωποι παρατάξεων και φατριών στο Λιβυκό Φόρουμ Πολιτικού Διαλόγου, εξέλεξαν τη μεταβατική κυβέρνησή τους, που θα τους οδηγήσει σε εκλογές στο τέλος του χρόνου¹⁶.

Μια επιθυμητή τελική κατάσταση για την πατρίδα μας θα καθίστατο η επιβολή ειρήνης στη Λιβύη και η εκλογή μιας νέας διακυβέρνησης - άνευ επιρροών και εξαρτήσεων από την Τουρκία - που θα ακύρωνε στην πράξη τα δυο τουρκολιβυκά μνημόνια και θα διαπραγματεύονταν σε εύλογο χρονικό διάστημα την οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών με την Ελλάδα και τις υπόλοιπες χώρες που γειτνιάζει, στη βάση των προβλέψεων της σύμβασης του Δικαίου της Θαλάσσης.

1.4. Ζητήματα Ακυρότητας από Νομικής Πλευράς

Το τουρκολιβυκό μνημόνιο κατανόησης έχει αποδοκιμαστεί έντονα από το μεγαλύτερο μέρος της Διεθνούς κοινότητας ως μία κατεχοχίν παράνομη ενέργεια. Ένα από τα βασικά ζητήματα που τίθεται σε σχέση με την ισχύ του, είναι εάν η σύναψή του εκτελέστηκε σύμφωνα με τις διατάξεις της συμφωνίας του Σκιράτ του 2015 και της Συνταγματικής Διακήρυξης του 2011, που εξουσιοδοτεί τον Πρωθυπουργό της Κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας να προβαίνει σε διακρατικές συμφωνίες.

¹⁶ <https://www.kathimerini.gr/world/561254407/nea-metavatiki-kyvernisi-sti-livyi/>

Στο άρθρο 8 παράγραφο 2(f) της Συμφωνίας του Σκίράτ ορίζεται ρητώς ότι το Προεδρικό Συμβούλιο, ως συλλογικό όργανο, είναι αρμόδιο να συνάπτει διεθνείς συνθήκες και μάλιστα υπό την επιφύλαξη της έγκρισης της Βουλής των Αντιπροσώπων¹⁷. Εν προκειμένω, το τουρκολιβυκό μνημόνιο το υπέγραψε μόνο ο Πρωθυπουργός, άνευ εγκρίσεως του Προεδρικού Συμβουλίου και μάλιστα χωρίς την ψήφο εμπιστοσύνης του λιβυκού κοινοβουλίου, το οποίο όχι μόνο το καταδίκασε ομόφωνα, αλλά ζήτησε και από τη διεθνή κοινότητα να το απορρίψει. Ένας επιπλέον ανασταλτικός παράγοντας, ιδιαίτερα για διακρατικές συμφωνίες οριοθέτησης θαλασσιών ζωνών, αποτελεί η ρευστή κατάσταση της χώρας συνδυαστικά με τη χρονική διάρκεια της θητείας της Κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας, όπως αυτή προβλέπεται σύμφωνα με το άρθρο 1 παράγραφος 4 της Συμφωνίας του Σκίράτ.

Παρόλα αυτά είναι ανάγκη να επισημανθεί ότι το κείμενο της συμφωνίας δεν χαρακτηρίστηκε τυχαία Μνημόνιο Κατανόησης (MoU). Ο εν λόγω χαρακτηρισμός εκ των συμβαλλομένων μερών, υποκρύπτει τη σκοπιμότητα της μη αναγκαίας έγκρισης του από τη λιβυκή Βουλή των Αντιπροσώπων, αν και εκ του περιεχομένου της προκύπτει ότι αφορά συμφωνία ανάμεσα σε δύο κράτη υπό νομικών δεσμευτικών διατάξεων, βάσει της Σύμβασης της Βιέννης για το δίκαιο των συνθηκών. Αυτό στηρίζεται στο γεγονός ότι το Μνημόνιο περιλαμβάνει διατάξεις για τη θέση σε ισχύ συμφώνως άρθρου 6, για την επίλυση διαφορών συμφώνως άρθρου 4, αλλά και ρήτρα πρωτοκόλλησης στη Γραμματεία του ΟΗΕ συμφώνως άρθρου 3, ως αναφέρεται στο άρθρο 102 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, η οποία εφαρμόζεται κατά τη σύναψη διεθνών συνθηκών¹⁸.

Παρατηρώντας το άρθρο 6 του Μνημονίου γίνεται αντιληπτό ότι τίθεται σε ισχύ με απλοποιημένη διαδικασία, επαφίεται στην απλή ενημέρωση των δύο πλευρών όταν τελειώσουν οι απαραίτητες εσωτερικές διαδικασίες, δίχως να απαιτείται η επικύρωση του από το Κοινοβούλιο. Η παραπάνω μέθοδος που εφαρμόστηκε, προκύπτει με σαφή τρόπο από τα αναγραφόμενα στην συνταχθείσα επιστολή από τη λιβυκή κυβέρνηση με αποδέκτη την Αίγυπτο, όπου ισχυρίζεται ότι η συμφωνία ονομάστηκε Μνημόνιο με σκοπό την υιοθέτηση της, άνευ της επικύρωσης του Κοινοβουλίου που απαιτείται κατά τη σύναψη διακρατικών συμφωνιών.

Πέραν όμως της πλήρους αδυναμίας να νομιμοποιηθεί το τουρκολιβυκό μνημόνιο με τις προβλεπόμενες εσωτερικές διαδικασίες, υφίσταται και σαφή παραβίαση των διατάξεων της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982, ιδιαίτερα εκείνων που αφορούν τις οριοθετήσεις θαλασσιών ζωνών. Με λίγα λόγια οι δύο πλευρές καταβάλλουν προσπάθειες να αναμορφώσουν τα γεωγραφικά δεδομένα της περιοχής, με τρόπο που να

¹⁷ Τελιανάν Μ., [Ντάλης Σ.(Επιμ.)], *Mare Nostrum: Μετατοπίσεις Ισχύος στον Γεωπολιτικό Χάρτη της Μεσογείου: Γεωπολιτικές και Γεωοικονομικές Προκλήσεις*, 2020, Αθήνα: Παπαζήση, σελ. 85

¹⁸ Τελιανάν Μ., [Ντάλης Σ.(Επιμ.)], *Mare Nostrum: Μετατοπίσεις Ισχύος στον Γεωπολιτικό Χάρτη της Μεσογείου: Γεωπολιτικές και Γεωοικονομικές Προκλήσεις*, 2020, Αθήνα: Παπαζήση, σελ. 86

εξυπηρετεί τα συμφέροντά τους, γεγονός όμως το οποίο δεν είναι δυνατό να επιτραπεί από νομολογιακής πλευράς.

Η πρακτική που ακολουθείται από τα διεθνή δικαστήρια για τα κράτη που προσφεύγουν σε αυτά για την οριοθέτηση θαλασσίων ζωνών, περιλαμβάνει μία διαδικασία τριών σταδίων ώστε να καταλήγουν σε ένα δίκαιο αποτέλεσμα. Κατά το πρώτο στάδιο και εφόσον τα κράτη διαθέτουν αντικείμενες ή παρακείμενες ακτές, η προσωρινή οριοθετική γραμμή τοποθετείται με βάση τη μέση γραμμή ή τη γραμμή της ίσης απόστασης, με την προϋπόθεση βέβαια να μην υφίστανται ιδιαίτεροι λόγοι που να αντενδείκνυνται ως προς τη χάραξη. Ακολουθώντας στο δεύτερο στάδιο διερευνώνται εάν τίθεται θέμα κάποιων σημαντικών παραγόντων ή ειδικών περιστάσεων που να επιτρέπουν τη μετατόπιση της προσωρινής οριοθετικής γραμμής, ώστε με τις κατάλληλες προσαρμογές να επιτυγχάνεται ένα δίκαιο αποτέλεσμα, ενώ κατά το τρίτο και τελευταίο στάδιο εξετάζεται εάν από τη χάραξη αυτή προκύπτει άδικο αποτέλεσμα που να οφείλεται σε τυχόν δυσαναλογίες της θαλάσσιας περιοχής που αποδίδεται σε σχέση με το μήκος των ακτών ενός κράτους.

Στο τουρκολιβυκό μνημόνιο κατά την διαπραγμάτευση χάραξης της οριοθετικής γραμμής αγνοήθηκαν τελείως τα Ελληνικά νησιά που βρέχονται από τη Μεσόγειο θάλασσα, σε αντίθεση με τις τουρκικές νησίδες πλησίον των τουρκικών ακτών που χρησιμοποιήθηκαν ως σημεία βάσης για τη χάραξη.

Πρέπει να επισημανθεί ότι σύμφωνα με το άρθρο 1 της Σύμβασης της Γενεύης του 1958 για την υφαλοκρηπίδα, όλα τα νησιά ανεξαρτήτου μεγέθους δικαιούνται υφαλοκρηπίδα. Μάλιστα στην υπόθεση της υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας του 1969, το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης στηρίχτηκε σε αυτό κατά την έκδοση της απόφασής του, αποδίδοντας στο δικαίωμα των νησιών να διαθέτουν υφαλοκρηπίδα και εθνικό χαρακτήρα. Επιπροσθέτως η Τουρκία επικαλείται την απόφαση του διαιτητικού δικαστηρίου στην υπόθεση οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας των Αγγλονορμαδικών νησιών μεταξύ Γαλλίας και Αγγλίας στη θάλασσα της Μάγχης για να δικαιολογήσει τον ισχυρισμό ότι τα ελληνικά νησιά διαθέτουν μόνο αιγιαλίτιδα ζώνη με βάση το γεγονός ότι βρίσκονται στη λάθος πλευρά της οριοθετικής γραμμής.

Είναι γεγονός ότι το δικαστήριο απεφάνθη περί μειωμένης επήρειας των εν λόγω νησιών, κρίνοντας ότι βρίσκονται στη λάθος πλευρά της μέσης γραμμής των ηπειρωτικών ακτών των δυο κρατών, με την επισήμανση όμως ότι θα έκρινε διαφορετικά το δικαστήριο, εάν αυτά αποτελούσαν αδιάκοπη συστάδα νησιών ευρισκόμενα ακόμη και πολύ μακριά από την ηπειρωτική ακτή του Ηνωμένου Βασιλείου.

Είναι ολοφάνερο ότι το τουρκολιβυκό μνημόνιο δεν παράγει κανένα έννομο αποτέλεσμα κατά της Ελλάδος ή και τρίτων κρατών, αφού οι εκτός κάθε λογικής και μη ρεαλιστικές αξιώσεις των δύο μερών δεν κατοχυρώνονται νομικά με κανένα τρόπο με τη

σύναψη του εν λόγω μνημονίου, συμφώνως του άρθρου 34 της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών του 1969¹⁹. Βάσει αυτού μία συνθήκη δεν παράγει υποχρεώσεις ή δικαιώματα σε μία χώρα χωρίς τη συναίνεσή της και μάλιστα όταν μιλάμε για συμφωνίες οριοθέτησης θαλασσίων ζωνών, οι οποίες δεν μπορούν να επηρεάσουν στο ελάχιστο τα δικαιώματα τρίτων χωρών.

Άλλωστε τα διεθνή δικαστήρια έχοντας υπόψη την εν λόγω αρχή δεν αναλαμβάνουν να εκδικάσουν υποθέσεις περιοχών που υφίσταται η παραμικρή υποψία να επηρεαστούν τα δικαιώματα τρίτων, μη διάδικων χωρών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το αίτημα της Μάλτας και της Ιταλίας να παρέμβουν στις υποθέσεις της Τυνησίας-Λιβύης και Λιβύης-Μάλτας αντίστοιχα, τα οποία απορρίφθηκαν. Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω ούτε η Ελλάδα θα ήτο δυνατό να κάνει προσφυγή εναντίον της Λιβύης, ως προς τη νομιμότητα της συμφωνίας της με την Τουρκία στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης.

Εάν συνυπολογίσουμε και το γεγονός ότι η Τουρκία δεν έχει υπογράψει τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 και η Λιβύη ενώ την έχει υπογράψει δεν την έχει επικυρώσει και καμία εκ των δύο δεν αποδέχεται την υποχρεωτική δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης ως προβλέπει το άρθρο 36.2 του καταστατικού, η μοναδική εφικτή λύση του εν λόγω ζητήματος θα μπορούσε να επιτευχθεί με την κατάρτιση συνυποσχετικού.

Σε ό,τι έχει να κάνει με την ακυρότητα του τουρκολιβυκού μνημονίου, εστάλησαν στον ΟΗΕ από διάφορα κράτη επιστολές διαμαρτυρίας, όπου διατυπώνεται ότι η εν λόγω συμφωνία είναι παντελώς άκυρη καθόσον παραβιάζει τις διατάξεις της Συμφωνίας του Σκίράτ. Απώτερος στόχος των εν λόγω επιστολών ανάμεσα στις οποίες ξεχωρίζουν της Ελλάδας, της Κύπρου, της Αιγύπτου, της Σαουδικής Αραβίας και του Μπαχρέιν, είναι να επισημάνουν ότι η εν λόγω συμφωνία δεν παράγει κανένα έννομο αποτέλεσμα έναντι αυτών και φυσικά να τονίσουν στον οργανισμό ότι απειλείται η ειρήνη και η ασφάλεια της περιοχής, καθώς το Συμβούλιο Ασφαλείας εμπλέκεται άμεσα στη λιβυκή κρίση. Λόγω αυτού του γεγονότος είναι χαρακτηριστικό ότι οι ανωτέρω χώρες στις επιστολές τους επικαλούνται ρητά την παράγραφο 19 της απόφασης 2259/2015 του Συμβουλίου Ασφαλείας, όπου ζητά ενημέρωση από τον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών όταν απαιτείται για την εφαρμογή της συμφωνίας του Σκίράτ, που να περιλαμβάνει και τις ενέργειες που αντίκεινται στην εφαρμογή αυτής²⁰.

Είναι σημαντικό να καταγραφεί ότι η παραβίαση των διατάξεων της Συμφωνίας του Σκίράτ δεν σημαίνει αυτόματα ότι είναι άκυρο το Μνημόνιο. Υφίσταται πρόβλεψη στο

¹⁹ Τελιανάν Μ., [Ντάλης Σ.(Επιμ.)], *Mare Nostrum: Μετατοπίσεις Ισχύος στον Γεωπολιτικό Χάρτη της Μεσογείου: Γεωπολιτικές και Γεωοικονομικές Προκλήσεις*, 2020, Αθήνα: Παπαζήση, σελ. 103

²⁰ Τελιανάν Μ., [Ντάλης Σ.(Επιμ.)], *Mare Nostrum: Μετατοπίσεις Ισχύος στον Γεωπολιτικό Χάρτη της Μεσογείου: Γεωπολιτικές και Γεωοικονομικές Προκλήσεις*, 2020, Αθήνα: Παπαζήση, σελ. 89

άρθρο 46 παράγραφος 1 της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών του 1969 που έχει εθιμικό χαρακτήρα και δεσμεύει και την Τουρκία. Από αυτό το άρθρο διαπιστώνουμε ότι μία χώρα έχει τη δυνατότητα να επικαλεστεί κατ' εξαίρεση ως άκυρη μία διεθνή συνθήκη λόγω παραβίασης κανόνα εσωτερικού όταν συντρέχουν δύο προϋποθέσεις: α) η παραβίαση να είναι προφανής και να αφορά σε θεμελιώδους σημασίας διάταξη εσωτερικού δικαίου, και β) η επίκληση να υλοποιείται από την ίδια τη χώρα που σύναψε τη διεθνή συνθήκη κατά παράβαση της σχετικής διάταξης του εσωτερικού δικαίου²¹. Στην περίπτωση μας θεμελιώδους σημασίας είναι οι κανόνες εκείνοι του εσωτερικού δικαίου του συμβαλλόμενου κράτους, που καθορίζουν τα αρμόδια κρατικά όργανα, τα οποία συναινούν για τη διατύπωση εκ μέρους του εν λόγω κράτους έγκυρης και δεσμευτικής δήλωσης βούλησης για τη σύναψη Διεθνούς Συμφωνίας²². Όταν λοιπόν δεν διατυπώνεται η ανωτέρω δήλωση βούλησης λόγω πλάνης, απάτης ή απειλής, η Διεθνής Συμφωνία καθίσταται άκυρη, ακυρώσιμη ή ανυπόστατη.

Επομένως αν διαπιστωθεί ότι το τουρκολιβυκό μνημόνιο συνάφθηκε κατά παράβαση των κανόνων εσωτερικού δικαίου του Λιβυκού κράτους, μόνο η ίδια η Λιβύη που σύναψε τη συμφωνία μπορεί να επικαλεστεί την ακυρότητά του και όχι τρίτα κράτη που δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη του ανωτέρω μνημονίου. Κλείνοντας οι προσπάθειες των Ελλήνων, των Αιγυπτίων, των Γάλλων και άλλων χωρών ώστε να καθυστερήσει η διαδικασία πρωτοκόλλησης του στη Γραμματεία του ΟΗΕ, το γεγονός ότι επικυρώθηκε μόνο από το Τουρκικό κοινοβούλιο και όχι από τη Βουλή των Αντιπροσώπων της Λιβύης, δεν κατέστη δυνατό να αποτρέψουν την ανάρτηση του στις 30/9/20²³.

²¹ Τελιανάν Μ., [Ντάλης Σ.(Επιμ.)], Mare Nostrum: Μετατοπίσεις Ισχύος στον Γεωπολιτικό Χάρτη της Μεσογείου: Γεωπολιτικές και Γεωοικονομικές Προκλήσεις, 2020, Αθήνα: Παπαζήση, σελ. 88-89

²² Παυλόπουλος Π., Το Νομικώς Ανυπόστατο του «Τουρκολιβυκού Μνημονίου» και οι Εντεύθεν Νομικές Συνέπειες στο Πεδίο του Διεθνούς και του Ευρωπαϊκού Δικαίου, Syntagmawatch, Ημ/νία δημοσίευσης: 09/07/2020, Ανάκτηση από: <https://www.syntagmawatch.gr/trending-issues/tonomikos-anypostato-tou-tourkolivykou-mnimoniou-kai-oi-entefthen-nomikes-synepeies-sto-pediotou-diethnous-kai-tou-evropaikou-dikaiou/> (11/01/2021)

²³https://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/13405/KOUKOULA_19013.pdf?sequence=1&isAllowed=y

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΑΔΡΑΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΜΕΣΩ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ

2.1. Το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας – ΑΟΖ

19. Μια από τις βασικότερες εξελίξεις που προέκυψαν κατά την Τρίτη Διάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας ήταν η εισδοχή της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) στις έννοιες των θαλάσσιων δικαιοδοσιών. Ο περιορισμός των θαλάσσιων δικαιοδοσιών πέραν των χωρικών υδάτων, που προγενέστερα επετεύχθη με την υφαλοκρηπίδα, τώρα πλέον δεν ήταν επαρκής ούτε με την υφαλοκρηπίδα και επεκτάθηκε περαιτέρω με την καθιέρωση της ΑΟΖ στο γραπτό νόμο. Είναι σαφές ότι αυτές οι εξελίξεις έχουν επισπεύσει τον ανταγωνισμό για την κατανομή των θαλασσών και καθίστανται ζωτικής σημασίας για την Τουρκία, ένα κράτος που βρέχεται από θάλασσες από τις τρεις του πλευρές.

Η Διεθνής σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας, που αποτελεί εδώ και σαράντα έξι χρόνια το στήριγμα της ελληνικής επιχειρηματολογίας ως προς την οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών (υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ) στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο, αποτελεί σημείο αναφοράς επίσης και για τις χώρες που δεν είναι μέρος σε αυτήν (όπως η Τουρκία), καθώς αποτυπώνει εθιμικό δίκαιο που έχει υποστεί επεξεργασία και από τους νομικούς κανόνες του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης και έτερων διεθνών οργάνων που έχουν δικαιοδοσία.

20. Το άρθρο 74 της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, ρυθμίζει θέματα για την οριοθέτηση ΑΟΖ ανάμεσα σε κράτη με έναντι προσκείμενες ακτές, καθορίζοντας ότι:

α. Η οριοθέτηση της ΑΟΖ μεταξύ κρατών με έναντι ή προσκείμενες ακτές υλοποιείται ύστερα από συμφωνία με βάση το Διεθνές Δίκαιο όπως καθορίζεται στο άρθρο 38 του καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου, με απώτερο στόχο την επίτευξη δίκαιης λύσης.

β. Αν δεν υπάρξει συμφωνία μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα, τα εμπλεκόμενα κράτη καταφεύγουν στις διαδικασίες που προβλέπονται στο μέρος XV.

γ. Μέχρι να επιτευχθεί συμφωνία ως αναφέρεται στην παράγραφο (α), τα εμπλεκόμενα κράτη, με πνεύμα κατανόησης και συνεργασίας, καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για την σύναψη προσωρινών διευθετήσεων πρακτικού χαρακτήρα και μέχρι της οριστικής διευθέτησης, για να μην υποβάλλουν σε κίνδυνο ή παρεμποδίσουν την επίτευξη αυτής. Οι προσωρινές διευθετήσεις δεν δύναται να επηρεάσουν την τελική οριοθέτηση.

δ. Στην περίπτωση που υφίσταται συμφωνία μεταξύ των εμπλεκόμενων κρατών, τα θέματα που αναφέρονται στην οριοθέτηση της ΑΟΖ καθορίζονται σύμφωνα με τις προβλέψεις της εν λόγω συμφωνίας.

21. Η ΑΟΖ, ως καθορίζεται από το Άρθρο 56 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS), περιλαμβάνει το βυθό της θάλασσας, το υπέδαφος του βυθού και την υπερκείμενη υδάτινη στήλη, με εύρος που δύναται να κυμαίνεται έως 200 ναυτικά μίλια από την ακτογραμμή. Εντός της ΑΟΖ το παράκτιο κράτος απολαμβάνει:

α. Κυριαρχικά δικαιώματα εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων (ζώντες ή μη) και την αξιοποιεί για την παραγωγή ενέργειας για οικονομικούς σκοπούς.

β. Εντός αυτής δύναται να εγκαταστήσει τεχνητές νήσους και πάσης φύσεως κατασκευές, για επιστημονικούς σκοπούς και έχει την αρμοδιότητα προστασίας του περιβάλλοντος.

Η υφαλοκρηπίδα, εκ του Άρθρου 76 της Σύμβασης, περιλαμβάνει το πυθμένα της θάλασσας και το υπέδαφος αυτού. Το εύρος αυτής δύναται να κυμαίνεται, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, έως 350 ναυτικά μίλια από τις ακτογραμμές. Εντός της υφαλοκρηπίδας το παράκτιο κράτος ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα που έχουν να κάνουν με την επιστημονική έρευνα και την εκμετάλλευση οποιονδήποτε φυσικών πόρων τα οποία παραμένουν αποκλειστικά, λαμβάνοντας υπόψη ότι εάν το παράκτιο κράτος δεν τα ασκεί, ουδέν έτερο κράτος δεν δύναται να το κάνει άνευ της συγκατάβασης του. Τα εν λόγω δικαιώματα δεν προκύπτουν από οποιαδήποτε διακήρυξη αλλά υφίστανται αυτοδικαίως και από την αρχή (*ipso facto* και *ab initio*). Ως συμπεραίνουμε από τα παραπάνω, η ΑΟΖ κάλλιστα μπορεί να ειπωθεί ότι εμπλουτίζει το καθεστώς της υφαλοκρηπίδας καθώς περιλαμβάνει επιπλέον την υπερκείμενη υδάτινη στήλη του θαλάσσιου βυθού. Οι δύο νομικές έννοιες παραμένουν διακριτές. Η διαφορά τους προκύπτει, εκτός από την έκταση του μεγίστου εύρους για κάθε θαλάσσια ζώνη (200 έναντι 350 ν. μ.), και μέσω της καθοριστικής διάκρισης σε σχέση με το ζήτημα οριοθέτησής τους, η ΑΟΖ είναι απαραίτητο να κηρυχθεί από το παράκτιο κράτος, σε αντίθεση με την υφαλοκρηπίδα που δεν χρειάζεται να ακολουθηθεί αντίστοιχη διαδικασία.

22. Η κήρυξη της ΑΟΖ από ένα παράκτιο κράτος αποτελεί το εναρκτήριο βήμα ώστε αυτή να λάβει καθολική νομική υπόσταση. Είναι πασιφανές πως όταν οι ακτές των παράκτιων κρατών βρίσκονται μακρύτερα από 400 ν. μ. για την ΑΟΖ ή υφαλοκρηπίδα αντίστοιχα, η μέθοδος οριοθέτησης είναι απλή. Τα πράγματα όμως αλλάζουν όταν οι αποστάσεις αυτές ελαττώνονται, με συνέπεια να δημιουργούνται επικαλυπτόμενες περιοχές οι οποίες αμφισβητούνται από δύο ή περισσότερα παράκτια κράτη. Οι ακτές αυτές δύναται να είναι είτε έναντι (*opposite*) είτε προσκείμενες (*adjacent*). Η υπόθεση αυτή είναι ο κανόνας στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, όπου τα όρια ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδας οπωσδήποτε θα επικαλύπτονται.

Το «τουρκολιβυκό σύμφωνο» στερείται στοιχειώδους νομικού κύρους, τόσο εξαιτίας του τρόπου με τον οποίο έγινε η συνομολόγησή του παραβιάζοντας τις διατάξεις της Σύμβασης της Βιέννης, αλλά και βάσει της κατάπτυστης παραβίασης θεμελιωδών διατάξεων της «Σύμβασης του Montego Bay» του 1982, όσον αφορά τον καθορισμό ΑΟΖ. Πιο ειδικά, το «τουρκολιβυκό σύμφωνο» έχει γίνει με ευθεία παράβαση κανόνων «ουσιώδους σημασίας» του εσωτερικού Δικαίου της Λιβύης, δηλαδή άνευ της

συγκατάθεσης της Βουλής των Αντιπροσώπων της χώρας αυτής, έτι δε περαιτέρω με σαφή δήλωση του Προέδρου της ότι δεν το αναγνωρίζει. Σύμφωνα με την σωστή δε ερμηνεία των κανόνων του άρθρου 46 παρ. 1 της Σύμβασης της Βιέννης, αλλά και κατά τη νομοθεσία του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης, η ανωτέρω παράλειψη το κάνει νομικά ανυπόστατο και αδύναμο να εξάγει έννομα αποτελέσματα στο πλαίσιο της Διεθνούς Κοινότητας, επομένως και απέναντι στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Περισσότερο δε όταν αυτό που απορρέει, στρέφεται κατά της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και σύμφωνα με την εναρμόνιση της αρχής «*res inter alios acta*» κατά τα προβλεπόμενα του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης. Επιπρόσθετα, και επί της ουσίας, το «τουρκολιβυκό σύμφωνο» οριοθετεί ΑΟΖ ανάμεσα σε Τουρκία και Λιβύη με καταφανή παραβίαση βασικών διατάξεων της «Σύμβασης του Montego Bay» του 1982 - ιδιαίτως ως προς την ΑΟΖ του συμπλέγματος της Μεγίστης, της Καρπάθου, της Ρόδου και της Κρήτης- όπως προκύπτουν από τις ερμηνείες της νομοθεσίας του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης, ούτως ώστε να αποτελεί πρωτοποριακό αρνητικό προηγούμενο όσον αφορά την παραβίαση του Διεθνούς Δικαίου. Υπό την ευρεία έννοια ότι ενδεχόμενη αποδοχή του και μάλιστα, η διεθνώς αναγνώριση του μέσω του ΟΗΕ θα υποβαθμίσει το κύρος και την αξιοπιστία του Διεθνούς Δικαίου και, εν προκειμένω, του Δικαίου της Θάλασσας (UNCLOS) του 1982.

23. Από την μεριά της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει, ευθύς αμέσως, γίνει σαφές ότι το «τουρκολιβυκό σύμφωνο», με τα παραπάνω δεδομένα, είναι από νομικής άποψης ανυπόστατο και δεν δημιουργεί έννομα αποτελέσματα. Πάρα πολύ συγκεκριμένα και αντιπροσωπευτικά προς αυτή την κατεύθυνση είναι τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 2019, από τα οποία προκύπτει ότι το «τουρκολιβυκό σύμφωνο» διάκειται από σημαντικές νομικές παραλείψεις, καθώς παραβιάζει τα κυριαρχικά δικαιώματα τρίτων χωρών, δεν εναρμονίζεται με το Δίκαιο της Θάλασσας και, συνεπώς, δεν μπορεί να δημιουργήσει έννομα αποτελέσματα.

Η τοποθέτηση αυτή της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι οριστική και αμετάκλητη, γεγονός που υποδηλώνει ότι το «τουρκολιβυκό σύμφωνο» δεν δύναται, στο γενικότερο πεδίο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Έννομης Τάξης, να είναι σημείο αναφοράς οποιασδήποτε συζήτησης ως προς την χάραξη της Ευρωπαϊκής ΑΟΖ, ακόμη δε περισσότερο να αποτελέσει, αμέσως ή εμμέσως, σημείο αναφοράς για οποιαδήποτε μορφής διαπραγμάτευση από την πλευρά της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε μία διαδικασία χάραξης της Ελληνικής και της Ευρωπαϊκής ΑΟΖ στην περιοχή του Αιγαίου και της Ανατολικής Μεσογείου.

Βάσει αυτής της θέσης και αυτού του τρόπου αντιμετώπισης, η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν επιτρέπει να προκύψει ο κίνδυνος το «τουρκολιβυκό σύμφωνο» να καταστεί

ένα αρνητικό δεδομένο για ζητήματα οριοθέτησης ΑΟΖ στα Ευρωπαϊκά θαλάσσια ύδατα με τις επιταγές του Δικαίου της Θάλασσας²⁴.

24. Το τουρκολιβυκό σύμφωνο δεν είναι αποδεκτό από την πλειοψηφία της διεθνούς κοινότητας, με ισχυρότερη ή αδύναμη ένταση, ενώ προσδιορίστηκε ανίσχυρο νομικά και άκρως επικίνδυνο από τη μεριά του Στέιτ Ντιπάρτμεντ. Κατηγορηματική και η μη αποδοχή του από την Αίγυπτο. Το ίδιο μάλιστα το Λιβυκό Κοινοβούλιο του Τομπρούκ χαρακτήρισε (04 Ιανουαρίου 2020) και τις δύο τουρκολιβυκές συμφωνίες ως καταστροφικές για την χώρα και εκτός νόμου. Η πράξη αυτή του Λιβυκού Κοινοβουλίου (αρμόδιου για την επικύρωση τους) συνιστά έναν επιπρόσθετο λόγο ακύρωσής τους. Παρά την οφθαλμοφανή νομική ακυρότητα αυτού (η ανάρτηση του και των συντεταγμένων του από τον ΟΗΕ δεν αποτελεί ενέργεια αναγνώρισης της νομιμότητας του αλλά μία τυπική και διαδικαστική πράξη ενημέρωσης άλλων μερών), προκαλεί μία δυναμική και εντυπώσεις που επιθυμεί να εκμεταλλευτεί η Τουρκία²⁵.

Συνιστά δε μειονέκτημα ότι παρά τη δεδομένη παράνομη εν λόγω πρακτική, η συμφωνία μπορεί να ανατραπεί μόνο κατόπιν υπαναχώρησης της Λιβύης ή προσφυγής σε διεθνές δικαιοδοτικό όργανο, με την Τουρκία να μη γίνεται εμφανές ότι επιθυμεί τη δεύτερη εκδοχή. Παρόλα αυτά, είναι σημαντικό και πρέπει να τονιστεί ότι το τουρκολιβυκό μνημόνιο εξυπηρετεί ταυτόχρονα και τις διαχρονικές διεκδικήσεις της Λιβύης στην Ανατολική Μεσόγειο κατά της Ελλάδας, όπως αποτυπώθηκαν σε σχετική επιστολή προς τον ΟΗΕ όπου κατήγγειλε τη στάση της ελληνικής πλευράς, η οποία, κατά τα λεγόμενά της Κυβέρνησης της Τρίπολης, από το 2014 δημοσίευσε οικόπεδα ερευνών στο Λιβυκό πέλαγος τα οποία εμπεριέχονται στη διεκδικούμενη από τη Λιβύη ΑΟΖ. Οι διεκδικήσεις της Λιβύης υποστηρίζονται από την Τουρκία και η Λιβύη με αυτό τον τρόπο αυξάνει την έκταση της ΑΟΖ της κατά περίπου 62%.

25. Στην Ελλάδα θα πρέπει να προσδιορίσουμε ποια έννοια θέλουμε να υιοθετούμε στις συναλλαγές ή διαπραγματεύσεις με τις τρίτες χώρες της Μεσογείου της υφαλοκρηπίδας ή της αποκλειστικής οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ). Σύμφωνα με το άρθρο 56 το μήκος της ΑΟΖ δεν υπερβαίνει τα 200 μίλια όπου απολαμβάνει το κάθε παράκτιο κράτος κυριαρχικά οικονομικά δικαιώματα. Ενώ, το άρθρο 121 αναφέρει με σαφή τρόπο τα δικαιώματα των νησιών στην απόκτηση ΑΟΖ. (Το πρώτο νομικό έρεισμα υπέρ της Ελλάδας).

Επίσης, ζητήματα οριοθέτησης ηπειρωτικών και θαλάσσιων συνόρων δεν γίνεται να διεξαχθούν από ένα μέλος που πάσχει από πολέμους ή εσωτερική ένοπλη σύγκρουση ή άλλες έκτακτες εσωτερικές συνθήκες, όπως στην περίπτωση της Λιβύης (το δεύτερο νομικό έρεισμα υπέρ της Ελλάδας).

²⁴ <https://www.anoixtoparathyro.gr/%CF%84%CE%BF>

²⁵ <https://www.ikaros.net.gr/wp-content/uploads/2020/06/%CE%97>

26. Την 13η Νοεμβρίου του 2019, κατατέθηκαν από την Τουρκία, μέσω του αντιπροσώπου της στον ΟΗΕ Φερντίναντ Σινιρλίογλου, συγκεκριμένες συντεταγμένες σύμφωνα με τις οποίες προσδιορίζονται τα εξωτερικά όρια της τουρκικής υφαλοκρηπίδας. Η εν λόγω επιστολή έθετε ως δυτικό όριο των αιτιάσεων επί της «τουρκικής υφαλοκρηπίδας» τον 28ο μεσημβρινό, ο οποίος «έτεμνε» κάθετα την Ρόδο. Με το εν λόγω κείμενο που κατέθεσε στα Ηνωμένα Έθνη, ο μόνιμος αντιπρόσωπος της Τουρκίας διεκδικούσε ακόμη και μέρος της ελληνικής υφαλοκρηπίδας νότια της Κρήτης, με στόχο προφανώς να «ορίσει θαλάσσια σύνορα» της Τουρκίας με την Λιβύη, υφαρπάζοντας ή καταπατώντας θαλάσσιες περιοχές που σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο αποτελούν ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα. Προφανώς η εν λόγω διπλωματική ενέργεια, ήταν το προοίμιο του στη συνέχεια παράνομο τουρκολιβυκού συμφώνου που υπογράφηκε κατά το έτος 2019.

Εικόνα 2: Η πρώτη σελίδα της επιστολής του μόνιμου αντιπροσώπου της Τουρκίας στον ΟΗΕ Φερντίναντ Σινιρλίογλου την 13^η Νοεμβρίου του 2019²⁶

Η παραπάνω διπλωματική κίνηση της Τουρκίας αποτελεί συνέχιση της επιδίωξης της για κατοχύρωση του ευφυσολογήματος της επονομασθείσης «Γαλάζιας Πατρίδας», ενός ακόμη δηλαδή νέο-οθωμανικού παραλογισμού. Η αποκαλούμενη «Γαλάζια Πατρίδα» («Mavi Vatan»), με τον τρόπο που την εκλαμβάνει το σημερινό

²⁶ <https://www.protothema.gr/greece/article/960263/poios-einai-kai-ti-zitaei-o-gourou-tis-galazias-patridas/>

τούρκικο καθεστώς, απλώνεται σε μία θαλάσσια περιοχή 462.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων και περιλαμβάνει τις τρεις θάλασσες από τις οποίες βρέχεται η Τουρκία: δηλαδή το Αιγαίο, την Ανατολική Μεσόγειο και τη Μαύρη Θάλασσα. «Το δόγμα της Γαλάζιας πατρίδας», δεν είναι καινοτομία στην «τουρκική στρατηγική σκέψη». Κάθε φορά που η Τουρκία ξεδιπλώνει τη δράση της στο εξωτερικό, εμφανίζονται διάφορες ορολογίες στο δημόσιο διάλογο, όπως *Pax Ottomana*, *Pax Turkana*, Νέο-Οθωμανισμός, Παντουρκισμός, Παν-Ισλαμισμός, και τελευταία η «Γαλάζια Πατρίδα»²⁷.

Εικόνα 3: Η Τουρκική θεώρηση της “Mavi Vatan” όπως παρουσιάζεται σε άρθρο με τίτλο «BLUE HOMELAND: THE HEATED POLITICS BEHIND TURKEY’S NEW MARITIME STRATEGY»²⁸

27. Τις «τουρκικές θέσεις» έχει στο πρόσφατο παρελθόν αναπτύξει και ο απόστρατος Ναύαρχος Τζέμ Γκιουρντενίζ τόσο σε ελληνικά ΜΜΕ^{29 30} όσο και σε διεθνή. Ο ανωτέρω Τούρκος θεωρητικός τόνισε χαρακτηριστικά τον Σεπτέμβριο του 2020 στην ηλεκτρονική έκδοση της «*Washington post*», ότι «Δεν μπορούμε να παραμελήσουμε τις θάλασσες ξανά. Δεν μπορούμε να απομακρυνθούμε από τη γεωπολιτική της Μεσογείου, τον πολιτισμό της Μεσογείου». Αυτά ειπώθηκαν σε συνέντευξή του σε μία καφετέρια της Κωνσταντινούπολης με θέα στον Βόσπορο και στο βάθος τη Μαύρη Θάλασσα³¹. Στο ίδιο άρθρο, γνωρίζουμε ότι ο Γκιουρντενίζ, έχει γίνει τηλεοπτικός αστέρας στην πατρίδα του, προπαγανδίζοντας τις «ιδέες» του στα τουρκικά μέσα ενημέρωσης.

²⁷ Βλ. Ζήνωνας Τζιάρρας, «Οι Δυόσι Πόλεμοι και η Άσκηση Mavi Vatan: Στρατηγική Κουλτούρα και το νέο Στάδιο της Τουρκικής Στρατηγικής, Μάρτιος 2020 (ΕΛΙΑΜΕΠ).

²⁸<https://warontherocks.com/2020/06/blue-homeland-the-heated-politics-behind-turkeys-new-maritime-strategy/> (πρόσβαση 18 Δεκ. 2020)

²⁹ Βλ. περισσότερα στοιχεία στον σύνδεσμο: <https://www.protothema.gr/greece/article/960263/poios-einai-kai-ti-zitaei-o-gourou-tis-galazias-patridas/> (πρόσβαση 18 Δεκ. 20)

³⁰ Βλ. περισσότερα στοιχεία στον σύνδεσμο: <https://www.tovima.gr/2020/06/09.politics/tzem-gkournteniz-i-galazia-patrida-einai-i-thalassia-kosmotheoria-tis-tourkias/> (πρόσβαση 18 Δεκ. 20)

³¹ Βλ. περισσότερα στοιχεία στον σύνδεσμο: https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/turkey-greece-blue-homeland/2020/09/26/15cf7afe-fc3b-11ea-830c-a160b331ca62_story.html (πρόσβαση 18 Δεκ. 20)

28. Ο εν λόγω Τούρκος θεωρητικός, υποστηρίζει μεταξύ άλλων ότι είναι ο πρώτος που έθεσε τον όρο του δόγματος της «Γαλάζιας Πατρίδας», το 2006. Τον εντοπίσαμε επίσης, να αναφέρει χαρακτηριστικά ότι *«Η αμυντική πολιτική της Τουρκίας βασίστηκε πάντοτε στην ένθερμη υποστήριξή μας στο μπλοκ του Ατλαντικού Συμφώνου. Βασίστηκε σε ό,τι αποφάσισε το ΝΑΤΟ, αλλά αυτό σήμαινε ότι δεν αναπτύξαμε τις δικές μας στρατηγικές. Μετά τον Ψυχρό Πόλεμο, η Τουρκία ήθελε να δημιουργήσει μία νέα γεωπολιτική κατάσταση επειδή ο κόσμος δεν ήταν πια ασπρόμαυρος, ήταν ένας πίνακας του Πικάσο³²»*. Οι δηλώσεις αυτές, που δείχνουν και το μέγεθος του μεγαλοϊδεατισμού της τουρκικής επιστημονικής νομενκλατούρας περί του Διεθνούς Δικαίου, δημοσιεύτηκαν στην ηλεκτρονική έκδοση της *«thenationalnews.com»* τον Αύγουστο του 2020. Οι εν λόγω θέσεις και αιτιάσεις, γενικά έχουν ως ακολούθως:

α. Αρχικός εμπνευστής της ιδέας του δόγματος είναι στην πραγματικότητα το τουρκικό ΠΝ, από την εποχή του Μουσταφά Κεμάλ «Ατατούρκ». Ακολουθώντας, το τουρκικό Πολεμικό Ναυτικό μετετράπη σε φύλακας των θαλασσίων συμφερόντων της Δημοκρατίας. Ο όρος «Γαλάζια Πατρίδα», πρωτοεμφανίζεται το 2006 όταν ο Γκιουρντενίζ ήταν διευθυντής Σχεδιασμού Πολιτικής στο αρχηγείο του τουρκικού Πολεμικού Ναυτικού (επαναλαμβάνεται δηλαδή από τον Τζιχάτ Γιαιτζί το 2011). Το εν λόγω δόγμα αποτελείται από δύο πυλώνες. Ο ένας σκοπό έχει να προβάλει τις τουρκικές περιοχές «θαλάσσιας δικαιοδοσίας υπό εθνική κυριαρχία», όπως «τα χωρικά ύδατα, η υφαλοκρηπίδα, η ΑΟΖ» και ο άλλος αποσκοπεί να εξυφάνει μία θαλάσσια κοσμοθεωρία, για την Τουρκία.

β. Ο κύριος οδηγός για τη «Γαλάζια Πατρίδα» είναι η εξασφάλιση αλλά και η ασφάλεια για την Τουρκία, ανακηρυγμένων ή μη περιοχών θαλάσσιας δικαιοδοσίας. Ο προσδιορισμός της Τουρκίας ως επιθετικής ή αναθεωρητικής, λόγω αυτής της πρωτοβουλίας της, «είναι προϊόν μιας αντίληψης που αντλείται από παραλογές, αντιεπιστημονικές απόψεις που αντίκεινται στο Δίκαιο και εκφράζονται κυρίως από τις Ελλάδα και Κύπρο». Κανείς δεν μπορεί να εξαναγκάσει την Τουρκία να αποδεχθεί την επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων στο Αιγαίο που θα καταστήσει την Ανατολία σχεδόν περικλειστική. Το Καστελόριζο το οποίο βρίσκεται σε απόσταση 2 χιλιομέτρων από την τουρκική ακτή και έχει περιφέρεια 18 χιλιομέτρων, δεν μπορεί να λάβει περισσότερη υφαλοκρηπίδα ή ΑΟΖ από τα 1.577 χιλιόμετρα της μεσογειακής ακτογραμμής της Τουρκίας.

γ. Δεν «νοείται νομικά όσο και λογικά», τα νησιά να λαμβάνουν πλήρη υφαλοκρηπίδα ή ΑΟΖ εφόσον βρίσκονται στη λάθος πλευρά (εννοεί τη «δική του» πλευρά, δείγμα και αυτό του παραλογισμού).

³² Βλ. περισσότερα στοιχεία στον σύνδεσμο: <https://www.thenationalnews.com/world/europe/nlue-homeland-the-doctrine-behind-turkey-s-mediterranean-claims-1.1063591> (πρόσβαση 18 Δεκ. 20)

δ. Οι τουρκικές υπερπτήσεις σε νησιά του Αιγαίου είναι ένα ζήτημα, καθώς αφορά τη διαφορά εναέριου χώρου (10ν.μ.) και αιγιαλίτιδας ζώνης (6ν.μ.) της Ελλάδος - κάτι το οποίο «είναι παγκόσμια πρωτοτυπία». Η Τουρκία έχει επισήμως διακηρύξει ότι δεν αναγνωρίζει τον εναέριο χώρο των 10 ν. μ. και δεν θεωρεί τις πτήσεις εντός της διαφοράς των 4 ν. μ. ως παραβιάσεις.

ε. Είναι ευνοϊκές οι συνθήκες να βρεθεί ένας συμβιβασμός. Η Ελλάδα οφείλει να παραδεχθεί ότι υφίστανται και άλλα θέματα εκτός της υφαλοκρηπίδας και αυτά θα τα θέσει η Τουρκία, ώστε να βρεθεί λύση συνολικά που να εξυπηρετεί τόσο τις δύο χώρες, όσο και τη διεθνή κοινότητα.

στ. Η «Γαλάζια Πατρίδα» περιλαμβάνει θαλάσσιες ζώνες και όχι χερσαία εδάφη. Εντούτοις οι περιοχές θαλάσσιας δικαιοδοσίας των νησιών ασκούν επιρροή στις νομικές και φυσικές πτυχές της. Η στρατιωτικοποίηση των νησιών οι οποίες αντίκεινται σε διεθνείς συμφωνίες, δεν είναι θεωρητικές αλλά πραγματικότητα. Η Τουρκία δεν κόμισε αυτή την παράβαση στα φορά του ΟΗΕ ή της διεθνούς δικαιοσύνης έως τώρα, όμως αυτό δεν υπονοεί, ότι η υπόθεση έχει κλείσει για πάντα.

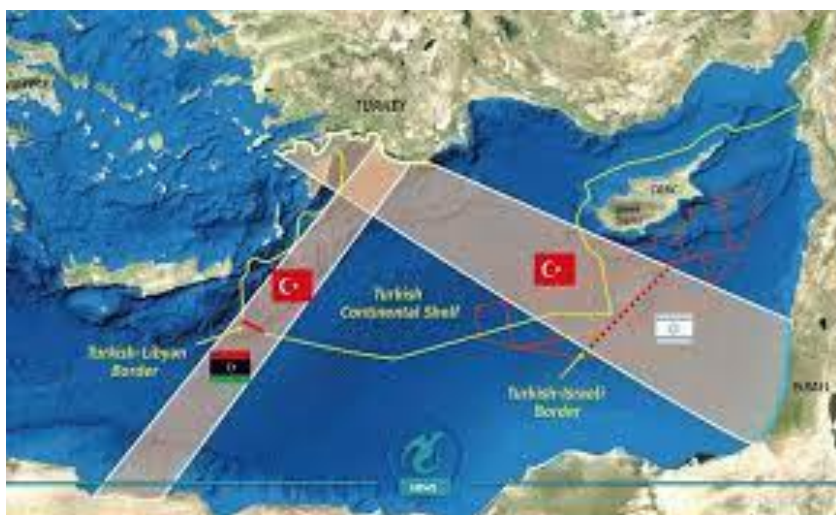
ζ. Για το Αιγαίο «ίσχυε το γεωλογικό κριτήριο». Όλα τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου επικάθονται στη φυσική προέκταση του μικρασιατικού εδάφους, έχοντας μηδενική επήρεια σε υφαλοκρηπίδα και σε αποκλειστική οικονομική ζώνη, με χωρική θάλασσα μέχρι τα έξι ναυτικά μίλια.

29. Σαν συμπλήρωμα της παραπάνω θεωρίας και σύμφωνα με τα αναγραφόμενα σε ένα από τα βιβλία του Τζιχάτ Γιαϊτζί «Ο αγώνας διαμοιρασμού της Ανατολικής Μεσογείου κι η Τουρκία», υποστηρίζεται πως η προσπάθεια της Κυπριακής Δημοκρατίας³³ από το 2003 «επιχειρεί να επωφεληθεί από τις ενεργειακές πηγές της περιοχής», συνάπτοντας διμερείς συμφωνίες που αγνοούν τα δικαιώματα των άλλων χωρών. Οι εν λόγω κινήσεις αποτελούν κατά την τουρκική λογική τη θεμελιώδη αιτία του προβλήματος των περιοχών θαλάσσιας δικαιοδοσίας στην Ανατολική Μεσόγειο³⁴.

Μέσα από την (όποια) ανάλυση τυγχάνουν οι θέσεις του συγγραφέα το συμπέρασμα είναι ότι, στην περίπτωση κατά την οποία η Τουρκία υπογράψει με το Ισραήλ παρόμοια συμφωνία με αυτή που σύναψε με τη Λιβύη, τότε όλα τα σχέδια του Ελληνοκυπριακού διδύμου θα αναιρεθούν. Επίσης, προτείνεται η υπογραφή συμφωνίας ΑΟΖ εκ μέρους της Τουρκίας και με την Αίγυπτο αλλά και τον Λίβανο, ενώ η Συρία είχε την τελευταία προτεραιότητα για διάφορους λόγους.

³³ Την αναφέρει ως «Ελληνοκυπριακής Διοίκησης Νοτίου Κύπρου (ΕΔΝΚ)

³⁴ Τζιχάτ Γιαϊτζί «Ο αγώνας διαμοιρασμού της Ανατολικής Μεσογείου κι η Τουρκία», Εκδοτικός Οίκος Kirmizi Kedi, (2020) σελ. 13, 14

Εικόνα 4: Χάρτης που απεικονίζει τις αντικείμενες ηπειρωτικές ακτές Τουρκίας-Ισραήλ και Τουρκίας-Λιβύης σύμφωνα με την «τουρκική λογική» της οριοθέτησης θαλασσίων ζωνών³⁵.

Μεταξύ της Ελλάδας που είναι συμβαλλόμενη στη νέα σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας³⁶ και της Τουρκίας που δεν είναι, προβλέπονται μόνον εθιμικοί κανόνες καθόσον τα στοιχεία για να υπάρξει διεθνές έθιμο είναι η κοινή πρακτική και η άποψη ότι η πρακτική αυτή ανταποκρίνεται σε ορισμένη νομική υποχρέωση ή δικαίωμα³⁷. Σχετικά με το θέμα της υφαλοκρηπίδας, της ΑΟΖ και της χωρικής θάλασσας, η UNCLOS³⁸ (1982), ταυτίζει απόλυτα όσα καταγράφονται επί των θεμάτων αυτών στο επίσημο κείμενο της, με το εθιμικό δίκαιο.

30. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η θέση, ότι το Αιγαίο πέλαγος διέπεται από ένα «ειδικό» νομικό καθεστώς του Διεθνούς Δικαίου, δεν ευσταθεί. Τα γεωγραφικά και τα γεωλογικά χαρακτηριστικά, έχουν νομικό ενδιαφέρον μόνο στην περίπτωση εκείνη όπου υπάρχει σε ισχύ ήδη αντίστοιχος κανόνας του Διεθνούς Δικαίου. Έμμεσες προσπάθειες αμφισβήτησης των Διεθνών Συμφωνιών, σχετικές με την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας ή αποκλειστικής οικονομικής ζώνης, με σκοπό την ταύτισή τους με την περίπτωση του Αιγαίου οδηγούν σε επιστημονικά επικίνδυνα συμπεράσματα και προβλέψεις. Σε καμία από τις περιπτώσεις που έχουν ήδη εκδικαστεί σε Διεθνή Δικαιοδοτικά όργανα, δεν υπάρχει απόλυτη ταύτιση με κάποια άλλη και καθεμία είναι κάτι το ξεχωριστό. Το δίκαιο αποτέλεσμα, είναι σύμφωνο με αυτό που θα επεδίωκε ο νομοθέτης έχοντας υπόψη την κάθε υπό εξέταση περίπτωση³⁹. Καθώς δεν μπορεί να γίνει νομική πρόβλεψη για κάθε περίπτωση ξεχωριστά, δεν υφίσταται σήμερα ως υποχρεωτικός κανόνας ούτε η μέση γραμμή ούτε και η «μειωμένη επήρεια». Το Διεθνές Δικαστήριο όμως, σε αρκετές

³⁵ Τζιχάτ Γιαϊτζή «Ο αγώνας διαμοιρασμού της Ανατολικής Μεσογείου κι η Τουρκία», Εκδοτικός Οίκος Kırmızı Kedi, (2020) σελ. 175

³⁶ Κυρώθηκε με το Νόμο 2321/95, Φ.Ε.Κ. Α' 136, 23 Ιουνίου 1995.

³⁷ Ρούκουνα Ε., Διεθνές Δίκαιο, τόμος Ι, σελ. 42- 62.

³⁸ United Nations Council Law of the Sea (UNCLOS)

³⁹ Βλ. Ιωάννου Κ., στο Ιωάννου Κ.Ν Οικονομίδη Κ., Ροζάκη Χ., Φατούρου Α., Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο-Θεωρία των Πηγών, σελ. 470-76. ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ Κ.Θ., Διεθνές Δίκαιον, σελ. 464-6.

περιπτώσεις, αδίκησε τα νησιά και την αντίστοιχη Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη τους (ΑΟΖ), αν και ποτέ δεν αμφισβήτησε την νησιωτική υφαλοκρηπίδα. Αυτό έγινε μετακινώντας τη μέση γραμμή κατά μικρή συνήθως αναλογία σε βάρος τους, με αποφάσεις σε μεγάλο βαθμό αμφιλεγόμενες⁴⁰. Γενικότερα όμως, σε όλα ανεξαιρέτως τα δικαστήρια, κανένας (ούτε και οι ίδιοι οι δικαστές) δεν γνωρίζουν εκ των προτέρων ποια ακριβώς θα είναι η απόφαση που θα εκδοθεί.

Επιπρόσθετα θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας, τη ρήτρα «ex aequo et bono», δηλαδή τη δίκη κατά το ορθό και το ίσο, για την εφαρμογή της οποίας πρέπει κατά το άρθρο 38 παρ. 2 του καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης, να υπάρχει συμφωνία από τους διαδίκους. Ανάλογο είναι και το άρθρο 293 της νέας Συμβάσεως για το Διεθνές Δικαστήριο Δικαίου της Θάλασσας. Η ρήτρα εφαρμόστηκε από το Διεθνές Δικαστήριο, σε όλες τις υποθέσεις που αδίκησαν τα νησιά και μάλιστα, χωρίς να είναι δεδομένη η συγκατάθεση των διαδίκων. Αυτές οι αποφάσεις, αντιβαίνουν την «*par excellence*» εφαρμοστέα δεσμευτική *lex* του καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου, θέτοντας σοβαρό ζήτημα δικονομικού «*contra legem*»⁴¹. Επιβάλλεται συνεπώς, η επισταμένη στοιχειοθέτηση του θέματος, στην περίπτωση υπογραφής συνυποσχετικού για την παραπομπή της οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας, ώστε να δηλωθεί εξ αρχής η πλήρης διαφοροποίησή μας με την ρήτρα «ex aequo et bono» στην εκδίκαση των θεμάτων που μας αφορούν. Παράλληλα όμως και πριν από την διαδικασία αυτή, πρέπει να έχει προηγηθεί η επέκταση της χωρικής θάλασσας, μέχρι του νομίμου ορίου των 12 ναυτικών μιλίων, για να μπορέσει να προσδιοριστεί, η έκταση της προς οριοθέτηση περιοχής⁴².

31. Ένας άλλος τελείως διαφορετικός τρόπος οριοθέτησεως, είναι με συμφωνίες μεταξύ των κρατών. Στην περίπτωση αυτή, μπορεί να «συμφωνηθεί» ακόμα και η παραίτηση από κυριαρχικά δικαιώματα. Αυτή είναι προφανώς και η επιθυμία της Τουρκίας, αφού αυτό εμφανώς υπονοεί όταν λέει ότι, η διαφορά πρέπει να επιλυθεί «σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο». Επιγραμματικά αναφέρουμε, ότι μέχρι το 1995 έχουν καταγραφεί δεκατέσσερις συμφωνίες με εφαρμογή της μέσης γραμμής από νησιωτικές και ηπειρωτικές ακτές, εκ των οποίων δεκατρείς με την εφαρμογή της μέσης γραμμής και μικρές αποκλίσεις ή άλλες μικρές διαρρυθμίσεις και προσαρμογές και μόνο τέσσερις με περισσότερο αξιόλογες αποκλίσεις από τη μέση γραμμή⁴³. Πρόσφατο παράδειγμα, είχαμε με την υποδειγματική συμφωνία για την οριοθέτηση ΑΟΖ με την Ιταλία και μία μερική αλλά εξίσου υποδειγματική, με την Αίγυπτο.

Σχετικά με την αιτίαση της η Τουρκία για τον κανόνα της «μέσης γραμμής» που αφορά την οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας, υπάρχει μόνο στο άρθρο 6 της Συμβάσεως της Γενεύης του 1958 με αδιευκρίνιστη παραπομπή σε «*ειδικές περιστάσεις*». Η Τουρκία επιμένει στις «*ειδικές περιστάσεις*» διότι ισχυρίζεται ότι σε αυτές εντάσσεται το Αιγαίο λόγω

⁴⁰ Τζήμητρα Γ. Χάρη, Το Δικαίωμα σε Τίτλο Αντιμέτωπο με την Οριοθέτηση του: η Υφαλοκρηπίδα των Νησιών στη Διεθνή Νομολογία, σελ. 187-8.

⁴¹ Τζήμητρα, *op. cit. supra*, υποσ. 4, σελ. 189-90.

⁴² Πολίτη Σ., «Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη, Παράκτια Κράτη και Αλιευτικά Δικαιώματα Άλλων Κρατών», σελ. 217-26.

⁴³ Βλ. Ζαφειρόπουλου Ι., Το Πρόβλημα της Οριοθέτησεως της Υφαλοκρηπίδας, σελ. 100-2.

της γεωγραφικής μορφολογίας του και το θεωρεί «*ημίκλειστη θάλασσα*» με πολλά νησιά. Υποστηρίζει επίσης, ότι τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, επικάθονται στη «*φυσική προέκταση του μικρασιατικού εδάφους*» και συνεπώς έχουν μηδενική επήρεια σε υφαλοκρηπίδα και σε ΑΟΖ ενώ διαθέτουν μόνο χωρική θάλασσα, μέχρι τα έξι ναυτικά μίλια. Η εν λόγω θεώρηση είναι παρωχημένη και αβάσιμη κατά την έννοια του δικαίου και συνεπώς η Τουρκία, ισχυρίζεται αβάσιμα ότι το Αιγαίο διέπεται από ένα ειδικό καθεστώς, το οποίο βέβαια δεν προβλέπεται στην UNCLOS (1982).

32. Επίσης κατά την «τουρκική λογική», τα ελληνικά νησιά που βρίσκονται κοντά στα Μικρασιατικά παράλια, δεν έχουν δική τους υφαλοκρηπίδα. Για αυτό το λόγο, η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας θα πρέπει να γίνει με βάση μόνο τις ηπειρωτικές ακτές. Η Τουρκία στην τρίτη Διάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας, επεδίωξε να περάσει διάταξη, με την οποία τα νησιά πρέπει να έχουν δικαιώματα στις θαλάσσιες περιοχές ανάλογα με τον πληθυσμό τους και το μέγεθός τους⁴⁴. Μέσα από αυτήν την πρόταση, η Τουρκία ισχυρίζεται ότι όλα τα νησιά δεν έχουν «*marine spaces*». Ίδια είναι και η θέση της για τους βράχους που εξομοιώνονται με τους σκοπέλους. Ειδικά επί του θέματος των νήσων, υπήρξε στο παρελθόν πρόταση της Ρουμανίας, της Τουρκίας και κάποιων Αφρικανικών κρατών, με την οποία εκφράζονταν η άποψη, ότι τα νησιά θα έπρεπε να διαχωριστούν σε κατηγορίες, με κριτήριο το μέγεθός τους⁴⁵. Τα αφρικανικά «*συμμαχικά*» της Τουρκίας κράτη μάλιστα, πρότειναν να οριστεί ο «*βράχος*» σαν «*a natural formed rocky elevation of ground, surrounded by water, which is above water at high tide*⁴⁶». Οι προτάσεις αυτές, φυσικά δεν βρήκαν καμία απήχηση στην τρίτη Διάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας. Τα μέλη παρέμειναν αφοσιωμένα στο υπάρχον καθεστώς των νησιών και υπήρξαν διαφορές μόνο στον ορισμό της υφαλοκρηπίδας και στην καθιέρωση της ΑΟΖ. Εξαίρεση υπήρξε μόνο για τα νησιά που είναι βράχοι και δεν μπορούν να συντηρήσουν ανθρώπινη διαβίωση ή δική τους οικονομική ζωή. Αυτά προβλέπεται να έχουν χωρική θάλασσα και συνορεύσα ζώνη, όχι όμως υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ⁴⁷. Οι απόπειρες επίσης για διάκριση σε «*rocks*», «*islets*», «*isles*» και «*islands*», δεν βρήκαν ποτέ καμία ανταπόκριση, και για αυτό κάθε είδους τέτοιος διαχωρισμός, δεν μπορεί να έχει εφαρμογή στο Διεθνές Δίκαιο⁴⁸. Συνεπώς, κανένας δεν μπορεί να ισχυριστεί εθιμική υπόσταση παρόμοιων κανόνων. Το νομικό καθεστώς που διέπει τα νησιά εάν το εξετάσουμε βάσει κανόνων εθιμικού δικαίου, δεν διαφοροποιείται από το αντίστοιχο της Συμβάσεως του Δικαίου της Θάλασσας. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η Τουρκία δεν είναι συμβαλλόμενο μέλος σε ουδεμία εκ των σχετικών συμβάσεων, αντιλαμβανόμαστε τη σπουδαιότητα του γεγονότος αφού για αυτήν ισχύουν μόνο, οι εθιμικοί κανόνες δικαίου.

⁴⁴ A/CONF.62/C.2/L.55. See MARSH J.E. «*Turkey and UNCLOS III; Reflection on the Aegean*», σελ. 230.

⁴⁵ U.N. Doc. A/CONF.62/C.2/L.53, 1974

⁴⁶ «...islands without economic life and situated outside of the territorial sea of a State shall have no marine space of their own». U.N. Doc. A/CONF.62/WP.8/Revised Parts I, II and III, 1975. Βλ. DYKE J.V., «*The Role of the Islands in Delimiting Maritime Zones and Boundary Turkey and Greece*», σελ. 249-8.

⁴⁷ Βλ. άρθρο 121 της νέας Συμβάσεως για το δίκαιο της θάλασσας. Για τα ελληνικά δεδομένα υπάρχει μόνο ένα νησί που μπορεί να επηρεασθεί από αυτή τη διάταξη και αυτό μόνο αν η χωρική θάλασσα παραμείνει στα έξι ναυτικά μίλια. Είναι η Ζουράφα ανατολικά της Σαμοθράκης που απέχει λίγο περισσότερο από 6 ναυτικά μίλια από το ακρωτήριο Άγκιστρο.

⁴⁸ Cf. Bowett D.W., *The Legal Regime of Islands in International Law*, σελ. 43-4.

Η Τουρκία υπέβαλε τις προτάσεις της κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων της τρίτης Διασκέψεως για το Δίκαιο της Θάλασσας, ισχυριζόμενη ότι σε μία «κλειστή ή ημίκλειστη θάλασσα» όπως θεωρούν το Αιγαίο, οφείλεται να ισχύσουν διαφορετικοί κανόνες. Σύμφωνα με τις προτάσεις αυτές το πλάτος της χωρικής θάλασσας και οι λοιπές θαλάσσιες ζώνες ειδικά για τα νησιά, θα έπρεπε να καθορίζονται από τις χώρες που από κοινού βρέχονται από τις θάλασσες αυτές. Ουδεμία από αυτές τις προτάσεις της Τουρκίας όμως, βρήκαν ανταπόκριση. Το ζήτημα είναι ολοφάνερο. Ο καθορισμός του εύρους της χωρικής θάλασσας, δύναται να πραγματοποιηθεί μόνο με μονομερείς πράξεις και σίγουρα μέχρι του ορίου των δώδεκα ναυτικών μιλίων⁴⁹. Επίσης, το αποτέλεσμα ότι η τουρκική πρόταση για την καθιέρωση των εν λόγω συμφωνιών δεν έγινε σε καμία περίπτωση αποδεκτή, είναι ξανά σε βάρος της. Η Τουρκία για ακόμη μία φορά χωρίς να το επιθυμεί, δημιούργησε ένα σοβαρό «*acontrario*» επιχείρημα, με το οποίο επιβεβαιώνεται και πάλι η «*opinio juris*» του εθιμικού κανόνα, που προσδίδει την αρμοδιότητα καθορισμού του εύρους της χωρικής θάλασσας, αποκλειστικά και μόνο στο παράκτιο κράτος μέχρι τα δώδεκα μίλια, σε κάθε μία των περιπτώσεων.

33. Το Διεθνές Δίκαιο, έχει απομακρυνθεί τελείως από το γεωγραφικό και γεωλογικό κριτήριο και έχει ασπαστεί το κριτήριο⁵⁰ της αποστάσεως από νησιωτική ή ηπειρωτική ακτή. Η Τουρκία, όταν διακηρύττει ότι τα νησιά του Αιγαίου επικάθονται στην υφαλοκρηπίδα της Μικράς Ασίας, υιοθετεί μία παρωχημένη θεωρία, αυτή της «*χερσαίας μάζας*». Η θεωρία αυτή, βασίζεται στην άποψη, ότι εφόσον ο σχηματισμός της υφαλοκρηπίδας έγινε από ιζήματα της ξηράς, θα έπρεπε τα δικαιώματα να είναι ανάλογα της εκτάσεως του παρακτίου χερσαίου εδάφους. Αυτό ήταν βασικό επιχείρημα στο Διεθνές Δικαστήριο στην υπόθεση Μάλτας - Λιβύης. Το Δικαστήριο απέρριψε την πρόταση, υπογραμμίζοντας ότι «η ηπειρωτική χερσαία μάζα, δεν είναι ο καθοριστικός παράγοντας για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας μεταξύ κρατών που βρίσκονται απέναντι, ή είναι παρακείμενα⁵¹». Φυσικά τα ιζήματα της επιφανείας της υφαλοκρηπίδας, είναι στερεά ύλη που προήλθε από τη φθορά παρακείμενης ξηράς, η οποία μεταφέρθηκε στη θάλασσα. Όμως η υφαλοκρηπίδα δεν είναι μόνο βυθός αλλά είναι και το υπέδαφος του⁵², όπου υπάρχουν και οι σημαντικότεροι πόροι της, και συνεπώς, το επιχείρημα αυτό δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί βάσιμο. Με αυτή τη λογική, θα έπρεπε να υπάρχουν δικαιώματα των κρατών από όπου πηγάζουν διεθνείς ποταμοί, στις πεδιάδες άλλων κρατών που ποτίζονται από αυτούς, καθώς επίσης και ανάλογα δικαιώματα και σε λίμνες όπου εκβάλλουν διεθνείς ποταμοί⁵³. Με τα γεωλογικά κριτήρια μπορούν να προκύψουν διάφοροι συσχετισμοί. Για το Αιγαίο, αν ίσχυε το γεωλογικό κριτήριο, θα μπορούσαμε να

⁴⁹ Γεωργακόπουλου Γ.Δ., Η Αιγιαλίτισα Ζώνη της Ελλάδος, σελ. 50

⁵⁰ Εκτός μιας περιπτώσεως που αφορά το εύρος της υφαλοκρηπίδας όταν το υφαλοπλαίσιο υπερβαίνει την απόσταση των 200 μιλίων από τις γραμμές βάσεως. Βλέπε άρθρο 71 της νέας Συμβάσεως για το δίκαιο της θάλασσας. Το άρθρο αυτό δεν μπορεί να έχει εφαρμογή στην περιοχή μας λόγω αποστάσεων.

⁵¹ International Court of Justice, Rep. 1985, σελ. 13. Cf. Τζήμητρα, *op. cit. supra*, υποσ. 3, σελ. 147

⁵² Βλ. άρθρο 1 της Σύμβασης της Γενεύης του 1958 για την υφαλοκρηπίδα, καθώς και το άρθρο 76. 1 της νέας Σύμβασης για το δίκαιο της θάλασσας.

⁵³ ΠΟΛΙΤΗ Σ., Νομικό Καθεστώς των Περικλειστων Κρατών Σύμφωνα με τη Νέα Σύμβαση για το Δίκαιο της θάλασσας, σελ. 198-200. Επίσης για το καθεστώς ποταμών που προέρχονται από άλλα κράτη και λιμνών που δέχονται τα νερά του βλ. ΡΟΖΑΚΗ Χ.: Το Διεθνές Νομικό Καθεστώς των Ελληνικών Ποταμών και Λιμνών, σελ. 19 και 81-110.

αντιπαράταξουμε σαν επιχείρημα ότι ολόκληρο το Αιγαίο με το υπέδαφος του, δεν ταυτίζεται τόσο πολύ με τη Μικρά Ασία, αφού βρίσκεται στο ίδιο γεωσύγκλινο με την Πίνδο⁵⁴ ή ακόμα γιατί περιλαμβάνεται μαζί με την ηπειρωτική Ελλάδα, στην Αιγιακή τεκτονική πλάκα.

Όσον αφορά τις παράνομες αιτιάσεις της γείτονος χώρας για την «ανάγκη σύναψης από την ίδια, συμφωνίας ΑΟΖ⁵⁵ με το Ισραήλ, την Αίγυπτο αλλά και τον Λίβανο», είναι προφανές ότι βρίσκονται σαφώς εκτός του πλαισίου του υφιστάμενου Δικαίου των Θαλασσών αλλά και των Διεθνών Κανόνων. Οι θέσεις αυτές είναι επίσης εμφανές ότι δύνανται να αποδυναμωθούν έτι περαιτέρω μέσω της ενεργοποίησης διαδικασιών σύναψης και επίτευξης συμφωνίας για οριοθέτηση ΑΟΖ μεταξύ Ελλάδας - Κύπρου και απ' ευθείας επαφή - οριοθέτηση ΑΟΖ με την Αίγυπτο, στη βάση των ήδη υφιστάμενων συμφωνιών μεταξύ των κρατών της περιοχής (π.χ. Ελλάδα - Αίγυπτος, Κύπρος - Αίγυπτος και Κύπρος - Ισραήλ). Δεδομένων δε και των αντίστοιχων συμφωνιών, που επετεύχθησαν ήδη από την χώρα μας (Ιταλία και Αίγυπτος), είναι σαφές ότι ήδη έχει πραγματοποιηθεί η συγκέντρωση ενός ισχυρού αποδεικτικού υλικού των νόμιμων θέσεων της Ελλάδας βάσει της συνθήκης του Δικαίου της Θάλασσας, στις όποιες παράλογες μελλοντικές τουρκικές αιτιάσεις στην οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών στην Ανατολική Μεσόγειο.

2.2 Θέσεις των Θεσμών - Κρατών

34. Οι ΗΠΑ, αν και έχουν υπογράψει πρωτόκολλο αμυντικής συνεργασίας όπως και η Μ. Βρετανία, Ιταλία, Αλγερία και Τουρκία, συμβουλεύουν την Ελλάδα να προχωρήσει σε διαπραγμάτευση με την Τουρκία. Επιπλέον, επιδιώκουν την ενοποίηση όλων των δυνάμεων ασφάλειας και Άμυνας της Λιβύης σε θεσμικό Πλαίσιο και όχι στα χέρια του Χάφταρ. Ο πρώην πρέσβης των ΗΠΑ στην Αθήνα Νίκολας Μπερνς είπε χαρακτηριστικά: *«λυπάμαι που το λέω, αλλά αν η Ελλάδα χρειαστεί την στήριξη των ΗΠΑ σε ένα θερμό επεισόδιο με Τουρκία, δεν νομίζω ότι θα την έχει από τον πρόεδρο Τράμπ»*. Επίσης τι θα γινόταν αν οι ΗΠΑ αποδέχονταν την πρόταση της κυβέρνησης της Τρίπολης για τη δημιουργία στρατιωτικής βάσης σε λιβυκό έδαφος. Ενώ, η δήλωση του ισραηλινού πρέσβη στην Αθήνα Γιόσιπ Αμράνι ήταν σαφής *«η Ελλάδα πρέπει να στηριχθεί στις δικές της δυνατότητες»*.

Δεν φαίνεται πολύ πιθανό να υπάρξει Αμερικανική παρέμβαση με οποιοδήποτε τρόπο που ενδεχομένως να διευκολύνει την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της Ελλάδος, ακόμη και ως συνέπεια της γενικότερης υποστήριξης των ενεργειακών μας σχεδιασμών, στο πλαίσιο της ενεργειακής απεξάρτησης της Ευρώπης από τη Ρωσία⁵⁶. Αντιθέτως η Τουρκία ενεργεί μεθοδολογικά και εμφανίζει την ενασχόλησή της στα δρώμενα της Λιβύης

⁵⁴ Cf. Bowett, D.J., The Legal Regime of Islands in International Law, σελ. 252-5

⁵⁵ Βλ. Cihat Yayci, «Ο Αγώνας Διαμοιρασμού της Ανατολικής Μεσογείου και η Τουρκία», Εκδοτικός Οίκος Kirmizi Kedi, 2020, Κωνσταντινούπολη.

⁵⁶<https://www.liberal.gr/diplomacy/i-amerikaniki-politiki-kai-o-gordios-desmos-tis-libuis/305102>

ως αντίβαρο στη ρωσική εμπλοκή. Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι σε χρονιές αμερικανικών προεδρικών εκλογών όπως η περυσινή, οι καθοριστικές κινήσεις και ενέργειες των ΗΠΑ περιορίζονται στον ελάχιστο βαθμό. Με υπέρμετρη αυτοκυριαρχία πορεύεται το Ισραήλ, μία από τις μόνες ίσως χώρες της περιοχής που αφουγκράζεται τους κινδύνους από τους οραματισμούς των νέο-οθωμανικών ηγεσιών. Τη δεδομένη χρονική στιγμή διαφαίνεται να συμβιβάζεται με την παράλογη αλλά επικοδομητική συνύπαρξη των Τούρκων με τους Ρώσους επί των πεδίων της Συρίας και της Λιβύης, με δεδομένο ότι το κράτος του απολαμβάνει την αμέριστη υποστήριξη από την πλευρά των Αμερικανών.

35. Μια δύναμη που πιστεύεται ότι θα εξακολουθήσει να υποστηρίζει τον στρατάρχη Χαφτάρ είναι η Αίγυπτος και δευτερευόντως τα ΗΑΕ με την Σαουδική Αραβία. Το μέχρι πού μπορεί να φτάσει η εν λόγω στήριξη δεν δύναται να εκτιμηθεί. Είναι ηλίου φαεινότερο ότι η Αίγυπτος δεν μπορεί να γεινιάζει με μία χώρα εχθρικά διακείμενη προς αυτήν, η οποία θα αποτελεί τη βάση και το ορμητήριο των «Αδελφών Μουσουλμάνων». Όλη αυτή η κατάσταση θα δρομολογούσε επικίνδυνες ατραπούς για την επιβίωση του καθεστώτος Σίσι. Τυχόν επέλαση των δυνάμεων της Κυβέρνησης Εθνικής Συμφωνίας προς τα δυτικά, θα καθιστούσε την στρατιωτική επέμβαση της Αιγύπτου πολύ πιθανή με απρόβλεπτες εξελίξεις από μιας τέτοιας μορφής σύγκρουση. Η δήλωση του Αιγύπτιου υπουργού των εξωτερικών *«το μνημόνιο δεν θίγει τα εθνικά συμφέροντα της Αιγύπτου αλλά άλλων χωρών της Μεσογείου»* επιβεβαιώνει ότι η γενικότερη κατάσταση στην περιοχή επιφυλάσσει πολλές εκπλήξεις.

Είναι μάλλον μάταιο να θεωρούμε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση, που έχει πολλαπλά συμφέροντα, θα αναλάβει αποφασιστικές πρωτοβουλίες με δεδομένες και εκφρασμένες τις αντίθετες φωνές εντός των κόλπων της, ανάμεσα σε μία πληθώρα και άλλων λόγων.

Από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) δεν υπάρχει αποτελεσματική υποστήριξη προς την Ελλάδα, για το μνημόνιο Τουρκίας-Λιβύης, πλην Γαλλίας.

Τούτων δοθέντων η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν εμφανίζεται ιδιαίτερα θετική στην έμπρακτη καταδίκη της Τουρκίας τόσο για τις προκλήσεις έναντι της Ελλάδος, όσο και για τις παραβατικές της συμπεριφορές εντός της κυπριακής ΑΟΖ, η οποία ειρήσθω εν παρόδω έχει οριοθετηθεί με απόλυτο σεβασμό του Διεθνούς Δικαίου της Θαλάσσης, όπως καταγράφεται από τις τοποθετήσεις του συνόλου της Διεθνούς κοινότητας εκτός φυσικά της Τουρκίας, και επαφίεται σε παραινήσεις και χλιαρές απειλές επιβολής κυρώσεων.

36. Αυτό γίνεται ξεκάθαρο από την υποκριτική το λιγότερο παραίνεση προς την Ελλάδα να προσφύγει για τις διαφορές της με την Τουρκία στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Στο δικαστήριο κατά τα λεγόμενά του εκπροσώπου της νέας Προέδρου της Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα υποστηριχθεί δεόντως η Ελλάδα. Μόνο που ο εν

λόγω εκπρόσωπος του διαφεύγει ή σκοπίμως του διαφεύγει ότι η παραπομπή των διαφορών ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου άνευ ρητής συγκατάθεσης της Τουρκίας, στη βάση σύνταξης συνυποσχετικού δεν μπορεί να γίνει, αφού η Τουρκία δεν ενέχει υποχρέωσης αποδοχής της δικαιοδοσίας του Διεθνούς Δικαστηρίου, με δεδομένο ότι δεν έχει υπογράψει και το πρωτόκολλο του καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου.

Η Ρωσία θεωρεί τον αγωγό East Med μία απειλή για τα ζωτικά της συμφέροντα διότι θα αντικαταστήσει το ρωσικό φυσικό αέριο στην Ευρωπαϊκή αγορά, συνεπώς δεν αποκλείεται να είναι πιο κοντά στην Τουρκία για να εξυπηρετήσει τα δικά της συμφέροντα. Ωστόσο, η Τουρκία δεν έχει φυσικό αέριο ή πετρέλαιο για εξαγωγή. Ακόμη βεβαίως η Ρωσία δεν προτίθεται να τα χαλάσει με την Τουρκία στο πεδίο της Λιβύης και κατά πάσα πιθανότητα θα συμβιβαστεί με την προβληματική (αλλά ανισόρροπα επικερδή για τις δύο χώρες) συνύπαρξη όπως αντίστοιχα συμβαίνει και στο πεδίο της Συρίας.

Η τουρκική κοινή γνώμη είναι υπέρ της οριοθέτησης των θαλάσσιων συνόρων σύμφωνα με το μνημόνιο αλλά είναι κατά της αμυντικής συνεργασίας και αποστολής τουρκικών στρατευμάτων στη Λιβύη.

Θα πρέπει να ληφθούν υπόψη από την Αθήνα οι θέσεις της Τυνησίας και Αλγερίας που θεωρούν κόκκινη γραμμή την Τρίπολη που σημαίνει δεν θα επιτρέψουν την πτώση της GNA από το Χάφταρ, που τους απείλησε με εισβολή μετά την κατάληψη της πρωτεύουσας από τις δυνάμεις του.

2.3 Διπλωματικές ενέργειες της Ελλάδος

37. Η Ελλάδα είναι μία δημοκρατική χώρα προσηλωμένη στην ειρηνική διευθέτηση των διαφορών, στο Διεθνές Δίκαιο, στο κράτος - δίκαιου, την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στην οικονομική σταθερότητα, στην κοινωνική και εμπορική ελευθερία και ανάπτυξη, στην καλή γειτονία και στην προώθηση της συνολικής ευημερίας της Ανατολικής Μεσογείου. Η Ελλάδα επικάθεται στο γεωγραφικό σταυροδρόμι που συνδέει διαφορετικούς πολιτισμούς, ιστορίες, κοινωνίες, οικονομίες, ιδεολογίες, θρησκείες αλλά και αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα και επιδιώξεις που δεν είναι πάντοτε καλοπροαίρετα. Η Ελλάδα αποτελεί διαχρονικά το συνδετικό κρίκο μεταξύ των Βαλκανίων, της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, του Ευξείνου Πόντου, της Ασίας, της Αφρικής, της Μεσογείου, των κρατών στην Εγγύς και Μέση Ανατολή. Είναι η μοναδική χώρα που είναι ταυτοχρόνως μέλος πολλών διεθνών και περιφερειακών οργανισμών και έτσι μπορεί να προβάλλει την δική της φωνή και να υπερασπιστεί τα συμφέροντα της. Δυστυχώς όμως η Ελλάδα είναι η μοναδική νήσος ευημερίας και ασφάλειας στην περιοχή που να συνδυάζει όλα τα παραπάνω πλεονεκτήματα.

Όσον αφορά τις διπλωματικές ενέργειες της Ελλάδος για την επίλυση της διαμάχης είναι φύση αδύνατο μία χώρα του μεγέθους μας, που αποτελεί κομμάτι του προβλήματος λόγω του τουρκολιβυκού μνημονίου να αναπτύξει πρωτοβουλίες. Αυτό βεβαίως δεν μας παρεμποδίζει να ενεργοποιηθούμε σε συγκεκριμένες κατευθύνσεις, όπως κάναμε πρόσφατα με την ειρηνευτική πρόταση της Αιγύπτου. Επιπρόσθετα δεν πρέπει να σταματήσουμε να καταδικάζουμε όπου βρεθούμε και όπου σταθούμε τις παράνομες ενέργειες της Τουρκίας. Έτσι είναι επιτακτική ανάγκη να συνεχίσουμε τη διπλωματική προσέγγιση χωρών της ευρύτερης περιοχής που τα συμφέροντά μας συμπλέουν, ώστε να ενδυναμώσουμε τη συνεργασία μας σε βασικούς τομείς, ένας από τους οποίους είναι και η άμυνα⁵⁷.

38. Εκτιμάται προς τη σωστή κατεύθυνση η διαρκής διεθνοποίηση των θεμάτων αυτών και μάλιστα ιδιαιτέρως το ζήτημα του τουρκολιβυκού μνημονίου, προσδοκώντας την αμέριστη υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης το λιγότερο, αλλά και την έμπρακτη καταδίκη της Τουρκίας. Οι διπλωματικές κινήσεις του Έλληνα Υπουργού των Εξωτερικών στο Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και του ίδιου του Πρωθυπουργού στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, είναι ορθολογικές και οφείλουν να τις ενισχύσουν.

Είναι σημαντικό βέβαια να κατανοήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση ότι δεν αρκεί η άσκηση πιέσεων προς τη χώρα μας, ώστε να προσφύγει λόγω των διαφορών με την Τουρκία στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, ούτε βεβαίως είναι επαρκές οι τοποθετήσεις υποστήριξης ενός τέτοιου ενδεχομένου. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρωτίστως έχει την υποχρέωση να ασκήσει πιέσεις στο κράτος που πεισματικά αρνείται το Διεθνές Δίκαιο, να καταφύγει από κοινού με τη χώρα μας στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, ώστε να εξευρεθεί κοινά αποδεκτή λύση, καθότι μέσω των διμερών διαπραγματεύσεων είναι απίθανο να υπάρξει λόγω των διαμετρικά αντίθετων ισχυρισμών των δύο χωρών.

Στο πλαίσιο της αποτελεσματικής αντιμετώπισης των αναθεωρητικών τάσεων της Τουρκίας η πατρίδα μας, αποφάσισε να επισπεύσει τις διπλωματικές κινήσεις και να διαπραγματευθεί με τις γειτονικές χώρες, και να πετύχει σημαντικές συμφωνίες οριοθέτησης ΑΟΖ, με Ιταλία και Αίγυπτο, με γνώμονα τη συνεργασία για σχέσεις καλής γειτονίας και σεβασμού του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας.

39. Η συμφωνία με την Αλβανία για την οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών - που υπογράφηκε το 2005, δεν ολοκληρώθηκε και από τότε κηρύχθηκε αντισυνταγματική από το Αλβανικό Συνταγματικό Δικαστήριο. Η διευθέτηση των θαλασσιών ζωνών που εκκρεμεί από το 2009 με την Αλβανία, εφόσον δεν καταλήξει σε αμοιβαία επωφελή λύση η επόμενη διέξοδος θα είναι η προσφυγή στη Χάγη, ωστόσο μέχρι τότε θα έχει προωθηθεί η επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων στα 12 ν. μ. στο Ιόνιο⁵⁸.

⁵⁷ <https://www.cnn.gr/politiki/story/207142/dendias-ta-toyrko-livyka-mnimonia-paraviazoun-to-diethnes-dikaio>

⁵⁸ <https://www.ert.gr/eidiseis/ellada/politiki/i-elliniki-diplomatia-antepitithetai-paragontas-perifereiakis-apostatheropoiisis-i-toyrkia/>

40. Η συμφωνία μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Ιταλικής Δημοκρατίας για την οριοθέτηση των αντίστοιχων θαλασσίων ζωνών τους του 2020 δεν είναι παρά η συνέχεια και ολοκλήρωση της συμφωνίας μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Ιταλικής Δημοκρατίας περί της οριοθετήσεως των ζωνών της υφαλοκρηπίδας των ανηκουσών εις έκαστον των δύο χωρών του 1977. Η συνέχεια αυτή προκύπτει ρητώς από το Άρθρο 1 της νέας συμφωνίας, σύμφωνα με το οποίο:

«Η οριοθετική γραμμή των θαλασσίων ζωνών, στις οποίες οι δύο χώρες νομιμοποιούνται να ασκούν, αντιστοίχως, τα κυριαρχικά δικαιώματα ή τη δικαιοδοσία τους σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, θα είναι η οριοθετική γραμμή για την υφαλοκρηπίδα που καθορίστηκε με τη συμφωνία του 1977 μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Ιταλικής δημοκρατίας για την οριοθέτηση των αντίστοιχων υφαλοκρηπίδων».

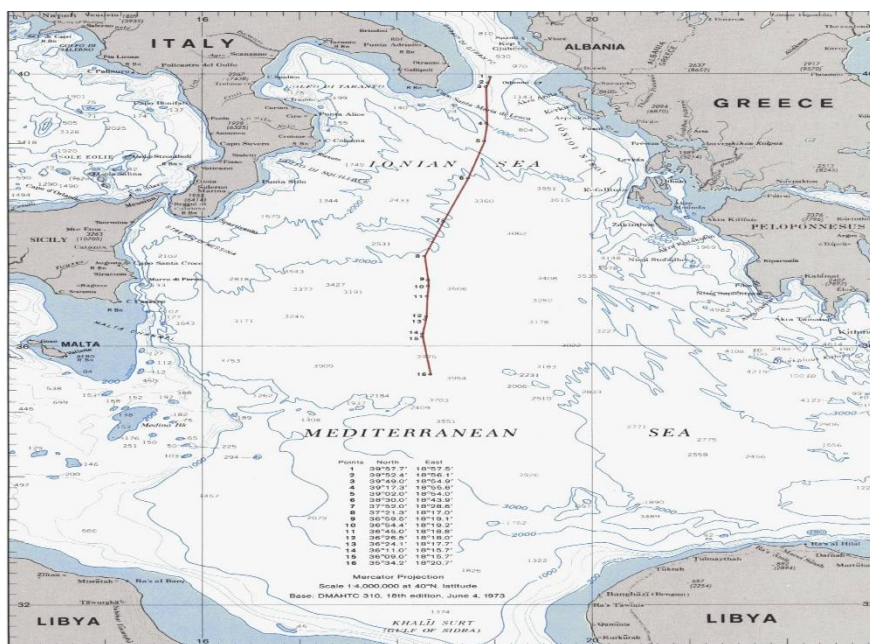
Στην πραγματικότητα η νέα συμφωνία ενσωματώνει τις συντεταγμένες της παλαιάς συμφωνίας του 1977 και επεκτείνει την τότε οριοθέτηση του βυθού (υφαλοκρηπίδα) και στην κολώνα του νερού από πάνω (Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη). Με τον τρόπο αυτό οι δύο χώρες επέλεξαν τελικώς ένα ενιαίο σύνορο και για τις δύο θαλάσσιες ζώνες. Θα μπορούσαν ασφαλώς, να πράξουν διαφορετικά και να προσαρμόσουν τη νέα οροθετική γραμμή στις απαιτήσεις που κατά καιρούς εμφάνισαν και οι δύο πλευρές, η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας το επιτρέπει και, στην πρώτη του ήδη υπόθεση οριοθέτησης, το Διεθνές Δικαστήριο για το Δίκαιο της Θάλασσας το δοκίμασε. Παρά ταύτα, η εμπειρία και η κοινή λογική επικράτησαν.

Εξαιρετικά ενδιαφέρον παραμένει το νομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινήθηκαν τα δύο μέρη. Η συμφωνία του 1977 ολοκληρώθηκε ενώ οι διαπραγματεύσεις στην Τρίτη Συνδιάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας είχαν ήδη αρχίσει και δεν θα μπορούσε ασφαλώς να αναφέρετε σε αυτή. Ίσχυε όμως η Σύμβαση της Γενεύης για την υφαλοκρηπίδα του 1958, στην οποία η μεν Ελλάδα είχε προσχωρήσει το 1972, όχι όμως και η Ιταλία. Κοινή βάση επομένως της συμφωνίας δεν θα μπορούσε να είναι άλλη από το εθιμικό δίκαιο - και τα δύο μέρη δεν κάνουν καμία αναφορά σε αυτό. Αντιθέτως, στη συμφωνία του 2020 οι δύο χώρες emphaticά δηλώνουν στο προοίμιο ότι εφαρμόζουν τις αντίστοιχες διατάξεις της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας, στην οποία και οι δύο είναι μέρη, θέτοντας έτσι την μεταξύ τους σχέση σαφώς εντός του ευρύτερου συμβατικού πλαισίου. Δεν λείπει όμως από το κείμενο μία έμμεση αναφορά στην εθιμική βάση των θαλασσίων ζωνών:

«... των θαλασσίων ζωνών, στις οποίες οι δύο χώρες νομιμοποιούνται να ασκούν, αντιστοίχως, τα κυριαρχικά δικαιώματα ή τη δικαιοδοσία τους σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο...». (πρόσθετη έμφαση)

41. Κατά τα λοιπά οι δύο συμφωνίες ταυτίζονται και έτσι θα ήταν ίσως πιο σκόπιμο να μιλάμε για μία ελληνοϊταλική συμφωνία οριοθέτησης σε δύο μέρη. Το κοινό αυτό περιεχόμενο περιλαμβάνει μία σειρά από τεχνικές προδιαγραφές, που συνιστούν την πραγματική σύμπτωση βουλήσεως των δύο χωρών. Έτσι η σύμβαση του 1977 αναφέρεται

ρητώς στην μέθοδο οριοθέτησης, «επί τη βάσει της αρχής της μέσης γραμμής» «λαμβανομένων υπ' όψιν τον συμφωνηθεισών αμοιβαίων μικρών διαρρυθμίσεων», χωρίς να χρειαστεί περαιτέρω επανάληψη στην σύμβαση του 2020. Η οριοθετική γραμμή είναι επαρκώς λιτή, με 16 μόλις σημεία τα οποία εκκινούν βορειοδυτικά των Οθωνών και καταλήγουν νοτιοδυτικά της Πελοποννήσου. Οι μικρές προσαρμογές αφορούν αμοιβαία προσαρμογή της μέσης γραμμής, ιδίως στα σημεία 5, 8 και 16, είναι όμως απολύτως σαφές ότι το τελικό αποτέλεσμα καταλήγει στο ίδιο ακριβώς εμβαδόν και για τις δύο χώρες.

Εικόνα 5: Χάρτης Ελληνοϊταλικής συμφωνίας ΑΟΖ

Όλα τα νησιά έχουν επήρεια στην οριοθετική γραμμή, ακόμη και ορισμένες ακατοίκητες νησίδες (όπως η Αρπύια στις Στροφάδες) - και αυτό είναι εξαιρετικά σημαντικό. Από την άλλη πλευρά, δεν έχουν όλα τα νησιά, την ίδια επήρεια στην οριοθετική γραμμή. Έτσι τα μεγάλα νησιά των Επτανήσων: Κέρκυρα, Κεφαλονιά και Ζάκυνθος έχουν πλήρη επήρεια. Αντιθέτως στους Οθωνούς και στο Μαθράκι (Σαμοθράκη, στους επίσημους χάρτες της εποχής) αναγνωρίζεται επήρεια τριών τετάρτων ενώ στις Στροφάδες μόνο μισή. Στην πράξη, οι ελληνικές υποχωρήσεις, π.χ. στο σημείο 16 στις Στροφάδες όπου το όριο έχει μετατοπιστεί εις βάρος της Ελλάδος κατά 2,75 ν. μ. ή στο σημείο 1 όπου το όριο βρίσκεται κατά 1, 4 ν. μ. προς τους Οθωνούς, αντισταθμίζονται πλήρως από αντίστοιχες ιταλικές, όπως π.χ. στα σημεία 7 και 8, όπου το όριο έχει μετακινηθεί 0, 5 ν. μ. και 2,8 ν. μ. αντίστοιχα από την Καλαβρία προς την Κεφαλονιά.

Εξαιρετικά σημαντικό είναι ότι όλα τα σημεία βάσης, από τα οποία προσμετράτε η μέση γραμμή βρίσκονται σε νησιά: τα σημεία 1-3 στους Οθωνούς, το σημείο 4 στην ακατοίκητη νησίδα Πλατειά έξω από το Μαθράκι, το σημείο 5 στην Κέρκυρα, τα σημεία 6-10 στην Κεφαλονιά, τα σημεία 11-12 στην ακατοίκητη νησίδα Άγιος Ιωάννης έξω από τη Ζάκυνθο, τα σημεία 13-16 στη νησίδα Στραμφάνη στις Στροφάδες. Είναι προφανές ότι η

Ελλάς διακαώς επιθυμούσε μία τέτοια χάραξη. Η Ιταλική πλευρά την αποδέχθηκε, επιδιώκοντας να τη χρησιμοποιήσει ως προηγούμενο όχι στο Ιόνιο αλλά έναντι της Τυνησίας στην κεντρική Μεσόγειο.

42. Είναι βεβαίως σαφές ότι η οριοθέτηση διά συμφωνίας μπορεί να χαραχθεί με οποιονδήποτε τρόπο τα εμπλεκόμενα μέρη συμφωνήσουν, με ή χωρίς την τήρηση του κανόνα της μέσης γραμμής, με ή χωρίς την μεθοδολογία χάραξης της οριοθετικής γραμμής σε τρία στάδια, που ακολουθούν πλέον άπαντες οι δικαστικοί σχηματισμοί. Είναι άλλωστε χαρακτηριστικό ότι κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων που κατέληξαν στις ελληνοϊταλικές συμφωνίες δεν έγινε καμία συζήτηση για έλεγχο αναλογικότητας (1977) ή έστω προσδιορισμό της οριοθετούμενης περιοχής (2020). Ακολουθώντας όμως την κοινή πρακτική σε θέματα οριοθέτησης σε περιοχές με πολλαπλές αξιώσεις, και οι συμφωνίες αυτές σταματούν περίπου 7 ν. μ. πριν το τριεθνές σύνορο μεταξύ Αλβανίας - Ιταλίας - Ελλάδος στον βορρά και μεταξύ Ελλάδος - Ιταλίας - Λιβύης στο νότο.

Η οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών που μοιράζονται δύο χώρες με μακρότατους δεσμούς φιλίας, συνεργασίας και αμοιβαίας εμπιστοσύνης είναι πάντοτε σχετικά ευκολότερη χωρίς να παραγνωρίζεται το εύρος και το πλήθος των νομικών ζητημάτων που εντοπίζονται και - ευτυχώς - επιλύονται. Υπό την έννοια αυτή, το πολιτικό κέρδος που αποφέρουν αυτές οι συμφωνίες είναι ευθέως ανάλογο με την συνεισφορά τους στην εξέλιξη του Δικαίου της Θάλασσας⁵⁹.

Η οριοθέτηση ΑΟΖ μεταξύ Ελλάδος και Ιταλίας αποδέχεται ότι τα νησιά του Ιονίου αρχιπελάγους δεν έχουν πλήρη επήρεια, πλην όμως δικαιολογείται από το γεγονός ότι η οριοθέτηση βασίζεται στη συμφωνία για την υφαλοκρηπίδα η οποία είχε υπογράψει πριν το 1982. Περαιτέρω, το γεγονός ότι η Ελλάδα δεν εξασκεί το δικαίωμα της για επέκταση των χωρικών υδάτων από τα 6 στα 12 ναυτικά μίλια δημιουργεί διαθέσιμη θαλάσσια έκταση εντός του Αιγαίου για να τη διεκδικήσει η Τουρκία ως Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη.

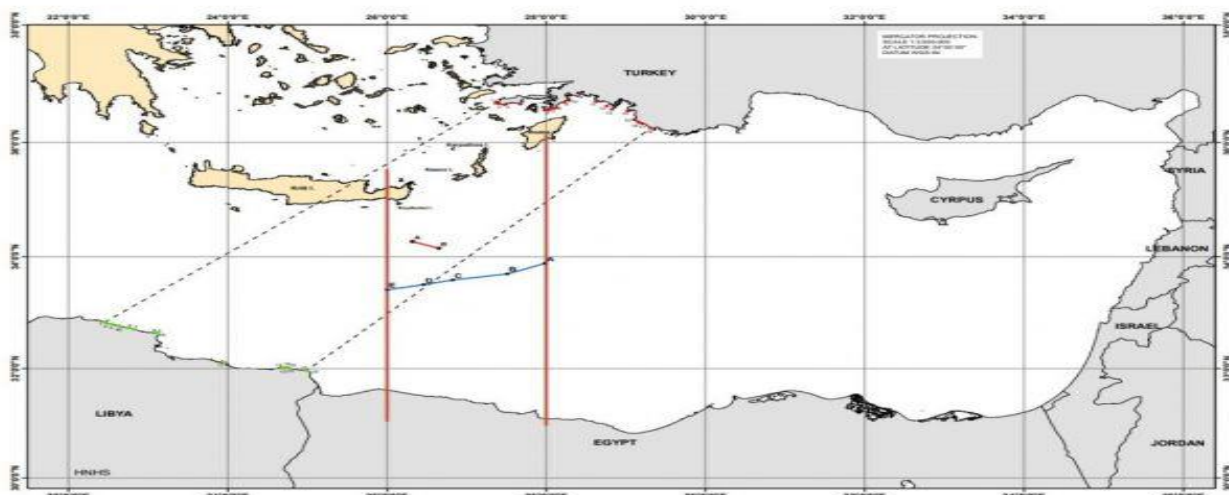
43. Μετά την οριοθέτηση της ΑΟΖ με την Ιταλία επετεύχθη στις αρχές του Αυγούστου «μερική οριοθέτηση» με την Αίγυπτο. Με την συμφωνία αυτή οι δύο κυβερνήσεις υπενθυμίζουν τις αρχές και τους σκοπούς του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, επιθυμούν να συμβάλουν στη σταθερότητα στην περιοχή με βάση την καλή πίστη και σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο, να ενισχύσουν τους δεσμούς καλής γειτονίας και συνεργασίας μεταξύ τους, αντιλαμβάνονται την αναγκαιότητα οριοθέτησης της ΑΟΖ με σκοπό την ανάπτυξη τους και έχοντας συνείδηση της σημασίας της επίτευξης συμφωνίας με βάση το Διεθνές Δίκαιο, συμφώνησαν σε μερική θαλάσσια οριοθέτηση γραμμής του

⁵⁹ Μαρία Γαβουνέλη ΟΙ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

τμήματος των ΑΟΖ, η οποία είναι δεσμευτική και οριστική σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ.2 της συμφωνίας⁶⁰.

Η διπλωματική κίνηση υπογραφής συμφωνίας μερικής οριοθέτησης ΑΟΖ ανάμεσα σε Αίγυπτο και Ελλάδα θεωρήθηκε επιτακτική ανάγκη με σπουδαία γεωπολιτική και οικονομική βαρύτητα. Κατ' αυτόν τον τρόπο εξηγείται η αιφνίδια επισφράγιση της συμφωνίας μεταξύ των Υπουργών των Εξωτερικών των δυο χωρών. Μια συμφωνία που αποτελούσε διακαή πόθο για την ελληνική διπλωματία εδώ και μιάμιση δεκαετία λόγω της πολυπλοκότητας και των λεπτών χειρισμών που απαιτούσε η συνομολόγηση.

Εκ πρώτης, η συμφωνία αυτή - έστω και περιορισμένη σε εύρος - αποτελεί αδήριτη ανάγκη. Μπορεί η ελληνική κυβέρνηση να διατυμπάνιζε ότι το τουρκολιβυκό σύμφωνο είναι παράνομο και ανυπόστατο, αλλά αληθές είναι μόνον το πρώτο.

Εικόνα 6: Χάρτης «τουρκολιβυκής» και Ελληνοαιγυπτιακής οριοθέτησης ΑΟΖ

44. Είναι παράνομο (γιατί τα δυο κράτη δεν έχουν ούτε αντικριστές ούτε παρακείμενες γειτονικές ακτές, αφού μεσολαβούν πάρα πολλά ελληνικά νησιά) αλλά πλήρως υποστατό. Οι αρμόδιες υπηρεσίες του ΟΗΕ (Γενική Γραμματεία και Τμήμα Ωκεάνιων Υποθέσεων) ήταν υποχρεωμένες να το πρωτοκολλήσουν και αναρτήσουν, αντίστοιχα, καθώς στις αρμοδιότητές τους είναι μόνον ο τυπικός έλεγχος νομιμότητας (δηλαδή εάν πράγματι υπάρχει σύμβαση και αν έχει υπογραφεί από κράτη-μέλη του ΟΗΕ) και όχι ο ουσιαστικός έλεγχος (δηλαδή κατά πόσον είναι συμβατή μία συμφωνία με τις προβλέψεις του Δικαίου της Θάλασσας και των λοιπών κανόνων δικαίου). Επομένως, εάν η Ελλάδα δεν επιδίωκε την οριοθέτηση της ΑΟΖ στην περιοχή (είτε μέσω συμφωνίας είτε σύμφωνα με όσα προβλέπει η Διεθνής σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας) (μέρος XV) θα βρισκόταν απολύτως σε δυσχερή θέση. Όχι μόνον πρακτικά αλλά και νομικά. Δικαίωμα που δεν προτίθεται να ασκήσεις, νομοτελειακά βάζει σε πειρασμό να το ασκήσει γειτονικό κράτος και, σε περίπτωση που κάποτε, στο μέλλον, η διαφορά υπάγονταν στο Διεθνές

⁶⁰ Συμφωνία μερικής οριοθέτησης ΑΟΖ μεταξύ Ελλάδας - Αιγύπτου

Δικαστήριο της Χάγης, τα τετελεσμένα του τουρκολιβυκού μνημονίου θα διαδραμάτιζαν σημαντικό ρόλο κατά το σχηματισμό της δικανικής κρίσης.

Είναι εμφανές ότι Ελλάδα και Αίγυπτος αφήνουν ανοιχτή χαραμάδα στην Τουρκία. Το γεγονός ότι δεν οριοθετήθηκε ΑΟΖ ανατολικότερα του 28ου μεσημβρινού εκπέμπει το μήνυμα για διαπραγμάτευση στη βάση του σεβασμού του Διεθνούς Δικαίου και με την Τουρκία. Εάν συνυπολογίσουμε το γεγονός ότι Ελλάδα και Αίγυπτος αποδέχονται την πλήρη επήρεια ΑΟΖ των νησιών αλλά, παράλληλα, υιοθετούν και την αρχή της αναλογικότητας ανοίγει διάπλατα ο δρόμος για μία συμφωνία και με την Τουρκία, καθόσον φαίνεται να λαμβάνεται υπόψη το αίτημα της για εφαρμογή της αρχής της ευθυδικίας. Δηλαδή, πορευόμαστε στην υιοθέτηση της αρχής ίσης απόστασης ειδικών περιστάσεων, η οποία έχει γίνει κατ' επανάληψη αποδεκτή από το Διεθνές Δικαστήριο⁶¹.

45. Τα οφέλη που κερδίζουν οι ελληνικές θέσεις είναι καθοριστικά και ακολουθούν την επιτυχή συμφωνία για την οριοθέτηση ΑΟΖ με την Ιταλία. Και η νέα συμφωνία κατοχυρώνει την επήρεια των νησιών σε θαλάσσιες ζώνες έστω και μερική σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας, είναι νομικά ισχυρή και συνομολογείται από δύο νόμιμα κράτη και από διεθνώς αναγνωρισμένες κυβερνήσεις. Είναι δηλαδή καθόλα υπέρτερο γεωπολιτικά, πολιτικά και νομικά σε σχέση με την άκρως προβληματική συμφωνία του Σάρατζ με την Τουρκία.

Η εξήγηση που παρέχουν οι διπλωματικές πηγές ως προς το πόσο σημαντικό είναι έγκειται στο γεγονός ότι οι τουρκοί χάρτες αλλά και το τουρκολιβυκό μνημόνιο έδιναν μηδενική επήρεια ΑΟΖ στα ελληνικά νησιά. Πλέον, μετά τη συμφωνία που υπεγράφη με την Αίγυπτο, κατοχυρώνεται επήρεια και παράλληλα ακυρώνεται στην πράξη το τουρκολιβυκό μνημόνιο, το οποίο επιχειρούσε να αμφισβητήσει την ύπαρξη θαλάσσιων συνόρων μεταξύ Αιγύπτου και Ελλάδας.

46. Πρόκειται για μία ιστορική συμφωνία που επισφραγίζει τα ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα, συγκεκριμένα:

Εξασφαλίζει τα ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα όπως αυτά καθορίζονται από το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας μεταξύ 26ου και 28ου μεσημβρινού.

Ακυρώνει de facto και de jure την τουρκολιβυκή συμφωνία στο πλέον επικίνδυνο για την Ελλάδα τμήμα των αμφισβητούμενων για την Άγκυρα θαλάσσιων συνόρων μας.

⁶¹ <https://hania.news/2020/08/27>

Ενισχύει την προοπτική κατασκευής των μεγάλων ενεργειακών έργων που θα συνδέει τη νοτιοανατολική Μεσόγειο μεταξύ Κύπρου, Ισραήλ, Αιγύπτου και Ελλάδας.

47. Η οριοθέτηση είναι μερική μεν αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι η Ελλάδα δεν πρόκειται να οριοθετήσει και να υπερασπιστεί τα κυριαρχικά της δικαιώματα ανατολικότερα στο εναπομείναν τμήμα προς οριοθέτηση με την Αίγυπτο και την Κύπρο.

Αν και δεν έχει γίνει απολύτως γνωστό, το ποσοστό της επήρειας των νησιών, είναι ξεκάθαρο ότι η οριοθέτηση δεν περιλαμβάνει το Καστελόριζο καθώς σταματά στη μέση της Ρόδου, ενώ στα δυτικά η οριοθέτηση σταματά στον 26ο μεσημβρινό. Η συμφωνία προβλέπει ότι τα δύο μέρη θα συνεχίσουν τις διαπραγματεύσεις για την οριοθέτηση ΑΟΖ στα ανατολικά.

Σε κάθε περίπτωση από τη συμφωνία προκύπτει αβίαστα ότι μπαίνει ένα ισχυρό και σταθερό ανάχωμα στον τουρκικό αναθεωρητισμό, επιβεβαιώνοντας ότι υφίσταται ισχυρή συσπείρωση απέναντι στις τουρκικές προκλητικές διεκδικήσεις στην Ανατολική Μεσόγειο⁶².

48. Μετά τα τελευταία γεγονότα του Φεβρουαρίου του 2021 και τη μεταβατική κυβέρνηση που προέκυψε, είναι θετική η ενέργεια ενεργοποίησης εκ νέου πρεσβείας στην Τρίπολη και γενικού προξενείου στη Βεγγάζη και να σταλούν εκεί διπλωμάτες που είναι γνώστες των ζητημάτων της περιοχής και του λιβυκού πολιτικό- φυλετικό-οικονομικού μωσαϊκού. Είναι απαραίτητο να παρακολουθούμε εκ του σύνεγγυς τις εξελίξεις τόσο της μεταβατικής όσο και της μετά την 24η Δεκεμβρίου λιβυκής κυβέρνησης.

2.4 Προοπτική Ελληνολιβυκών Σχέσεων

Αρχές Απριλίου του 2021 ο Πρωθυπουργός της Ελλάδος πραγματοποίησε επίσκεψη στη Λιβύη ανοίγοντας ένα καινούργιο κεφάλαιο των Ελληνολιβυκών σχέσεων. Η απόφασή επαναλειτουργίας της Ελληνικής πρεσβείας στην Τρίπολη καταδεικνύει το πόσο σημαντική καθίσταται η βορειοαφρικανική χώρα για την ελληνική διπλωματία. Τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν τη διετία 2019-2020 με τη σύναψη του τουρκολιβυκού μνημονίου⁶³ για την οριοθέτηση θαλασσίων ζωνών, ξάφνιασε την ελληνική διπλωματία και την οδήγησε σε ορισμένους λάθος διπλωματικούς χειρισμούς, ενώ ταυτόχρονα έθεσε τη χώρα της Βορείου Αφρικής σε μία κούρσα γεωπολιτικών ανταγωνισμών στην Ανατολική Μεσόγειο, με προεκτάσεις στα ελληνοτουρκικά ζητήματα. Η απέλαση του Λίβυου πρέσβη από την Αθήνα⁶⁴ ως έκφραση δυσaráρεσκείας και όχι διακοπής των διπλωματικών σχέσεων μεταξύ

⁶² <https://www.liberal.gr/diplomacy/dimosieuthike-i-symfonia-tis-elladas-me-tin-aigupto-gia-tin-aoz/320190>

⁶³ <https://geopoliticalcyprus.org/2019/12/05/the-turkey-libya-mou-document/>

⁶⁴ <https://www.tovima.gr/2019/12/06/politics/apelasi-livyou-presvi-ti-anaferei-i-episimi-anakoinosi-toy-ypeks/>

των δύο χωρών, αλλά και η προσέγγιση του Στρατάρχη Χαφτάρ⁶⁵ και του Προέδρου της Λιβυκής Βουλής, εντάχθηκαν στο πλαίσιο δημιουργίας ενός αντίβαρου στο τουρκολιβυκό μνημόνιο και αναμονής του πώς θα εξελιχθεί η εμφύλια διαμάχη και που θα οδηγηθεί τελικά.

Μάλιστα ο ίδιος ο Στρατάρχης Χαφτάρ κατά τις επαφές του στην Αθήνα φέρεται να είχε αιτήσει από την Ελλάδα την εμπλοκή της για τον έλεγχο του FIR της χώρας του, ώστε να αποτραπεί η τουρκική στρατιωτική βοήθεια στην Τρίπολη μέσω πολιτικών πτήσεων. Η Ελληνική πλευρά δεν ικανοποίησε το αίτημα του και τον ενημέρωσε ότι είχε ζητηθεί πέρα από την Ευρωπαϊκή Ένωση και από τον ίδιο τον ειδικό απεσταλμένο του ΟΗΕ στη Λιβύη, να εφαρμοστεί η διαδικασία ελέγχου όλων των πτήσεων ανάμεσα σε Τρίπολη και Μισράτα.

Εκείνη την περίοδο δημοσίως επικρατούσε η άποψη πως ο Στρατάρχης Χαφτάρ θα καταλάμβανε με ευκολία την Τρίπολη και ο GNA και οι σύμμαχοι του (βλέπε Τουρκία) θα ηττηθούν και το τουρκολιβυκό μνημόνιο θα ακυρωθεί⁶⁶. Άποψη που αποδεικνύει με τον πιο ξεκάθαρο τρόπο ότι τα γεγονότα που ακολούθησαν την εξέγερση του 2011, δεν παρακολουθήθηκαν και αναλύθηκαν σωστά από την ελληνική διπλωματία που παρέμεινε ανενεργή. Στα τέλη Ιανουαρίου του 2020 το αποτέλεσμα της επίθεσης του Χαφτάρ ήταν αντίθετο από το προσδοκώμενο, ο GNA επικράτησε της σύγκρουσης και η Ελλάδα τέθηκε εκτός από τη διάσκεψη του Βερολίνου για τη Λιβύη, όπου αποφασίστηκε εκεχειρία μεταξύ των εμπλεκόμενων, επιφέροντας νέα δεδομένα στην κατάσταση της χώρας.

Αρχές Φεβρουαρίου του 2021 στη Γενεύη εξελέγη μέσω του Φόρουμ Πολιτικού Διαλόγου της Λιβύης, μία προσωρινή κυβέρνηση η οποία έχει επιφορτιστεί με την αποστολή να οδηγήσει τη χώρα σε εκλογές στο τέλος του χρόνου. Ανάμεσα στα μέλη αυτής της κυβέρνησης βρίσκεται και ο απελαθείς από την Αθήνα Λίβυος πρέσβης, γεγονός που έδωσε το έναυσμα στην ελληνική κυβέρνηση να ξεκινήσει ένα νέο γύρο επαφών με τη λιβυκή πλευρά με στόχο την επανεκκίνηση των διμερών σχέσεων.

Η κατάσταση στη Λιβύη σήμερα είναι ιδιαίτερα ρευστή με ποικίλες προκλήσεις τόσο σε διεθνές αλλά και σε περιφερειακό επίπεδο. Στο έδαφος της Λιβύης εξακολουθούν να δραστηριοποιούνται μισθοφορικά στρατεύματα από αρκετές χώρες (συριακές παραστρατιωτικές οργανώσεις, μισθοφόροι και στρατιωτικοί σύμβουλοι από Ρωσία, Τουρκία, Τσαντ, Σουδάν, και ΗΑΕ)⁶⁷ τα οποία εγκυμονούν κινδύνους για την ασφάλεια της χώρας, αλλά και έξαρση της στρατιωτικής βίας σε ενδεχόμενη πολιτική κρίση. Εκτός αυτού ο ισλαμικός εξτρεμισμός παραμονεύει αφού κατά το παρελθόν δρούσαν ομάδες της Αλ Κάιντα και του ISIS, αλλά και επιπλέον βίαιες ενέργειες λόγω των διαφόρων σεκτών και φυλών που συνυπάρχουν ανάμεσα στις περιοχές της ανατολικής, δυτικής και νότιας

⁶⁵ <https://www.kathimerini.gr/politics/1061645/to-paraskinio-tis-episkepseis-toy-ch-chaftar-stin-athina/>

⁶⁶ <https://geopoliticalcyprus.org/2020/01/16/propagandistiko-profil-dinei-rythmo-se-ellinofwna-mme-gia-tinlivyi/>

⁶⁷ <https://www.thetimes.co.uk/article/un-envoy-foreign-mercenaries-to-withdraw-from-libya-s2qnpdh2f>

Λιβύης. Επιπλέον ο παραθαλάσσιος δρόμος διατηρείται κλειστός⁶⁸ ενώ στη δυτική Λιβύη υφίστανται επικίνδυνες πολιτοφυλακές. Σε πεδίο σκληρού ανταγωνισμού έχει εξελιχθεί η μάχη του ελέγχου των θεσμών, ιδιαίτερα της Εθνικής Εταιρείας Πετρελαίου, ανάμεσα σε αντίπαλα στρατόπεδα, με τη διαφθορά και τις πιέσεις που ασκούνται από εξωτερικούς δρώντες να πρωταγωνιστούν και να διαμορφώνουν ένα νέο περιβάλλον, το οποίο αξίζει ιδιαίτερης προσοχής.

Σημαντικοί πολιτειακοί θεσμοί όπως η Βουλή των Αντιπροσώπων, η Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας και το Ανώτατο Εθνικό Συμβούλιο με τις ευλογίες ξένων δυνάμεων επιθυμούν να διατηρηθεί η κατάσταση ως έχει, θέτοντας εμπόδια σε μία πολιτική μετάβαση εκλογών.

Τα συμφέροντα των χωρών που εμπλέκονται στη Λιβύη είναι συγκρουσιακά και ως εκ τούτου έχει πολύ μεγάλη σημασία για την χώρα μας, ο ρόλος που διαδραματίζουν χώρες όπως η Τουρκία, τα ΗΑΕ, η Αίγυπτος, η Γαλλία και η Ρωσία, ώστε να καταστεί εφικτό να προσεγγιστούν με τον καταλληλότερο τρόπο προς εξυπηρέτηση των δικών μας συμφερόντων. Μία άλλη πτυχή που έχει επηρεάσει τις εξελίξεις στη χώρα είναι και η πανδημία του COVID-19. Μία εξίσου σημαντική πρόκληση για την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι το κομμάτι των μεταναστευτικών ρευμάτων προς τη Μάλτα και την Ιταλία. Η πρωτοβουλία ανάληψης της επιχείρησης IRINI από την Ευρωπαϊκή Ένωση εκτιμάται ότι συνέβαλε κατά κάποιο τρόπο στη διακοπή ενίσχυσης με οπλισμό των αντιμαχόμενων πλευρών δια θαλάσσης, όχι όμως δια μέσου των εμπορικών πτήσεων. Η εν λόγω επιχείρηση μπορεί να διαδραματίσει σπουδαίο ρόλο στον έλεγχο του μεταναστευτικού και η χώρα μας οφείλει να επιδιώξει την ενίσχυση της με την συμμετοχή και άλλων κρατών μελών στην επιχείρηση. Η διάχυση της σύγκρουσης της Λιβύης σε γειτονικές χώρες της Αφρικής και της Μέσης Ανατολής, είναι μία προοπτική που σε συνδυασμό με την Ρωσική παρουσία, η οποία αποκτά στρατηγικό έρεισμα στην περιοχή, διαμορφώνει μία συνθήκη για τη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η επόμενη μέρα στη Λιβύη εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το μέλλον της ειρηνευτικής διαδικασίας, του Φόρουμ πολιτικού διαλόγου και την κατάσταση που θα διαμορφωθεί μέχρι τις εκλογές και το τι θα προκύψει μετά από αυτές, εάν γίνουν. Η Ελληνική πλευρά πρέπει να караδοκεί και να αναλύει όλες τις πτυχές της λιβυκής κρίσης και κυρίως τον ανταγωνισμό μεταξύ δυτικής και ανατολικής Λιβύης. Την παρούσα χρονική περίοδο δεν πρέπει να επικεντρωθούμε μόνο στο πώς θα ενισχυθούν οι κρατικοί θεσμοί στο κομμάτι της δικαιοσύνης και της ασφάλειας, αλλά και πώς θα διαμορφωθεί η κοινωνία λόγω των ιδιαιτεροτήτων από την ύπαρξη διαφόρων φυλών.

⁶⁸ Η παράκτια εθνική οδός της Λιβύης αυτοκινητόδρομος και ο μόνος μεγάλος δρόμος που διασχίζει όλο το μήκος της ανατολικής-δυτικής ακτής της Λιβύης. Αποτελεί τμήμα του αυτοκινητόδρομου Κάιρο – Ντακάρ, στο σύστημα υπεραφρικανικών αυτοκινητόδρομων της Αφρικανικής Ένωσης και της Ένωσης των χωρών του Μαγκρέμπ.

Οι εμπορικοί δεσμοί μεταξύ Τουρκίας - Λιβύης χρονολογούνται από το 1975⁶⁹ με τη συμφωνία που είχε κάνει ο Καντάφι για την εξαγωγή πετρελαίου προς την Τουρκία. Στα μέσα εκείνης της δεκαετίας οι συνολικές επενδύσεις της Τουρκίας στη Λιβύη πλησίασαν τα 40 δις δολάρια, με προεξάρχοντα τομέα τον κατασκευαστικό. Αυτό που είναι σημαντικό να τονιστεί είναι ότι ο περίγυρος των στενών συνεργατών του Ερντογάν αλλά και οι οικονομικές ελίτ που πρόσκεινται στο κυβερνών κόμμα, αντιλαμβάνονται ότι η ανοικοδόμηση της χώρας αφού σταθεροποιηθεί η κατάσταση, δεν πρέπει να γίνει μονοπωλιακή αλλά σε συνεργασία με άλλους εμπλεκόμενους στην περιοχή όπως η Ιταλία και η Ρωσία. Πολύ σημαντικός είναι ο ρόλος του Τουρκολιβυκού Επιχειρηματικού Συμβουλίου⁷⁰, το οποίο μετά το 2014 και με βάση τον σχεδιασμό των εξωτερικών οικονομικών σχέσεων του τουρκικού ιδιωτικού τομέα ελέγχεται πλήρως από το Υπουργείο Οικονομικών της Τουρκίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι μία τουρκική ιδιωτική εταιρεία προσφέρθηκε να παρέχει ηλεκτρικό ρεύμα στη Λιβύη⁷¹, αλλά και το επιμελητήριο της Μισράτα ήταν ιδιαίτερα δραστήριο⁷² και σύναπτε εμπορικές συμφωνίες με την Τουρκία, πριν ακόμη ξεκινήσει η διαδικασία πολιτικής μετάβασης από τις αρχές του χρόνου.

Χάνοντας αρκετά σημαντικά κεφάλαια η Τουρκία από τη συνέχιση του πολέμου στη Λιβύη, εκτιμάται ότι η ανάγκη άμεσης επίλυσης της κρίσης αποτελεί το βασικό στρατηγικό στόχο της Τουρκικής εμπλοκής. Αν ρίξουμε μία ματιά στα οικονομικά στοιχεία, όπου οι δεδουλευμένες απαιτήσεις τουρκικών εταιρειών αγγίζουν το 1 δις δολάρια και η απώλεια εξοπλισμού και αποθεμάτων εκ του πολέμου υπολογίζεται στο 1,3 δις δολάρια και με δεδομένο ότι τα επιχειρηματικά σχέδια της τουρκικής οικονομίας για την τριετία 2011-2014 πλησιάζουν τα 29 δις δολάρια, είναι εύκολα κατανοητό ότι η τουρκική διείσδυση και παραμονή της Τουρκίας στη Λιβύη αποτελεί σωσίβιο για την τουρκική οικονομία για τα επόμενα χρόνια. Εκτός λοιπόν από τις γεωπολιτικές επιδιώξεις⁷³ της γείτονος στην Ανατολική Μεσόγειο και τη Βόρειο Αφρική, κατά την παρούσα περίοδο η άμεση εμπλοκή της Τουρκίας στην Λιβυκή κρίση ενέχει και στρατηγικό οικονομικό χαρακτήρα, συνυπολογίζοντας βεβαίως και την κρίση που διέρχεται η τουρκική οικονομία σε επίπεδο εθνικού νομίσματος (αυξημένα ποσοστά ανεργίας και πληθωρισμού), η οποία επιδεινώνεται από την παγκόσμια κρίση λόγω της πανδημίας COVID-19.

Από την τελευταία επίσκεψη του Τούρκου Υπουργού Εξωτερικών⁷⁴ και του επικεφαλής των τουρκικών μυστικών υπηρεσιών (MIT) προκύπτει ότι η Τουρκία καταλαβαίνει ότι και η παρούσα προσωρινή λιβυκή κυβέρνηση αντιμετωπίζει τις ίδιες προκλήσεις με τους προκατόχους της, καθόσον ο Στρατάρχης Χαφτάρ εξακολουθεί να είναι ένας υπολογίσιμος αντίπαλος στην περιοχή. Επιπρόσθετα αντιλαμβάνεται ότι η εθνική συμφιλίωση δύσκολα μπορεί να επιτευχθεί λόγω των εσωτερικών ερίδων του

⁶⁹<https://www.nytimes.com/1975/01/06/archives/turkey-and-libya-sign-widerange-economic-pact>

⁷⁰<https://www.dailysabah.com/business/economy/turkish-business-council-urges-creation-of-libya-logisticscenter-for-trade-with-africa>

⁷¹ <https://www.reuters.com/article/us-libya-security-turkey-power-idUSKBN2481FK>

⁷²<https://www.dailysabah.com/business/2019/12/30/turkey-libya-trade-to-benefit-from-increased-joint-efforts>

⁷³<https://foreignpolicy.com/2021/01/19/turkey-greece-what-erdogan-wants-eastern-mediterranean-sovereign>

⁷⁴ <https://www.aa.com.tr/en/politics/turkish-topofficials-visit-libyan-capital/2228060>

Προεδρικού Συμβουλίου και η βασική της επιδίωξη είναι μετά τις εκλογές να εξακολουθεί να ασκεί επιρροή μέσω του τουρκολιβυκού μνημονίου και να συνεχίζει να είναι στρατηγικός της εταίρος. Αλλά και ο Λίβυος πρωθυπουργός έχει τονίσει επανειλημμένως ότι η υποστήριξη της Τουρκίας είναι ιδιαίτερος σημαντική, προσπαθώντας να ισορροπήσει μεταξύ διαφόρων ξένων κυβερνήσεων με κοινά συμφέροντα στη χώρα του.

Από την πλευρά του ο Έλληνας πρωθυπουργός με την επίσκεψή του στη Λιβύη ουσιαστικά νομιμοποίησε τη μεταβατική προσωρινή κυβέρνηση και διατύπωσε ενώπιον του Λίβυου πρωθυπουργού τη σταθερή θέση της Ελληνικής κυβέρνησης για την κατάργηση του τουρκολιβυκού μνημονίου⁷⁵, προτείνοντας μάλιστα και συγκεκριμένες ιδέες για να επιτευχθεί αυτό. Η στρατηγική σχεδίαση της Αθήνας βασίζεται στην άποψη ότι μετά την ομαλοποίηση της κατάστασης στη χώρα, η τουρκική επιρροή μπορεί να περιοριστεί σε θέματα ασφάλειας και το τουρκολιβυκό μνημόνιο να παραμελιστεί και να μην αποτελεί το διακύβευμα των τουρκολιβυκών σχέσεων. Σίγουρα μία επίσκεψη δεν είναι δυνατόν να διαγράψει το τεράστιο πολιτικό, στρατιωτικό και οικονομικό αποτύπωμα της Τουρκίας στη Λιβύη και ό,τι αυτό συνεπάγεται για τις επιδιώξεις της περί οριοθέτησης θαλασσιών ζωνών στην Ανατολική Μεσόγειο μέσω του τουρκολιβυκού μνημονίου. Αποτελεί όμως μία καλή αρχή για την επανεκκίνηση των διμερών σχέσεων και την ενδυνάμωσή τους.

Η Ελλάδα την εποχή διακυβέρνησης του Καντάφι διατηρούσε καλές και στενές σχέσεις με τη Λιβύη, αλλά μετά τις αναταραχές του 2011 και την ανατροπή του, δημιουργήθηκε ένα κενό της ελληνικής διπλωματίας στις σχέσεις της με τη χώρα που βυθίστηκε σε εμφύλια διαμάχη. Η Λιβύη πέρασε μία περίοδο έντονης βίας και λόγω των εξωτερικών παρεμβάσεων αλλά και των προσωπικών φιλοδοξιών των Λίβυων κυρίαρχων δρώντων, οι διπλωματικές πρωτοβουλίες του ΟΗΕ αλλά και του Γάλλου Προέδρου Μακρόν ιδίως μετά το 2017⁷⁶, απέβησαν άκαρπες. Η αποτυχία του Στρατάρχη Χαφτάρ να καταλάβει την Τρίπολη, έφερε την Τουρκία στη χώρα, η οποία προκάλεσε μία ευρύτερη γεωπολιτική διάσταση, μέρος της οποίας αποτελεί η σύναψη του τουρκολιβυκού μνημονίου.

Από εδώ και πέρα η Ελλάδα πρέπει να επιδιώξει την ενότητα της χώρας, την ασφάλεια αυτής μέσω του εμπάργκο όπλων και της αποχώρησης των ξένων στρατευμάτων και η πολιτική μετάβαση προς τις εκλογές να κυλήσει ομαλά χωρίς αποκλεισμούς, με την υποστήριξη του Προεδρικού Συμβουλίου και της αποστολής των Ηνωμένων Εθνών σε όλα τα διεθνή φόρα. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να κινηθεί περισσότερο ενεργητικά και να εκμεταλλευτεί τον περιφερειακό της ρόλο τόσο στο πλαίσιο των τριμερών σχημάτων με κράτη της περιοχής, όσο και στο πλαίσιο των χωρών του Med7. Η Ελλάδα είναι καιρός να αποκτήσει θέση και ρόλο σε όλες τις διεθνείς διασκέψεις για τη Λιβύη και αν χρειαστεί να αναλάβει πρωτοβουλίες διαλόγου ακόμη και σε ελληνικό έδαφος. Επιπλέον να κινηθεί δυναμικά στον τομέα της οικονομικής διπλωματίας,

⁷⁵<https://www.in.gr/2021/04/06/politics/live-oi-diloseis-mitsotaki-kai-toy-prothypourgou-tis-livyis/>

⁷⁶ <https://www.reuters.com/article/instant-article-idlNKC1IO2O2>

αποκτώντας μερίδιο στις επενδύσεις για την ανοικοδόμηση της χώρας, και να συνάψει διμερείς συνεργασίες σε θέματα εκπαίδευσης, υγείας, άμυνας και ενέργειας.

Καταληκτικά οι ελληνολιβυκές σχέσεις δεν πρέπει να επηρεαστούν από το τουρκολιβυκό μνημόνιο και την τουρκική εμπλοκή, αλλά να οικοδομηθούν μέσω ειλικρινών συζητήσεων, ώστε να ανακτηθεί η εμπιστοσύνη μεταξύ των δύο χωρών, που σε τελική ανάλυση μπορεί να οδηγήσει σε εποικοδομητικές διαπραγματεύσεις για την οριοθέτηση θαλασσίων ζωνών στη βάση του Διεθνούς Δικαίου. Η χώρα μας έχει τη δυνατότητα να διαμεσολαβήσει σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ώστε να συνεχιστεί ο διάλογος μεταξύ όλων των πλευρών και παραγόντων της Λιβύης για την ολοκλήρωση της πολιτικής μετάβασης. Εάν λάβουμε υπόψη μας και το γεγονός ότι η πατρίδα μας διατηρεί εξαιρετικές σχέσεις με όλο το πολιτικό φάσμα της Λιβύης, θα ήταν εφικτό να στείλει μηνύματα σε περιφερειακό και ευρωπαϊκό επίπεδο, ότι οι εκλογές πρέπει να γίνουν χωρίς έξωθεν παρεμβάσεις, να είναι ελεύθερες και δίκαιες ώστε να ομαλοποιηθεί η κατάσταση στη χώρα, ευελπιστώντας ότι η νέα λιβυκή κυβέρνηση θα λάβει τις δέουσες αποφάσεις για την τύχη του τουρκολιβυκού μνημονίου⁷⁷.

⁷⁷ <https://www.eliamep.gr/publication/>

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

49. Οι συμφωνίες από τη μία της οριοθέτησης των θαλασσίων ζωνών (ΑΟΖ-Υφαλοκρηπίδας) μεταξύ Τουρκίας - Λιβύης και από την άλλη της στρατιωτικής συνεργασίας, που συνομολόγησαν στις 27 Νοεμβρίου 2019, προσέδωσαν στην Τουρκία ρόλο χώρας που ασκεί επιρροή στην περιοχή και απέβησαν εις βάρος των συμφερόντων της Ελληνικής πλευράς. Η κατάσταση επιβαρύνθηκε ακόμη παραπάνω όταν εκτελέστηκε η κατάθεση της συμφωνίας για τις θαλάσσιες ζώνες στον ΟΗΕ από την Τουρκία. Οι δεδομένες αντιδράσεις, καθώς επίσης διαμαρτυρίες, διακοινώσεις και ενστάσεις της Ελλάδος προς όλα τα φόρα για την ακυρότητα μιας προφανώς μη νόμιμης συμφωνίας, που δεν αντανakλά στους θεμελιώδεις κανόνες του Διεθνούς Δικαίου, σε κάθε έννοια λογικής αλλά και στην ίδια τη γεωγραφία είναι καθόλα σημαντικές, αλλά δεν συνεπάγονται ακύρωση των συμφωνιών. Η Ελληνική πλευρά όπως αποδείχτηκε δεν το ανέμενε (ή κατ'ελάχιστον δεν ήταν κατάλληλα προετοιμασμένη να αποτρέψει μία αντίστοιχη δυσμενή κίνηση) και εκ των υστέρων εξαναγκάστηκε να ακολουθήσει τις εξελίξεις και να προβεί σε κατεπείγουσες - αλλά λίαν απαραίτητες - διπλωματικές κινήσεις στην ύστατη ενεργοποίηση της για να αποσοβήσει τα εις βάρος της δεδομένα.

Η σύγκληση της διάσκεψης στο Βερολίνο κατέδειξε επισήμως ότι και η χώρα μας δεν είναι σε θέση να διαδραματίσει πρωτεύοντα ρόλο στις εξελίξεις στην Βόρειο Αφρική και στην Ανατολική Μεσόγειο. Ο αποκλεισμός της ήταν αποκύημα της απουσίας από τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν κατά το παρελθόν, αλλά βασικά λόγω της γεωπολιτικής εξασθένησης της Ελλάδος ως υπολογίσιμου δρώντα⁷⁸.

50. Η περίπτωση της Λιβύης είναι άξια προσοχής και μελέτης και οφείλουμε να προβληματιστούμε δεόντως. Αποτελεί ενδεχομένως την πλέον προβληματική κατάσταση σε στρατιωτικό, πολιτικό και περιφερειακό επίπεδο και μας επηρεάζει άμεσα. Σε στρατιωτικό επίπεδο το μέγεθος της απειλής για την χώρα μας διογκώνεται εφόσον η Τουρκία καταφέρει να ασκήσει έλεγχο/εποπτεία στη Λιβύη και λειτουργήσει βάσεις τόσο εκεί όσο και στη γειτονική μας Αλβανία. Σε πολιτικό επίπεδο εάν πετύχει να ασκεί επιρροή στη νέα κυβέρνηση που θα προκύψει, θα έχει λόγο όχι μόνο στα κοιτάσματα υδρογονανθράκων της Λιβύης αλλά ολόκληρης της Ανατολικής Μεσογείου, ενώ επίσης θα είναι σε θέση να ελέγχει τις μεταναστευτικές ροές προς την Ευρώπη. Σε περιφερειακό επίπεδο ο στόχος τους να παραμείνουν μόνιμα εκεί με αεροναυτική παρουσία από τη Λιβύη έως τη Συρία, εδράζεται στο πλαίσιο της νέο-οθωμανικής της στρατηγικής⁷⁹. Εάν συνυπολογίσουμε τη διάθεση που επιδεικνύουν οι ΗΠΑ να μην εμπλακούν ενεργά στα δρώμενα της περιοχής, ενδεχομένως, η καλύτερη απάντηση στην κατάσταση που δρομολογείται είναι η σύνθεση ενός αντιτουρκικού τόξου (Ελλάδα-Κύπρος Αίγυπτος Ισραήλ) με ηγέτιδα τη Γαλλία και με δυναμική υποστήριξη από Αραβικά Εμιράτα και

⁷⁸www.apopseis.com/symfonia-tourkias-livyis-vriskomaste-kyriolektika-sto-teleytaio-skalopati-prin-ton-geopolitiko-ekmidenismo-tis-elladas

⁷⁹ Kosmas_xristidis-militaire-update1.pdf

Σαουδική Αραβία, φτάνοντας μέχρι την Ινδία. Ήδη, η ενεργοποίηση της Γαλλίας και η αναζήτηση συμμαχιών από την Ινδία, βολεύει αφάνταστα τους σχεδιασμούς τόσο της Ελλάδος όσο και της Ευρώπης.

51. Η εμπλοκή της Τουρκίας στη λιβυκή κρίση έχει ως αντικειμενικό σκοπό να ικανοποιήσει τις μαξιμαλιστικές φιλοδοξίες της ηγεσίας της, που επιθυμεί να αναβαθμίσει το ρόλο της στην περιοχή ώστε να δύναται να έχει πρωταγωνιστικό ρόλο στις εξελίξεις που διαμορφώνονται στην ευρύτερη περιοχή. Η υλοποίηση των εν λόγω φιλοδοξιών βασίζονται κατά πολύ μεγάλο ποσοστό στο δόγμα της «Γαλάζιας Πατρίδας», με απώτερο στόχο το διαμοιρασμό του Αιγαίου και τη συνδιαχείριση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων της Ανατολικής Μεσογείου. Σε αυτή την κατεύθυνση κινείται και η σύναψη των τουρκολιβυκών συμφωνιών, οι οποίες εάν ευοδωθούν θα της παρέξουν το δικαίωμα να καταστεί υπολογίσιμος παράγοντας στους ενεργειακούς σχεδιασμούς της περιοχής με κυρίαρχο ρόλο.

Τουρκική επίτευξη στόχων στη Λιβύη, έχει επίπτωση όχι μόνο στην εξασθένηση κατασκευής του Eastt Med αλλά παρέχει τη δυνατότητα στην Τουρκία να έχει εξ' ολοκλήρου λόγο σε κάθε προσπάθεια ενεργειακής σχεδίασης στην Ανατολική Μεσόγειο. Σε τελική ανάλυση οι τουρκικές φιλοδοξίες αν και αντιτίθενται με αυτές της Ρωσίας στο τακτικό επίπεδο στη Λιβύη, στο στρατηγικό επίπεδο ταυτίζονται σε μεγάλη έκταση. Η εμπλοκή τους στην Λιβύη, και ευρύτερα στην Ανατολική Μεσόγειο - έστω και υπό του πρίσματος των συμφωνιών όπως αυτές που καλύπτουν την συνύπαρξη στη Συρία - εξυπηρετούν τα συγκλίνοντα στρατηγικά συμφέροντα και των δύο πλευρών. Αν εν τούτοις, καταφέρει για ακόμη μία φορά να πείσει τους δυτικούς ότι η δραστηριοποίηση της στη Λιβύη έστω και βάσει των συμφωνηθέντων με τη Ρωσία, εξυπηρετεί προς τη θετική κατεύθυνση και τα συμφέροντα των Δυτικών, θα έχει πραγματοποίηση μιας καθοριστικής σημασίας στρατηγική επιτυχία.

52. Η Τουρκία διεκδικώντας θαλάσσια σύνορα δυτικότερα του 28ου μεσημβρινού, θεωρεί ότι ισχυροποιείται νομικά ως προς τις διεκδικήσεις της ενάντια στην Ελλάδα και ειδικά στο θέμα της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας. Πέραν όμως οποιονδήποτε διεκδικήσεων στοχεύει καταφανώς να καταστεί μία χώρα πρωτοπόρος που θα ενώσει όλες τις μουςουλμανικές χώρες υπό το Ισλάμ, μετατρέποντας την σε μία ισχυρή συμμαχία.

Είναι φανερό ότι οι δύο πλευρές της σύγκρουσης στη Λιβύη είναι διεφθαρμένες, και το ενδιαφέρον τους επικεντρώνεται στο σφετερισμό της εξουσίας παρά στα προβλήματα της χώρας. Πρόκειται για επίσημη συμφωνία μεταξύ Τουρκίας και Λιβύης και όχι μνημόνιο, η οποία είναι προϊόν των περιφερειακών εξελίξεων και του σκληρού ανταγωνισμού για τον πλούτο της Μεσογείου (οικονομική διάσταση). Στον αγώνα για την αδρανοποίηση της συμφωνίας διαπιστώνουμε την αναποτελεσματική στήριξη του «στρατηγικού συμμάχου» της Ελλάδος (Ισραήλ).

53. Είναι αναμφίβολο γεγονός ότι η συμφωνία αυτή ανατρέπει το συσχετισμό δυνάμεων στο λιβυκό πεδίο και διαταράσσει τα ύδατα της Ανατολικής Μεσογείου. Επιπρόσθετα, θα μπορούσε να προκαλέσει όξυνση της έντασης στην περιοχή που απαιτεί ειρήνη και ασφάλεια για την εξόρυξη των φυσικών πόρων από τα ενδιαφερόμενα κράτη.

Με τη συμφωνία μερικής οριοθέτησης ΑΟΖ με την Αίγυπτο παρέχεται η δυνατότητα για την εκκίνηση υλοποίησης του μεγαλεπήβολου ενεργειακού σχεδίου, με τη σημαίνουσα γεωπολιτική αξία, δηλαδή του υποθαλάσσιου αγωγού φυσικού αερίου East Med. Έναν αγωγό που θα καταστήσει προσιτά τα κοιτάσματα υδρογονανθράκων της Ανατολικής Μεσογείου με την αγορά της Ευρώπης, τον οποίο με τη σειρά της η Τουρκία προσπαθεί να ακυρώσει με το τουρκολιβυκό μνημόνιο.

Επιπλέον η συμφωνία μεταξύ Ελλάδος- Αιγύπτου, καλύπτει ολοκληρωτικά τις περιοχές που η Τουρκία παραχώρησε για διεξαγωγή ερευνών στην κρατική τουρκική εταιρεία πετρελαίων, αμφισβητώντας επί της ουσίας τα ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα. Καταληκτικά με την μερική οριοθέτηση της ΑΟΖ με την Αίγυπτο διευκολύνονται οι διαδικασίες για διεξαγωγή ερευνών υδρογονανθράκων σε περιοχές νοτίως και ανατολικά της Κρήτης, για τις οποίες υφίστανται ενθαρρυντικές ενδείξεις, που δεν δύναται να επιβεβαιωθούν επειδή είναι πολύ νωρίς.

54. Η κυβέρνηση της Τρίπολης δεν στέκεται αρνητικά στη δικαιοδοσία της Χάγης και αποδέχεται τις ρυθμίσεις των άρθρων 56 και 121 του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας. Έτσι, μία ενδεχόμενη θετική απόφαση του δικαστηρίου της Χάγης υπέρ της Ελλάδος, θα μπορούσε να δρομολογήσει την κατάρρευση της συμφωνίας Λιβύης - Τουρκίας και την χάραξη νέων θαλάσσιων συνόρων μεταξύ των δύο χωρών.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

55. Η κατάσταση που επικράτησε στη Λιβύη καθ' όλη την περίοδο από την εξέγερση έως τις μέρες μας εκτιμάται ότι έδωσαν το πάτημα στην Τουρκία να επέμβει για να κάνει ένα ακόμη βήμα προς την υλοποίηση του οράματος της ανασύστασης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Η Ελλάδα από την πλευρά της οφείλει να παρακολουθεί τις εξελίξεις με προσοχή και παράλληλα να εξασφαλίζει το αξιόμαχο των Ενόπλων Δυνάμεων, προβάλλοντας την αποφασιστικότητα της ότι δεν πρόκειται να επιτρέψει οποιαδήποτε αμφισβήτηση κυριαρχικών δικαιωμάτων.

Επομένως πρέπει να προχωρήσουν τα εξοπλιστικά προγράμματα με γοργούς ρυθμούς και η προσέγγιση των γειτονικών χωρών της περιοχής με τους οποίους μοιραζόμαστε κοινά συμφέροντα και επιδιώξεις για την περιοχή, ώστε να συναφθούν χρήσιμες στρατιωτικές συμφωνίες.

Η Ελλάδα, για να καταστεί ένας αντίπαλος που θα την σέβονται και θα είναι σε θέση να αναπτύσσεται με ασφάλεια στο σκληρό διεθνές περιβάλλον, οφείλει:

α. Να οικοδομήσει άμεσα ένα ισχυρό και αξιόπιστο κράτος, δηλαδή, πολιτικά σταθερό, να υπάρχει ομοψυχία, ανεπτυγμένη οικονομία και στρατηγική στοχοθέτηση.

β. Να προβεί σε ανακήρυξη της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 ναυτικά μίλια (τουλάχιστον μέχρι ΝΑ Κρήτης).

γ. Να κοινοποιεί οπότε της δίνεται η ευκαιρία σε όλους τους οργανισμούς και θεσμούς αλλά και σε διμερείς επαφές, την παραβατική συμπεριφορά της Τουρκίας που κινείται εκτός πλαισίου κανόνων του Διεθνούς Δικαίου και να την καταγγέλλει απαιτώντας εκτός από παραινήσεις και επιβολή κυρώσεων.

δ. Να δρομολογήσει τάχιστα τις διαδικασίες οριοθέτησης θαλασσίων ζωνών με την Κύπρο όπως πολύ ορθά έπραξε με την Αίγυπτο (Η συνολική διευθέτηση ΑΟΖ με την Κύπρο-Αίγυπτο επί της ουσίας θα αδρανοποιήσει στην πράξη το τουρκολιβυκό μνημόνιο και ίσως η Τουρκία αναγκαστεί να προσφύγει στο ΔΔΧ).

ε. Να επανασχεδιάσει ή επικαιροποιήσει, χωρίς χάσιμο πολύτιμου χρόνου, το ενιαίο αμυντικό δόγμα με την Κύπρο. Η ευέλικτη και αποτελεσματική αξιοποίηση της διπλωματίας και εναλλακτικά της στρατιωτικής ισχύος ενδυναμώνει τα κράτη και τα καθιστά ικανά να προασπίζουν τα συμφέροντα και την εδαφική ακεραιότητα τους⁸⁰.

56. Υπάρχουν πολλοί τρόποι για να μπορέσει η Ελλάδα να συμβάλλει θετικά στην Ανατολική Μεσόγειο, όπως:

⁸⁰ Ομοίως με 56

Εξωτερική πολιτική π.χ. διμερής (Ελλάς - Ισραήλ, Ελλάς-Αραβικά κράτη) ή τριμερής (Ελλάδα - Ισραήλ - Αραβικά κράτη), πολυμερής (μέσω της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Η Ελλάδα μπορεί να προβεί σε αναβάθμιση των προξενικών και διπλωματικών αρχών, επαρκέστατη στελέχωση όλων των Ελληνικών διακρατικών αποστολών στα κράτη της Ανατολικής Μεσογείου. Αυτό δεν γίνεται χωρίς να είναι ενταγμένο μέλος σε όλους τους περιφερειακούς οργανισμούς για την εν λόγω περιοχή. Με αυτή την μέθοδο, πιθανότατα θα αποστερήσει την Τουρκία από το ρόλο του ρυθμιστή / στρατιωτικού «προστάτη» μεταξύ των χωρών της Ανατολικής Μεσογείου, θα προωθήσει τα δικά της γεωπολιτικά και οικονομικά θέματα και θα γίνει αποτελεσματικότερος αρωγός των κυπριακών θεμάτων στους κόλπους της ΕΕ και της Ανατολικής Μεσογείου.

Αμυντική πολιτική π.χ. αμυντική συνεργασία με το Ισραήλ για να αναβαθμιστεί ο Ελληνικός παράγοντας, αμυντική συνεργασία με τις υπόλοιπες χώρες της Ανατολικής Μεσογείου, ανταλλαγές-επισκέψεις Ελλήνων-Αλλοδαπών επιτελών, συνεργασίες στον τομέα της ανταλλαγής πληροφοριών (για τρομοκρατικές ομάδες, για κράτη που σκοπεύουν να κατασκευάσουν χρησιμοποιήσουν ατομικά, πυρηνικά, βιολογικά - χημικά - τοξικά όπλα), κατασκευή - συμπαραγωγή οπλικών συστημάτων, κοινά γυμνάσια (αεροναυτικά, αποβατικά, ταχείας αντίδρασης, αερομεταφοράς, ανθρωπιστικών αποστολών, ειρηνευτικών αποστολών, εφαρμογής διεθνών συμφωνιών, έρευνας και διάσωσης, τρομοκρατικής καταστολής - κάτι που ενδιαφέρει άμεσα και την Αμερικανική πλευρά, κτλ).

Εκπαιδευτική πολιτική π.χ. δημιουργία πανεπιστημιακών εδρών στην Ελλάδα για τη μελέτη της ιστορίας, πολιτισμού, οικονομίας, ναυτιλίας, γεωλογίας-σεισμολογίας (εξαιρετικά επίκαιρο καθώς οι τεκτονικές πλάκες Ευρώπης-Ασίας-Αφρικής συγκρούονται και επικαλύπτονται), φυσικού πλούτου (στον οποίο οι χώρες της Ανατολικής Μεσογείου είναι πολύ πλούσιες και ο οποίος αποτελεί το βασικότερο και ανταγωνιστικότερο πεδίο δράσης των διακρατικών αντιπαραθέσεων), συνεργασίας πανεπιστημίων, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, «δεξαμενών σκέψης», κτλ.

Είναι σημαντικό να υπενθυμίσουμε την αξία της Πολιτισμικής Διπλωματίας, η οποία είναι λιγότερο εμφανής, (άρα θα συναντήσει και λιγότερες αντιστάσεις) από την τυποποιημένη εξωτερική πολιτική και πολλές φορές περισσότερο διεισδυτική και επωφελής από την δεύτερη.

Ενεργειακή Πολιτική π.χ. ανταλλαγή τεχνολογίας, τεχνογνωσίας, συνεργασία στην παραγωγή ήπιων, εναλλακτικών και ανανεώσιμων μορφών ενέργειας όπως αιολική, φωτοβολταϊκή, γεωθερμική, θαλάσσια, (στις οποίες η Ελλάδα και οι χώρες της Ανατολικής Μεσογείου έχουν και τις φυσικές πηγές και την τεχνογνωσία, όχι όμως το απαραίτητο κεφάλαιο το οποίο μπορεί να δημιουργηθεί από κοινού και με την αρωγή της ΕΕ).

57. Τέλος, η Ελλάδα πρέπει να παίξει αποτελεσματικό ρόλο στην ειρήνη και την ασφάλεια της Λιβύης και να παραμένει σύμβολο υπεράσπισης της Δημοκρατίας και ελευθερίας των λαών. Να σταθεί οικονομικά στα πόδια της, να προσελκύσει Έλληνες και Ευρωπαίους να επενδύσουν και να ζήσουν στη χώρα μας, να αναβαθμίσουμε τάχιστα την άμυνά μας και σε συνδυασμό με τις περιφερειακές συμμαχίες να πολλαπλασιάσουμε την ισχύ μας. Είναι ζωτικό να βοηθήσουμε να αντιληφθούν οι Αμερικάνοι και οι Ευρωπαίοι, αυτό που έχει αντιληφθεί το Ισραήλ, ότι η Ευρώπη και η Δύση χωρίς μία ισχυρή Ελλάδα θα είναι εξαιρετικά ευάλωτη στο νότο σε μία σειρά από απειλές, από την τρομοκρατία μέχρι την ηγεμονία μιας αναθεωρητικής δύναμης.

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

Σωτήριος. Πουλής

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

- Απόσπασμα από την Ομιλία του Αντιναυάρχου ε.α. Παναγιώτη Λίτσα ΠΝ, Επίτιμου Αρχηγού Στόλου στην ΣΕΘΑ, με θέμα «*Η γεωστρατηγική αξία της Αν. Μεσογείου και του Αιγαίου για την Ελλάδα*», (ΣΕΘΑ, 4-10-2017).
- Γαβουνέλη Μαρία, Οι Συμφωνίες Οριοθέτησης μεταξύ της Ελλάδας και της Ιταλίας.
- Γεωργακόπουλου Γ.Δ., Η Αιγιαλίτιδα Ζώνη της Ελλάδας, σελ.50.
- Ιωάννου Κ., Οικονομίδη Κ., Ροζάκη Χ., Φατούρου Α., Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο - Θεωρία των Πηγών, σελ. 470-76. ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ Κ.Θ., Διεθνές Δίκαιον, σελ.464-6.
- Κάπλαν Ρ., Η εκδίκηση της γεωγραφίας, σελ. 203.
- Λάμψα Γιάννη, ΛΕΞΙΚΟ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΚΟΣΜΟΥ, τόμος Γ.
- Μάξης, Ιωάννης. «*Γεωστρατηγική Ανάλυση της Παρούσας Συγκυρίας στη Ν.Α. Μεσόγειο*». Γεωστρατηγική Τεύχος 6, Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων, Σεπτέμβριος - Δεκέμβριος 2006, 2006: 25-26.
- Μπότσιου Κ. «*Η ενέργεια στην Ανατολική Μεσόγειο ένας νέος γεωπολιτικός παράγοντας*», Εθνικές Επτάλξεις Οκτώβριος 2019.
- Πολίτης Σ., «*Νομικό Καθεστώς των Περίκλειστων Κρατών Σύμφωνα με τη Νέα Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας*», σελ. 198-200.
- Πολίτης Σ., «*Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη, Παράκτια Κράτη και Αλιευτικά Δικαιώματα Άλλων Κρατών*», σελ. 217-26.
- Ρούκουνα Ε., Διεθνές Δίκαιο, τόμος Ι, σελ. 42-62.
- Ροζάκης Χ., «*Το Διεθνές Νομικό Καθεστώς των Ελληνικών Ποταμών και Λιμνών*», σελ. 19 και 81-110.
- Συρίγος Α., «*Τουρκικές διεκδικήσεις σε Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειο*», Καθημερινές Εκδόσεις, Αθήνα 2020.
- Τελανιάν Μ., [Ντάλας Σ. (Επιμ.)], Mare Nostrum: Μετατοπίσεις Ισχύος στον Γεωπολιτικό Χάρτη της Μεσογείου: Γεωπολιτικές και Γεωοικονομικές Προκλήσεις, 2020, Αθήνα: Παπαζήση, σελ. 85,86,88,89,103.
- Τζήμητρα Γ. Χάρη, «*Το Δικαίωμα σε Τίτλο Αντιμέτωπο με την Οριοθέτηση του: Η Υφαλοκρηπίδα των Νησιών στη Διεθνή Νομολογία*», σελ. 187-8.
- Τζιχάτ Γιατζί «*Ο αγώνας διαμοιρασμού της Ανατολικής Μεσογείου κι η Τουρκία*», Εκδοτικός Οίκος Kırmızı Kedi, (2020), σελ. 13,14,175.
- Τζιάρρας Ζήνωνας, «*Οι Δυόμισι Πόλεμοι καινή Άσκηση Mavi Vatan: Στρατηγική Κουλτούρα και το νέο Στάδιο της Τουρκικής Στρατηγικής*», Μάρτιος 2020 (ΕΛΙΑΜΕΠ).
- Ζαφειροπούλου Ι., «*Το Πρόβλημα της Οριοθετήσεως της Υφαλοκρηπίδας*», σελ. 100-2.

Ξενόγλωσση

- Cf. Bowett D.W., *"The Legal Regime of Islands in International Law"*, σελ. 43-4, 252-6.
- DYKE J.V., *"The Role of the Islands in Delimiting Maritime Zones the Boundary Between Turkey and Greece"*, σελ. 249-8.
- MARSH J.E., *"Turkey and UNCLOS III; Reflection on the Aegean"*, σελ. 230.

Ηλεκτρονικές πηγές

- <https://www.amna.gr/home/article/420943/Erntogan-l-asfaleia-tis-choras-xekina-polu-pera-apo-ta-sunora-tis> (πρόσβαση 22 Νοε 2020)
- <https://www.in.gr/2020/01/30/politics/vouli/amyntiki-symfonia-elladas-ipa-stin-olomeleia-protokollo-syllalirio-ekso-apo-ti-vouli/> (πρόσβαση 22 Νοε 2020)
- <https://todiktio.eu/analysisi-ellinotourkika-na-doyme-mesa-apo-tin-omixli/> (πρόσβαση 22 Νοε 2020)
- <http://www.abc10.gr/vima/epilegmenearthra/1015-elisme202006/H-TOYPKIKH-EMΠΛΟΚΗ-ΣΤΗ-ΛΙΒΥΗ-17-ΙΟΥΝ-2020.pdf> (πρόσβαση 22 Νοε 2020)
- <https://www.dw.com/el/γιατι-η-τουρκια-εχει-εμπλακει-στη-λιβυη/a-49500284> (πρόσβαση 22 Νοε 2020)
- <http://foreignaffairs.gr/articles/72770/ioannis-kotoylas/pos-tha-kopoyn-oi-orekseis-tis-toyrkias?page=show> (πρόσβαση 22 Νοε 2020)
- <http://todiktio.eu/index.php/activity/papers-publications/item/960-analysisi-filodoksies-kai-isorropies-stin-an-mesogeio> (πρόσβαση 22 Νοε 2020)
- <https://www.kathimerini.gr/999727/opinion/epikairotita/politikh/gewpolitikoi-anatagwnismoi-sthn-an-mesogeio> (πρόσβαση 22 Νοε 2020)
- <https://www.in.gr/2019/12/03/politics/ti-kryvei-telika-symfonia-tourkias-livis-megalo-paixnidi-sti-notioanatoliki-mesogeio/> (πρόσβαση 22 Νοε 2020)
- <https://www.in.gr/2020/03/24/politics/polemos-pistolon-elladas-kai-tourkias-ston-oie-gia-aoz-kai-yfalokripida-prokalei-agkyra/> (πρόσβαση 22 Νοε 2020)
- <https://www.in.gr/2021/04/06/politics/live-oi-diloseis-mitsotaki-kai-toy-prothypourgou-tis-livis/> (πρόσβαση 22 Νοε 2020)
- <https://www.dw.com/el/η-συμφωνία-τουρκίας-λιβύης-φαίνεται-παράλογη/a-51566058> (πρόσβαση 22 Νοε 2020)
- <https://www.kathimerini.gr/world/561254407/nea-metavatiki-kyvernisi-sti-livyi/> (πρόσβαση 22 Νοε 2020)
- <https://www.anoixtoparathyro.gr/%CF%84%CE%BF> (πρόσβαση 22 Νοε 2020)
- <https://www.ikaros.net.gr/wp-content/uploads/2020/06/%CE%97> (πρόσβαση 22 Νοε 2020)
- <https://www.protothema.gr/greece/article/960263/poios-einai-kai-ti-zitaei-o-gourou-tis-galazias-patridas/> (πρόσβαση 22 Νοε 2020)
- <https://warontherocks.com/2020/06/blue-homeland-the-heated-politics-behind-turkeys-new-maritime-strategy/> (πρόσβαση 18 Δεκ. 2020)
- <https://www.protothema.gr/greece/article/960263/poios-einai-kai-ti-zitaei-o-gourou-tis-galazias-patridas/> (πρόσβαση 18 Νοε 2020)
- <https://www.tovima.gr/2020/06/09/politics/tzem-gkourteniz-i-galazia-patrida-einai-i-thalassia-kosmotheoria-tis-tourkias/> (πρόσβαση 18 Δεκ. 20)
- https://www.washingtonpost.com/world/middle-east/turkey-greece-blue-homeland/2020/09/26/15cf7afe-fc3b-11ea-830c-a160b331ca62_story.html (πρόσβαση 18 Δεκ. 20)
- <https://www.thenationalnews.com/world/europe/blue-homeland-the-doctrine-behind-turkey-s-mediterranean-claims-1.1063591> (πρόσβαση 18 Δεκ. 20)
- <https://www.liberal.gr/diplomacy/i-amerikaniki-politiki-kai-o-gordios-desmos-tis-libuis/305102> (πρόσβαση 18 Δεκ. 20)
- <https://syntagmawatch.gr/trending-issues/oi-ellinotourkikes-sxeseis-kai-i-evropaiki-enosi> (πρόσβαση 16 Ιαν 2021)

- <https://www.cnn.gr/politiki/story/207142/dendias-ta-toyrko-livyka-mnimonia-paraviazoun-to-diethnes-dikaio> (πρόσβαση 16 Ιαν 2021)
- <https://www.ert.gr/eidiseis/ellada/politiki/i-elliniki-diplomatia-antepitithetai-paragontas-perifereiakis-apostatheropoiisis-i-toyrkia/> (πρόσβαση 16 Ιαν 2021)
- <https://hania.news/2020/08/27> (πρόσβαση 22 Νοε 2020)
- <https://www.liberal.gr/diplomacy/dimosieuthike-i-symfonia-tis-elladas-me-tin-aigupto-gia-tin-aoz/320190> (πρόσβαση 16 Ιαν 2021)
- [Kosmas_xristidis-militaire-update1.pdf](#) (πρόσβαση 16 Ιαν 2021)
- www.apopseis.com/symfonia-tourkias-livyis-vriskomaste-kyriolektika-sto-teleytaio-skalopati-prin-ton-geopolitiko-ekmidenismo-tis-elladas (πρόσβαση 22 Ιαν 2020)
- www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf
- www.treaties.un.org/Pages/Home.aspx?ciang=en
- https://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/13405/KOUKOULA_19013.pdf?sequence=1&isAllowed=y (πρόσβαση 12 Ιουν 2021)
- <https://geopoliticalcyprus.org/2019/12/05/the-turkey-libya-mou-document/> (πρόσβαση 16 Ιουλ 2021)
- <https://www.tovima.gr/2019/12/06/politics/apelasi-livyou-presvi-ti-anaferi-i-episimi-anakoinosi-toy-ypeks/> (πρόσβαση 16 Ιουλ 2021)
- <https://www.kathimerini.gr/politics/1061645/to-paraskinio-tis-episkepseis-toy-ch-chaftar-stin-athina/> (πρόσβαση 21 Ιουλ 2021)
- <https://geopoliticalcyprus.org/2020/01/16/propagandistiko-profil-dinei-rythmo-se-ellinofwna-mme-gia-tinlivyi/> (πρόσβαση 21 Ιουλ 2021)
- <https://www.thetimes.co.uk/article/un-envoy-foreign-mercenaries-to-withdraw-from-libya-s2qnph2f> (πρόσβαση 26 Ιουλ 2021)
- <https://www.nytimes.com/1975/01/06/archives/turkey-and-libya-sign-widerange-economic-pact> (πρόσβαση 26 Ιουλ 2021)
- <https://www.dailysabah.com/business/economy/turkish-business-council-urges-creation-of-libya-logisticscenter-for-trade-with-africa> (πρόσβαση 26 Ιουλ 2021)
- <https://www.reuters.com/article/us-libya-security-turkey-power-idUSKBN2481FK> (πρόσβαση 30 Ιουλ 2021)
- <https://www.dailysabah.com/business/2019/12/30/turkey-libya-trade-to-benefit-rom-increased-joint-efforts> (πρόσβαση 30 Ιουλ 2021)
- <https://foreignpolicy.com/2021/01/19/turkey-greece-what-erdogan-wants-eastern-mediterranean-sovereign> (πρόσβαση 16 Αυγ 2021)
- <https://www.aa.com.tr/en/politics/turkish-topofficials-visit-libyan-capital/2228060> (πρόσβαση 16 Αυγ 2021)
- <https://www.in.gr/2021/04/06/politics/live-oi-diloseis-mitsotaki-kai-toy-prothypourgou-tis-livyis/> (πρόσβαση 17 Αυγ 2021)
- <https://www.reuters.com/article/instant-article-idINKC1IO2O2> (πρόσβαση 17 Αυγ 2021)
- <https://www.eliamep.gr/publication/> (πρόσβαση 17 Αυγ 2021)

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΟΛΙΒΥΚΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ

Η κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Τουρκίας και η κυβέρνηση της Εθνικής Συμμαχίας - Κράτους της Λιβύης, επιβεβαιώνοντας τη δέσμευση τους στις αρχές και τους στόχους του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών,

Έχοντας αποφασίσει να καθορίσουν μία ακριβή και δίκαιη οριοθέτηση των αντίστοιχων θαλάσσιων ζωνών στη Μεσόγειο στις οποίες οι δύο χώρες ασκούν κυριαρχία, κυριαρχικά δικαιώματα και δικαιοδοσία σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες του διεθνούς δικαίου και λαμβάνοντας υπόψη όλες οι σχετικές περιστάσεις,

Λαμβάνοντας υπόψη την προθυμία των δύο χωρών να πετύχουν δίκαιες και αμοιβαίως αποδεκτές λύσεις στα προαναφερθέντα θέματα μέσω εποικοδομητικών διαπραγματεύσεων και με το πνεύμα σχέσεων καλής φιλίας,

Πεπεισμένες ότι αυτό το Μνημόνιο Συναντίληψης θα συμβάλει στην ενίσχυση των σχέσεων και θα ενθαρρύνει περαιτέρω συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών προς το συμφέρον των δύο αδερφικών κρατών,

Έχουν συμφωνήσει τα ακόλουθα:

Άρθρο Ι

ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΖΩΝΗΣ

1. Τα όρια της Υφαλοκρηπίδας και της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης στη Μεσόγειο μεταξύ της Κυβέρνησης της Τουρκίας και της Κυβέρνησης Εθνικής Συμμαχίας-Κράτους της Λιβύης ξεκινούν στο "Σημείο Α" (34ο 16' 13.720"ν – 026ο 19' 11.640" Ε) και τελειώνουν στο Σημείο Β (34ο 09' 07.0"N – 026ο 39' 06.3" Ε). Οι δύο πλευρές έχουν συμφωνήσει σε αυτά τα όρια.
2. Τα όρια της Υφαλοκρηπίδας και της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης που καθορίζονται στο Άρθρο 1, παράγραφο 1 αυτού του Μνημονίου Συναντίληψης φαίνονται στον Θαλάσσιο Χάρτη INT 308 (Πηγή Δεδομένων: ΒΑ Έκδοση Χάρτη 991), κλίμακα 1:1 102 000 (Παράρτημα 1). Οι συντεταγμένες φαίνονται στο διάγραμμα στο Παράρτημα 1 στο σύστημα συντεταγμένων. Οι γεωγραφικές συντεταγμένες αναφέρονται στο Άρθρο 1 αυτού του Μνημονίου Συναντίληψης και εκφράζονται με όρους του Παγκοσμίου Γεωδαιτικού Συστήματος 1984 (WGS'84).
3. Τα βασικά σημεία των συντεταγμένων που χρησιμοποιούνται για να καθορίσουν τη γραμμή ισορροπίας φαίνονται στο Παράρτημα

Άρθρο ΙΙ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΝΗΜΟΝΙΟΥ ΣΥΝΑΝΤΙΛΗΨΗΣ

Τα παραρτήματα που αναφέρονται στη δεύτερη και Τρίτη παράγραφο του Άρθρου 1, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του παρόντος Μνημονίου.

Άρθρο III

ΕΓΓΡΑΦΗ

Με την έναρξη ισχύος του, το παρόν Μνημόνιο Συναντίληψης εγγράφεται στην γραμματεία των Ηνωμένων Εθνών σύμφωνα με το Άρθρο 102 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Άρθρο IV

ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗ ΔΙΑΦΩΝΙΩΝ

1. Οποιαδήποτε διαφωνία προκύψει μεταξύ των δύο πλευρών από την ερμηνεία ή εφαρμογή αυτού του Μνημονίου Συναντίληψης θα πρέπει να διευθετείται μέσω διπλωματικών οδών στον πνεύμα της αμοιβαίας κατανόησης και συνεργασίας, σύμφωνα με το Άρθρο 33 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.
2. Σε περίπτωση που υπάρχουν εθνικοί πόροι που εκτείνονται πέρα από την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη της άλλης, οι δύο πλευρές θα μπορούσαν να συνεργαστούν προκειμένου να φθάσουν σε μια συμφωνία για τις λεπτομέρειες της αξιοποίησης τέτοιων πόρων.
3. Εάν οποιαδήποτε από τις δύο πλευρές εμπλέκεται σε διαπραγματεύσεις που αποσκοπούν στην οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης του με άλλο κράτος, αυτή η πλευρά, προτού έλθει σε τελική συμφωνία με το άλλο κράτος, θα πρέπει να ενημερώσει και να διαβουλευθεί με την άλλη πλευρά.

Άρθρο V

ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΝΕΞΕΤΑΣΗ

Οποιαδήποτε από τις δύο πλευρές μπορεί να προτείνει τροποποίηση ή επανεξέταση αυτού του Μνημονίου Συναντίληψης μέσω διπλωματικών οδών, εάν κρίνεται απαραίτητο εκτός των Άρθρων 1 και 2. Οι τροποποιήσεις γίνονται με τη συναίνεση των πλευρών.

Άρθρο VI

ΕΝΑΡΞΗ ΙΣΧΥΟΣ

Αυτό το Μνημόνιο Συναντίληψης αρχίζει να ισχύει από την ημερομηνία παραλαβής της τελευταίας γραπτής κοινοποίησης με βάση την οποία οι πλευρές αλληλοενημερώνονται μέσω διπλωματικών οδών για την ολοκλήρωση των νομικών τους διαδικασιών που απαιτούνται για την έναρξη ισχύος του Μνημονίου Συναντίληψης.

Αυτό το Μνημόνιο Συναντίληψης συνήφθη στην Κωνσταντινούπολη στις 27 Νοεμβρίου 2019 σε δύο πρωτότυπα αντίγραφα στην τουρκική, αραβική και αγγλική γλώσσα, με όλα τα κείμενα να είναι εξίσου αυθεντικά. Σε περίπτωση απόκλισης της ερμηνείας, υπερισχύει το αγγλικό κείμενο.

ΧΑΡΤΗΣ

Εικόνα 7: Χάρτης του παράνομου «Τουρκολιβυκού» συμφώνου